

શ્રી ગૌતમસ્વામિને નમઃ

શ્રી જૈન તત્ત્વ પ્રવેશક જ્ઞાનમાળા.

સામાયિક ને ચૈત્યનદનના મૂળ સૂત્રો અર્થ સમજી
સાથે તથા કંઠે ઠરાવ લાયક ચૈત્યનદન, સ્તુતિ,
સ્તનન, સજ્જાય, છદ્ધાદિનો સમ્રહ.

પ્રથમાવૃત્તિ તૈયાર કરનાર

સદ્ગુણાનુરાગી મુ. કર્પૂરવિજયજી

એમનાજ સદુપદેશથી

ગ્રેઠ વર્ધમાન લલુભાર્વ પદમણી
શ્રી વળાનિવાસીની આર્થિક મહાયથી

કિતીલાવૃત્તિ પ્રતિષ્ઠિત કરનાર

શા કુવગજી આણુદજી

લાવનગર.

આ છુકનો અભ્યાસ કરવાને ઇચ્છનારા જૈન નિગ્રાથર્થીઓ
વિગેરે ખપી બાર બહેનોને ભેટ આપના મારે ખાસ
વિક્રમ મ ૧૯૮૭ વીર મ વત ૨૪૫૭

લાવનગર ધી "શારદા વિજય" પ્રેસમા
શા મટુલાય લશ્કરભાઈએ છાપ્યું

કિંમત આદરે પઠન પાઠન.

૧ સામાયિકના મૂળા અર્થ-સમજૂતિ તથા	
તેને લગતા પદો વિગેરેના પાં ૧૦૮ પૃષ્ઠ ૧ થી ૧૦૦	
૨ સામાયિક લેવા તે વિવિ-પારવા તે વિધિ :	૧૦૦
૩ દેવર્ણન કરવાનો તથા અત્તવદા કરવાનો વિવિ	૧૦૨
૪ ૪ નીચ કરના તથા નમના માતા પિતાના નામ, દેહ-	
માત, લગ્ન અને આયુષ્યનો ચત્ર	૧૦૫
૫ અત્તવદન સાર પ્રસ્તાવનાએ	૧૦૬
૬ અત્તવદનના મૂળો અર્થ સમજૂતિ માથે	૧૦૭ થી ૧૨૮

વિભાગ બીજો

કહે કરના વાચક અત્તવદનસ્તુતિ નવનવારનો સમ્રાજ	
૧ શ્રી મનુજયનુ અત્તવદન	૧૨૮
૨ પડિત શ્રી મનુજયનુ અત્તવદનનો અત્તવદનોની આવીશી	૧૨૭
૩ પરચુરણ અત્તવદનો ૬	૧૩૩
૪ પડિત શ્રી મનુજયનુ અત્તવદન (મોઢ) આવીશી	૧૩૫
૫ પરચુરણ અત્તવદનો ૭	૧૪૧
૬ પડિત શ્રી મનુજયનુ અત્તવદન પાચ પ્રભુના નવનો	૧૪૪
૭ પડિત ઉચરણ અત્તવદનોની આવીશી	૧૪૭
૮ કહે કરના વાચક ૪ સમ્રાજો ને ૭ ચિહાન દર્શન પદો	૧૫૪
૯ નજ્જન-આવડ કાણુ કહેવાય ? (દુહા)	૧૬૦

સહાઈના જીવનપ્રતાત પછી આપેલા ચાર લેખો
આમ વાચના લાનક છે

ગાત્રભૂતિ ગુણાનુરાગી પરમોપગારી

→ મુનિરાજશ્રી કર્પૂરનિજયજી. †

પ્રામગિક બે બોલ

આ બુકની ઉત્પત્તિને લગતુ કાઈક.

સુમારે ત્રીગ વર્ષ પહેલા નદગત શેઠ અમરચંદ નલકચંદે નલકાલીન જૈન વિદ્વાનો પાને પુષ્કળ દ્રવ્ય, સમય અને શક્તિનો વ્યય કરી જૈન મીરીઝ તૈયાર જગવી, તેને બહુજ મુદ્દ જળમા પ્રતિદ્વિમા મૂકવા નિશ્ચય કરેલો છતા કાળાદિક દોષથી અનેક પ્રકારના વિધ્નો આવતા તેનો અમલ થઈ શક્યો નહીં, સમયાદિક અનુકૂળ મયોગ મળવાથી તેનો કઈક અશે અમલ પ્રથમ સ ૧૯૮૧ મા સ મુનિ કર્પૂવિજયજીના ત્રયાસથી તેમનાજ નદગત મુપુત્ર હેમચંદભાઈની અર્થિક મદાયવડે કરવામા આવેલો તેની આ બીજી આવૃત્તિ છે

આ બુકમા આવેલો પ્રથમ ભાગ મદગત શેઠ અમરચંદે કનવેલી તૈયારીમાનો અમુક ભાગ છે કે જે મણિ-બહેન મારદત ચ મુ કર્પૂવિજયને મળેલો તે કેટલાક સુધાનવધાન માયે પ્રથમાવૃત્તિમા મૂકેલો હતો અને તે તૈયારીનો બીજો વિભાગ જુદો જુદો પ્રતિદ્વ કરવા મદાગજમીએ આપેલો કે જે જૈન ગ્રેયરકંગ મ કંગ વિગેરે જુદે જુદે મ્થળેથી પ્રતિદ્વ થઈ ચૂકેલો છે આ બીજી આવૃત્તિ પ્રગટ કરતા પ્રારભમા એ મદગજમીનો આભાર માનવાની અમારી કરજ છે કુ. આ.

માધકને મોક્ષની સાથે જોડે તેવા યોગ જૈન દર્શનમા અસંખ્ય કહ્યા છે તેમા મમતા મામાયિક યોગ સર્વોત્કૃષ્ટ છે, તેથી ગમે તે આત્મા વિપુલ થઈ, પરમાનંદ કે પૂર્ણતા (Perfection)

પામી શ્રેષ્ઠ છે પ્રભુ તેથી જ પૂર્ણતા પામ્યા હતા અને બ યા-
 ત્માઓને પૂર્ણતા પામવાનો તેજ રાજમાર્ગ બતાવી ગયા છે તેને
 અનુસરવું એ આપણું કામ છે વિષય કપાય ને નિદ્રા વિડ્યાદિક
 પ્રમાદાચરણ તજવાથીજ તે બની ગકે છે અતઃ પ્રમાદાચરણ
 તજીને મમતા-મામાયિકનો અનુષમ લાખ લેવા સહુ ભાઈ-
 પહેનોએ જગ લક્ષ રાખવું જોઈએ બીજા ધર્મ અભ્યાસકો પ્રભુ-
 પ્રાર્થના (Prayer) કરતા જેવો રમ લે છે તેથી અધિક રમ
 વીતગગપ્રભુને હાદિક પ્રાર્થના કરનાર લાહી આત્મસતોષ મેળવે
 એવા ઉચ્ચા હેતુથી, કઈક માર્ગદર્શન આ બુકનું નિર્માણ થયું
 છે પ્રથમ માર્ગપ્રવેશકને મરણતાથી વસ્તુતત્ત્વની સમજ
 પડે એવા બોધદાયક ૧૦૮ પાઠો કમમર આપી, મામાયિકનો
 અધિકાર પૂરો કર્યો છે તેમા બાર પાઠ સુધી જીવવિદ્યા, પછી
 વીગ પાઠ સુધીમા જીવ ને પ્રાણનો મળધ, પાચ' ઇન્દ્રિયના
 નિયમો, જીવ ને કર્મ, પુણ્યકર્મ અને પાપકર્મ મળધી સમજુતિ
 મામાન્ય રીતે આપી, તેને લગતી કવિતા ચોજ છે એકવીશમા
 પાઠથી પચ્ચીશમા પાઠ સુધીમા પરમેશ્વર-તીર્થ કર-અરિહત
 પદની સમજુતિ આપી, તેની કવિતા અને પચ્ચપરમેશ્વીની નાદી
 મુમજ આપવામા આવી છે પાઠ છત્રીશમાથી જત્રીશમા સુધી
 નવકાર મંત્ર અને તેમા વર્ણવેલા પચ્ચપરમેશ્વીને નમસ્કાર કરવાના
 હેતુ જણાવી, પાઠ ૩૭ માથી શુરૂ અને તેના શુભો તથા શુરૂસ્થાપના
 મળધી નૂત્રપાઠનો અર્થ કહી, છેક ૫૮ મા પાઠ સુધી ૩૬ શુભા
 લક્ષ્મી બારાચાર્યના અદ્ભુત શુભોની સાદી સમજ લાવવાહી કવિતા
 માથે આપી છે ત્યાર-બાદ પ્રતિક્રમણ, છ આવન્યક, પ્રાકૃત લાખા
 ને ક્રિયાવિધિ ૬૪ મા પાઠ સુધી આપી, પાસઠમા પાઠથી એકસો

આમા પાઠ સુધી સામાયિકને લગતા યથા સૂત્રો માથે તેનું
 ન્હમ્ય બહુ સાદી પ્રતિપાદક ગૈલીથી સમજાવવામા આવ્યું છે
 અત્યાન્સુધી પ્રસિદ્ધ થયેલ સામાયિકાદિકના પુસ્તકો કરતા આમા
 બતાવેલી રચનાગૈલી બાગીકીથી અવલોકન કરનાગએને ઠીક
 માર્ગદર્શક લાગશે તેથી જ સર્વદય તત્વઉચિત્તેનો ઉક્ત મધળા
 પાઠો શાંતિથી વાંચી, એનું ન્હમ્ય જાતે સમજી લઈ, બીજા
 બાળ જીવોને ધીમેધીમે સમજાવી, ખરે માર્ગે દોગે એવી ઉમેદ
 રાખુ છું છેવટે સામાયિક લેવા-પાળવાની વિધિ જાતાવી, દેવ
 દર્શન ને ચૈત્યવદનની વિધિ-મર્યાદા સાથે તેનો સક્ષિપ્ત માર
 પૃષ્ઠ ૧૦૦ થી પ્રસ્તાવના ઉપે આપી, તેના ઉપયોગી સૂત્રો સમજીતિ
 માથે પૃષ્ઠ ૧૦૮ સુધીમા આખ્યા છે પછી ૬૬૩૩૩૩૩૩ ચોખ્ય
 એવીશે પ્રભુના ચૈત્યવદનો, સ્તુતિઓ ને સ્તવનોનો મગ્ગ કરી,
 ખાસ ઉપયોગી મજાયા-પને ઉમેરી, પુસ્તક પૂરું કર્યું છે આ
 પુસ્તક બાંધ અજનાસંગેને તથા બીજા જાપી જીવોને પણ
 ઉપયોગી થશે આમાનું ન્હમ્ય વાંચી-વિચારી સુત્ર લાઈજીનેનો
 ચાલુ ડહીમા યુધાગે કરી સામાયિક ને ચૈત્યવદનાદિક ભાવ-
 ક્રિયાનો જાતે આદર કરી, બીજા અજાણુ લાઈજીનેનો પ્રેમ-
 વાતમદયથી જગ માર્ગે દોગે તે મારો પ્રયામ લેજે થયો માનીશ
 ઈતિરામ મહાશુણાનુરાગી કર્પૂરવિજયજી (સિદ્ધક્ષેત્ર).

(આ છુ ના મદ યઃ)

સદ્ગત ગેઠ લલ્લુભાઈ પદમશીનુ મક્ષિપ્ત

જીવન વૃત્તાત

અનેક જીવોના જન્મ અને મૃત્યુ તો થયાજ ઠરે છે પણ
 ઢેટલાક જીવો એવા ઉત્તમ સત્ત્વોની સુવામ મૂંઝી જાય છે કે-
 જેમનુ જીવનવૃત્તાત ધીનજીવોને ધરો લેવા લાયક અને છે એવુજ
 વૃત્તાતવળા (વનખીપુર) નિવાસી મહુમ શેઠ લલ્લુભાઈ પદમશીનુ
 છે કે જેમણે મામાન્ય સ્થિતિમાથી આપડમાઈ, જાતમહેનત,
 નીતિ અને પ્રમાણિતપણાથી લલ્લુ મેગવી જાણી, નાર
 માગે ખર્ચા જાણી અને વગવારસોને ઉપયોગી થઈ પડે તેટલી
 મૂંઝી એ લલ્લુભાઈ ઢેણ થયા ? ક્યા થયા ? ક્યારે થયા ?
 તેમણે જીવગીમા ગુ ગુ ઉત્તમ કાર્યો કર્યા ? તેનુ મક્ષિપ્ત જીવન
 આ નીચે આપવામા આ છુ છે —

સવત ૧૯૧૫ મા શ્રી વળામા વીરાજીમવાળ જ્ઞાતિના
 શાહ પદમશી નાગજીના ઘેર પૂજન માતુશ્રી બેનીબાઈથી એક
 પુત્રરત્નનો જન્મ થયો ગુણયોગ અને સુનક્ષત્રમા જન્મ
 હોવાથી ભવિષ્યમા મા જાગડ જાહેજનતાને આદર્શરૂપ બનશે
 એમ વડીલોના વાકયો ઉચ્ચ થયા લાગ્નપાવનાદિવડે ઉછાતા
 જાળકના માગાપની સ્થિતિ નાધારણ હતી તોપણ તે જાળમા
 મોઘાન્ત અને કસદાન વેપાર હોવાથી ગરીમાઈ જણાતી નહાતી
 એ જાળનુ નામ લલ્લુભાઈ જાળનામા આ છુ હતુ માતેક
 વર્ષની ઉમે ગુજરાતી નિશાગમા લાણવાની ગરુઆત થયા પછી
 તે મમયમા લળતા વાચતા આવડે તે ઘણુ માડ ભણતુ ગણાતુ
 હોઈને ગુજરાતી પાનેક ચોપડીનો અભ્યાસ થતા, રીહોના ગૃહસ્થ

ગણાતા શેઠ માવજી લવજીએ લલ્લુભાઈની ઉમરના પ્રમાણમા ચાલાકી તથા લણતર ગણતરનું સાડે જાન બાણી પોતાની મોતી નામની પુત્રીનું વેશવાળું ઠર્યું અને તે વખતમા ઘણા મારા ગણાય તેવી રીતે ધામધૂમથી લગ્ન કર્યા લલ્લુભાઈની વીશ વર્ષની ઉમરમા વળા જેવા ગામમા આમાન્ય સ્થિતિથી જીવગી ગુલામવા કરતા ડોઠ વેપારવાળા મથળમા જઈને નમીળ અજમાવવાની ઝંઝા થઈ આ વખતે મુળઈ વહાણુરતે જવાતું અને મુળઈ જવું એ જોખમી અને મુશ્કેલ ગણાતું મુળઈ જનારને શ્રીકૃષ્ણ ચાડલા અપાતા અને શુભ કામે જતા તોપણુ વિરહયોગે આખો ભીની થતી

મુળઈમા ગરૂઆતની ટુકા પગારની નોકરી ઠર્યા પછી ઠરીયાણા બળત્રમા દલાલી કરવાની ગરૂઆત જગી એ ધધામા નીતિ અને પ્રમાણિકપણુ લાગ્યેજ રહી ગડે, છતા પ્રાત મ્મગણીય પૂજ્ય ગુરૂમહારાજ શ્રી વૃદ્ધિચંદ્રજી મહારાજના સહવાસથી ધર્મના સારા સ્વરૂપ પડેવા હોવાથી હમેશા દેવપૂજા-ગુરૂદર્શન કરીને નીતિ અને પ્રમાણિકપણુ ઠામ કરવા લાગ્યા, જેથી લલ્લુભાઈના ઉચ્ચ વર્તનમાટે વેપારીઓમા મારી શાખ બધાઈ તેથી તેમને સાડે દામ મળવા લાગ્યું અને કમાણીની ગરૂઆત થઈ મતલ ૧૦ વર્ષ મુળઈ રહ્યા પછી દ્રવ્યપ્રાપ્તિ ઠીક થવાથી દેશમા ચોડે વળત રહેલા તેમની ધર્મપત્નીને શ્રીમત અવસાન આવતા મ સારવૃક્ષના કૃષ્ણ તર્નીડે પુત્રીનો જન્મ થયો પણ ધર્મ, નીતિ અને પ્રમાણિકપણના પુન્યબળે અને લૌકિક કહેવત પ્રમાણે પ્રથમ પુત્રીનો જન્મ તે લક્ષ્મીનો પ્રવેશ ગણાય છે તેમ ધધો સાગે ચાલવાથી કમાણી વધતી ગઈ ત્યાગ્ણાદ તેમના ધર્મ પત્નીને સતતી થયેલ નહીં અને તે પરલોકવાસી થતા બીજીવારનું

લગ્ન શીદોત્તમાજ શા ધનજી અદગજની પુત્રી નેમીકુવર સાથે સવત ૧૯૬૦ માં કર્યું ધર્મના પ્રભાવે પુન્યબળથી લક્ષ્મીની વૃદ્ધિ થતી ગઈ શીદોરના ફલીય દલાઈ જેઓ ભારતરને નામે ઓળખાતા તેઓ પણ મુળપ્રિમા મેવા વિગેરેની ક્વાની કરતા હતા, એકજ જ્ઞાતિના અને એકજ દેશના બંને વતની વચ્ચે ધધાની હરીફાઈ થવા પામ્યા પહેલાજ, બંને સમજી અને ડાઘા હોવાથી બેમા ત્રીજો ફાવી ન જાય તે માટે મહીઆરે ધધો શરૂ રાખ્યો અને બંને જણા યુક્તિપ્રયુક્તિથી સાફ દિવે શાહકે અને વેપારીઓને મતોળીને લાભ લેવા લાગ્યા જુની પત્નીની પુત્રીને પરણ્યા પછી ચોડાજ વર્ષમા તે વિધવા થવાનું હું ખે તેમને જોના શિવાય જીદગીનો ધણો કાગ કમાવામા, ખર્ચવામા અને ધર્મકાર્યમા ગયો હતો

નવી ધર્મપત્ની નેમીકુવરને તેમના પુન્યસંજોગે શ્રીમત આવતા પુત્રરત્ન સાપડ્યો. જેનું નામ વધમાન રાખેલ છે ત્યાર- પછી એક પુત્રી મોબાચ તથા ધરમચદ નામે બીજો પુત્ર થયેલ છે પોતાના વશની વૃદ્ધિ કરનાર પુત્રરત્નની પ્રાપ્તિ થતા સ્પષ્ટ માન્યતા થઈ કે ધર્મના પ્રભાવથીજ દરેક શુભ પ્રસંગો પ્રાપ્ત થાય છે

દલાવીના ધધા ઉપરાત બીજા લાગીદારેથી એક સ્વતંત્ર દુકાન કરી જગ્યાખંધ કરીયાણુનો કચ વિજય કરવા લાગ્યા તેમા પણ સારો નફો મેળવી શક્યા.

મુળપ્રિમા ધધાના કાર્ય ઉપરાત દેરાનર, જીવદયા, પજરાપોળ વિગેરે કાર્યમા મદદ કરતા અને કરાવતા

હવે ઉમ્મનમા વર્ષો પણ વધના જતા-પોતાના સ્વહસ્તે

મેળવેલી શુભ લક્ષ્મીનો લ્હાવો પણ લેવાય તો સારુ-કારણકે
 બુવાનીમા રજ્યા, લીલીવાડી યઈ અને મકાન થયા પૂજ્ય શ્રી ગુલા
 અવિજયજી (મહાપુરુષ મુળચંદ્રજી મહાગજના શિષ્ય) જેઓ
 તેમના ઉપગારી ગુરૂવર્ય હતા તેમને પોતાની શુભેચ્છા વળાથી
 મિદ્ધાચળજીનો મધ કાઢવાની જણાવો અને ગુરૂમહારાજની તથા
 મધની આજ્ઞા મળતા સ ૧૯૬૪ મા છ રી પાળતો સધ
 વળાથી મિદ્ધાચળજીનો કાઢ્યો રસ્તામા ધર્મકંઠી તથા જમણ
 વારો થતા હતા સિદ્ધાચળજીમા સધવી તરીકે શેઠ આણુદંજી
 કલ્યાણજીની પેઢી તરફથી સામેયુ થયેલું મિદ્ધાચળજીની
 જાત્રાઓ કર્યા બાદ સૌની ઇચ્છા તળાજી જઈ તાલધ્વજગિરિના
 દર્શન કરવાની થતા પોતાને ખચે સૌને લઈ ગયા ત્યા જાત્રા
 કરી પાલીતાણે આવી સૌ વિદાય થયા

પાલીતાણામા જૈન બાળાશ્રમ આદિ ધર્મીક સંસ્થાઓમા
 તથા શેઠ આણુદંજી કલ્યાણજીની પેઢીમા યોગ્ય રકમો ભગેલી હતી

ત્યાગબાદ મ ૧૯૭૭ મા રેલ્વે રસ્તે વળાથી ધોળા
 આવી શ્રી ગીરનારજીનો સધ ઠાક્યો તથા ત્યાથી વેંગવળ-
 પ્રભાસપાટણની જાત્રાઓ કરી કરાવી હતી

શ્રી ગીરનારજીની જાત્રા કરાવી ભડાગવિગેરેમા યોગ્ય
 રકમ ભરી પોતાના આત્મામાટે પુન્યલડાર ભર્યો

તળાજી બાળુની જૈન ધર્મશાળામા ત્રણ ચોરડા બધાવ્યા

શ્રીગોળાના ઉપાશ્રયના ફન્ડમા અને વળા ગુરૂમહિમા
 ગુરૂ પધરાવવામા યોગ્ય રકમ આપી વળામા મિદ્ધાચળજીનો
 પટ શ્રી સધને દર્શન માટે કરાવ્યો

આ ઉપરાંત જ્ઞાતિહિતમા, મધના કાર્યમા સરથાઓમા,
કન્યાશાળા, પાઠશાળા, ગારક્ષા, પાજસપોજ વિગેરેમા ભત-
મદેનનનો તન, મન, ધનધાં લોગ આપ્યો હતો

આ પ્રમાણે કર્યા છતાં નથી કોઈ વખત આત્મસ્લાધા
કરી કે પોતાના વખાણ કરાવ્યા, પણ પોતાની ધર્મીજનો પ્રત્યેની
દુરજ તેજ હાલગીમા કરવાનું કર્તવ્ય માનેલું હતું

હાલગીના છદ્ધા વ સો દરમ્યાન દીકરા દીકરીને પગપાલવાના
ટોડ પૂગ કર્યા હતા

ગીહોર, વળા વિગેરેના દેગમરણમા પ્રભુજની આગીયો,
કાયમ થવા માટે સારી રકમો અપણુ કરેલી છે

ભાઈવર્ધમાન હોયે પુખ્ત હિમ્મરના થયા છે તેઓ પોતાના
પિતાની જેમ યુવાન વયમા મારી રીતે કમાવાનું તથા ધર્મનું
કામ કરી તેમના પગલે આવશે અને પોતાની કીર્તિ પ્રસરાવશે
એમ હિંદીએ છીએ કે ઠા

મોક્ષની વાનગીરૂપ સમતા-સામાયિકની પ્રાપ્તિનો ઉપાય.

શ્રુત સામાયિક, મમકિત સામાયિક, દેશવિરતિ સામાયિક
અને મર્વવિરતિ સામાયિક-એમ ચાર પ્રકારે સામાયિક હોઈ
શકે છે સામ્યજ્ઞાસપટે પહેલું, શમ, મવેગ, નિર્વેદ, અનુકંપા
અને આસ્તિક્ય લક્ષણ સમ્યક્ત્વવટે ધીજી, સ્થૂવ હિંસા, જૂઠ,
ચોરી પ્રમુખ તજવાવટે ત્રીજી અને સર્વથા હિંસાદિક પાપવૃત્તિનો
ત્યાગ કરવાવટે સાધ્યદષ્ટિવતં જીવને ચોથું સમતા-સામાયિક
પ્રાપ્ત થાય છે બાહ્યદષ્ટિવાળા જીવ તેવો અપૂર્વ લાભ મેળવી

ગકેતા નથી મર્વવિતિવત માધુજનોને જીદગી પર્યંત મામાયિક હોય છે અને દેશવિરતિવત શ્રાવણને ને ઢમમા કમ જે ઘડીનું હોય છે આત્મલક્ષથી તેમા જેટલો વધારે સમય લેવાય તેલો તેથી અધિક લાભ વાય છે જ્યામુધી શ્રાવક મામાયિક(સમતાલાવ)- મા વર્તે છે ત્યામુધી પાપાન્ન જિહ્વિત હોવાથી માધુમમો લેખાય છે તેથીજ લબ્ય આત્માઓ અવગ્રાહ પામી, મામાયિકનો અધિક ખપ કચે છે જેમ જને તેમ સમજપૂર્વક લબ્યાત્માઓએ તેનો અધિકાધિક ખપ કન્વો ઘટે છે, કેમકે તેમા જે સમય જાય છે તે અપૂર્વ લાભકારી થવા પામે છે જેમ જેમ તેનો અભ્યાસ આત્મલક્ષપૂર્વક અધિકાધિક કન્વામા આવે છે, તેમ તેમ આત્મ-શાન્તિમા વધારોજ થતો જાય છે એ વાત ગ્વાનુભવ સિદ્ધ છે કઈક મુગ્ધજનો પોતાનો સમય ફોગટ ગમ્પાનખામા ગાળે છે, તો કઈક ક્ષણિક મોજમજ માણવામા ગાળે છે, કઈક ટલેશ કઠાસ વન્વામા, તો ઠડિ કષ્ટજનક ગુથવામા—એમ રેચાચાગમાજ આપકા જીવો માનવભવ ફોગટ હાડી જાય છે કોઈક વિરલા આત્માર્થા જનોજ પુણીયા શ્રાવકની પેરે અથવા આજુક ઠામદેવાદિકની પેરે પોતાનો અમૂલ્ય માનવભવ ધર્મ આગધન કન્વાવડે લેખે કરે છે સુવસા, ચદનજાગા, સીતા, દ્રૌપદી પ્રમુખ મતીઓ પોતાના પવિત્ર આચરણથીજ પ્રસિદ્ધ થઈ છે ગરીબ-લિપ્તુ સન્જો પણ સામાયિક-ચારિત્રના પ્રભાવથી ઇન્દ્ર અને નરેન્દ્રાદિક વડે પૂજિત જને છે સામાયિકના આ૦ પર્યાય નામો સમજવા યોગ્ય છે

૧ મામાઈય=મામાયિક=સમતાલાવની પ્રાપ્તિ

૨ સમઈય=સમયિક=સમ્યગ્ શાન્તિપૂર્વક મર્વ જીવપ્રત્યે વર્તન

૩ સ્વમવાઓ=સમ્યગ્વાદ=ગણ દેવ જિહ્વિતપણે ચચાગ્રિયત કથન ।

૪ સમામ=સ્તોત્ર (યોડા) અક્ષરોવડે ધર્મનાશક તરવાવળે છે.

૫ સખેવો=સમેષ=અક્ષરો યોડા પણ અર્થ ગભીર

૬ અણુવન=અનન્ય=નિષ્પાપ આચરણ

૭ પરિવૃણ=પરિજ્ઞા=પાપત્યાગવડે વસ્તુતરનુ જ્ઞાન

૮ પચ્ચખાણુ=પ્રત્યાખ્યાન=તજવા યોગ્ય વસ્તુનો ત્યાગ

એ આઠ પર્વાપ નામોનુ રહસ્ય મનન કરવા યોગ્ય છે. અહિંમાંથી વ્યાખ્યાનમાં દેખાતાપૂર્વક તે દર્શાવેલું છે મહાન-સ્વાભાવિક આત્મિક મુખ્ય પ્રગટ કરવાના અભિલાષી જનોએ પ્રતિદિન અવકાશ મેળવી ઉઠા સામાયિકનો જેમ અધિક લાભ મેળવાય તેમ પ્રયત્ન કરવો ઘટે છે સામાયિક એટલે સમભાવની પ્રાપ્તિ, તેની વૃદ્ધિ જે રીતે-જે માર્ગે અધિક થવા પામે તે રીતે-તે માર્ગે અધિક કાગલથી પ્રવર્તન કરવું ઉચિત છે. દેશવિરતિ આવકને સામાયિક ઉચ્ચરવાનો કાળ જે ધરીથી આછો નજ હોય, પણ કદાચ પાંચ દશ મિનિટનો અનકાશ છુટે. છવાયો મળે તો તેનો પણ સફળયોગ કરી, સમભાવ-સમતા શુભની પ્રાપ્તિ અને વૃદ્ધિ કરવાનું ભવવું જોઈએ નહીં. સામાયિકમાં જે પ્રતિજ્ઞા કરવામાં આવે છે તેનું નહસ્ત મારી રીતે લક્ષમાં રાખી તેને સફળ કરવા કાગલ રાખવી જોઈએ મન, વચન અને કાયાવડે કંઈ પણ પાપાચરણ કરવું કે કરાવવું નહીં, તથા ભાવના ઉઠાર રાખવી મેત્રી, કરુણા, મૃદુતા અને માધ્યમ્યનો કાયમ અવનાસ રાખવો. શરીરવૈદિક સંયોગની અમારતા ને ક્ષણિકતા વિચારી, ભાગ્યયોગે પ્રાપ્ત થયેલ માનવલવાદિક દુર્લભ મામથીની સફળતા શીઘ્ર કરી લેવી ઉચિત છે ઇતિશમ.

બાળ કેળવણીપરત્વે આપણી ફરજ

‘ દયાળુ માતાપિતાદિક વડીલો ધારે તો તે બાળકોના

એક ઉમદા શિક્ષકની ગરજ માગી શકે. ’

કેળવણી એ એક અજ્ઞાત ચીજ છે તેનાથી અનેક ક્ષાયદા ઘર્ષ શકે છે ઘઉંની કણકને જુદી જુદી રીતે કેળવવાથી તેમાંથી તરેહ-તરેહની ગ્રમવતી (રનોઈ) બને છે અને તે ભારે મીઠાશ આપે છે ફળપુલના ઝાડને પણ મારીરીતે કેળવીને ઉગાડવાથી તે જાતજાતના જથાળ ધ મીઠા, મધુર, સ્વાદિષ્ટ અને ખુશબોદાર ફળપુલ આપી આનંદ-મતોષ ઉપનંતવે છે જ્યારે જડ વસ્તુઓ પણ તથાપ્રકારની કેળવણીવાળા સંસ્કાર પામી આનંદદાયક બને છે તો પછી ચૈતન્યવાળો મનુષ્ય આત્મા યોગ્ય કેળવણી પામીને સંસ્કાન્તિ બને તો તે સ્વપરને ડેરલો બધો આનંદદાયક થાય ? સારીગેનો, મનનો, જીવિનો અને હૃદયનો વિકાસ કરવા માટે કેળવણીની ઓછી જરૂર નથી, બલકે ઘણી જરૂર છે ઉક્ત ફરેક પ્રકારની કેળવણી જરૂરની છે, ઉપેક્ષા કરવા યોગ્ય નથી વળી તે શુદ્ધમા એકએકથી ચડીયાતી પણ છે, છતાં અકસોસની વાત છે કે બહુધા તેની ઉપેક્ષાજ કરવામા આવે છે જુઓ ! આપણા દેશમા જન્મેલા બાળકો બધા ઉછરીને મોટા થતા નથી, ઉછરેલા બધા તદુગરત ગ્રહેતા નથી, જન્મેલા બાળકોમાંથી એક વર્ષની અદરનો કે અને પાંચ વર્ષની અદરનો કે ભાગ તો મરી જાય છે બાકીના કે ભાગમાંથી પણ થોડાઘણાજ લાભો વખત બચી શારીરિક સુખમપત્તિ પામી શકતા હશે આ સ્થિતિ અપરેખ્ય ખેદજનક છે ગર્ભને પોષવા અને બાળકોને ઉછેરવા

તરફ માખાપોની અલ્પતા બે રકારીનું આ અનિષ્ટ પશ્ચિમ જણાય છે બચ્ચાઓને કુશળતાથી ઉઠેવામા આવે તો તે શરીરે પુષ્ટ, કદાવર અને નીરાળી થવા પામે છે, તેને બદલે બેદર કારીથી, તેમને ભય, ગ્રામ અને ખેદ ઉપજાવ્યા કરવાથી તે દુખા, સત્ત્વહીન અને રોગીના તથા દુખીયાન બને છે કોમળ વયના બચ્ચાઓને બચપણથીજ ચોગ્યરીતે કેળવવાની માખાપની જે પવિત્ર ફજ છે તે અત્યારે બહુધા વિમારી દેવાય છે, એનુંજ આ અતિ દુખકારક માહુ પશ્ચિમ લેખવા ચોગ્ય છે

પ્રથમ તો બાળક આઠેક વર્ષનું થાય ત્યાંસુધી નિર્દોષ રમતગમતમા દિવસ નિર્ગમી તેને વિદ્યા તરફ રૂચિ ઠગાવવાની જરૂર છે ગમત માથે જ્ઞાન મળે અને તે નગણી સોબતથી બચે તેવી ઠાળણ પ્રથમથીજ ગાળવી જોઈએ ધીમેધીમે તેનામા સાગ મફ્ફુણો ખીલી નીકળે એવા ખીન મસ્કારો તેના ઉપર પડવા દેવા જોઈએ તે તરફ જોટલી ઠાળણ વધારે રહે તેટલું હિત અધિક થઈ શકે ! પછુ અઘાપિ માખાપનું તેમજ શિક્ષકોનું આ આવશ્યક વાત તરફ દુર્લભ્ય જેવુંજ જણાય છે જે શુભ સંસ્કાર બચપણથીજ બાળકો ઉપર પડે છે તે બહુ સ્થાયી-ન ભુમાઈ ગકે તેવા ટકાઉ બને છે શિક્ષકો ધારે તો બાળ વિદ્યાર્થીઓને સુમસ્કારિત બનાવવા ઘણું કરી ગકે અને એમ કરવાની એમની ફરજ પણ છે તે તેમણે નિસ્વાર્થપણે બજાવવા લક્ષ્ય રાખવું જોઈએ જડ બાળકોને પછુ હીરા જેવા કરવાનું સફલાગ્ય સુશિક્ષિત માખાપો ઉપરાત દીવસોજ શિક્ષકોનું છે તેથીજ તેમનો તે દરજ્જો ઉચ્ચ દેખાય છે

શિક્ષકો ન્યાયી તથા સદાચરણી

સચોટ અમર બાળકો ઉપર ઘણી સારી થકા પામે છે જો બાળકોનું જીવન સુધારવું હોય તો તેમની જેમને શુભ ચિંતા ગાખવાની હોય તેવા માળાપ તથા શિક્ષકોએ પણ પોતાનું વર્તન જરૂર સુધારવું જોઈએ આપણા બાળકોમાના ઘણા એક તો કુમનથીજ બગડે છે અને તે વળી બીજા બાળકોને બગાડે છે બચપણમાં જે ખુરી આફતો પડે છે, તે કુમનગતિનુંજ પરિણામ હોય છે તે દોષથી પોતાના વહાલા બાળકો બચી શકે તેવું ઉચિત લક્ષ માળાપોએ તેમજ શિક્ષકોએ અવરજ નખવું જોઈએ ઉંચા પ્રકારના નૈતિક શિક્ષણવડે તથા ધાર્મિક શિક્ષણવડેજ બીજી શાસ્ત્રિકાદિ કેળવણીની આવડતા છે, તે ભૂલવું જોઈતું નથી એવા શુભ લક્ષમૂર્વંદ બાળવયમાં બાળકોને થોડા કેળવણી અપાવી જોઈએ

આવી ઉત્તમ કેળવણી કમચર પામેલા માનવરત્નોની હિંમત કોણ કમી શકે વડે ? સૌ માતાપિતા અને શિક્ષકાદિને પોતા પોતાની જવાબદારી સમજીને સદાચાતુર્યયણ થઈ રહેવા સદાય સદ્બુદ્ધિ સ્પુરે

ધૃતિચમ્

મ. કપૂરવિજયજી.

વીતરાગ પન્માત્માની ગૃહસ્થ-શ્રાવકોવડે કરાતી પૂજા.

તેના જીવના જીવન પ્રમાણ, પ્રયોજન તથા ફળ સમગ્ર ગુણ
ભાઈજિહેનોએ તેમા કરવો જોઈતો આદર.

અષ્ટ પ્રકારી, મતર પ્રકારી અને એકવીશ પ્રકારી પૂજનો
મમાવેશ અગપૂજા, અગ્રપૂજા અને ભાવપૂજામા થઈ શકે છે
પહેલી વિદ્યોપશમ કરનારી, બીજી અભ્યુદય કરનારી અને ત્રીજી
મોક્ષ આપનારી થાય છે વિધિયુક્ત કરેલો પૂજા યથાર્થિત ફળ
દાયક બને છે અગગુદિ, વમગુદિ, મન ગુદિ, ભૂમિ
ગુદિ, પૂજેપકરણ ગુદિ, ડ્ર ય ગુદિ અને વિધિ ગુદિ-એ સાત
પ્રકારની ગુદિ પ્રભુપૂજા વદનાદિ પ્રસંગે સાચવવા ચોખ્ખું છે
વળી પૂજા કરનાના આશય-અભિપ્રાયને અનુસરી પ્રભુપૂજા
વિચારામૃતમ્મ શ્રદ્ધામા માત્વિકી, રાજસી અને તામસી એ રીતે
પણ ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે એવી રીતે કે —

૧ અરિહંત પન્માત્માના ઉત્તમ ગુણોના જ્ઞાનપૂર્વક ગમે
તેવા કદ મમયે પણ મનનો રમ બદલ્યા વગર નબુલમ્તિ
નિમિત્તે મહા ઉત્સાહથી નિમ્મૃદ્ધભાવે મવસ્ત્ર અર્પણ કરતો
ભ-માત્મા યથાગમ્તિ જે પૂજા કરે તે સાત્વિકી પૂજા સમજવી

૨ જે આ લોકના મુખ પ્રાપ્ત કરવાનો નિશ્ચય નાખી
લોક રજન અર્થે ઠરવામા આવે તે રાજસી ભક્તિ સમજવી

૩ પેતાના કર્પેવા શુઓના નિમ્મદ્ધ અર્થે મ સ્વ ભાવથી
દ્રઢ નિશ્ચય કરી તેમના મામા અવરોધ ઠેલો કરવા માટે જે
કરાય તે તામસી ભક્તિ જાણવી

રાજસી અને તામસી ભક્તિ મર્વ કોઈને મુખે (રહેજે)
પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, પણ મોક્ષ પર્યંત મુખને આપનારી સાત્વિકી

લક્ષિ પ્રાપ્ત થવી અતિ દુર્લભ છે માત્રિકી લક્ષિ ઉત્તમ છે, ગજગી મધ્યમ છે અને તામ્રી જ્ઞાન્ય છે પાછલી બંનેને તત્વનોએ આદરેલી નથી, પણ પહેલોનોજ સ્વીકાર કરેલો છે

૧ અગ પૂજા-ગણ, ચંદન, પુષ્પ (પત્ર-ફળ) અને આભૂષણવડે કરાય છે

૨ અથ પૂજા-અશ્વત્થ, કૃષ્ણ, નૈવેદ્યાર્થિક તથા તામ્રમૃદ ગાદિક-વડે કરાય છે ધુપ, દીપનો પણ આમાજ સમાવેશ છે

૩ ભાવ પૂજા-વેગવ્ય ઉપનવી આત્મગુણ જગાવે એવી ગીતે વીતનગ પ્રભુની પાસે તન, મન, વચનની એકાગ્રતાથી મમજ અને ઉપયોગ સાથે ચત્યવદન, સ્તુતિ, સતવનાદિકવડે કરાય છે

૧ જળપૂજાવડે પ્રભુનો અભિષેક કરતા સ્વચેતનને કર્મમય રહિત વિશુદ્ધ કરવાનું ભાવવું ચંદનાદિક શીતળ વસ્તુવડે પ્રભુના સર્વાંગે વિલેપન કરતા તાપ રહિત શાત થવાનું ભાવવું, મુગધી પુષ્પમાલ્યાદિ પ્રભુ ઉપર આરોપી ચિત્તની પ્રસન્નતા, પ્રકૃષ્ટતા રૂપે ભાવવી ઉત્તમ પત્ર કળ પ્રભુના કૃકમળમા સ્થાપી ઉત્તમ આભૂષણો આરોપી ચિત્તની એકાગ્રતા ભાવવી

૨ અખંડ અને ઉજ્જવળ તદુલવડે ત્રણ દગલી પ્રભુ પાસે કરી નિર્મળ ચત્રચીની ભાવના કરવી તેમજ સ્વસ્તિકાદિક આળેખવાવડે આત્માનું મગજ ચહાવું

ઉત્તમ અરસ શીકળ, ટેગી, દાડમાદિ કળો ધવાવડે અનુપમ એવું પ્રધાન મોક્ષદગ ચહાવું મરમ પડવાનાદિ ઉત્તમ નૈવેદ્ય પ્રભુ પાસે ધરીને આ માનું અણાહારીપદ ચહાવું

૩ તાવમૃદગાદિક વાજીનના સાજથી સંગીતનૃત્યાદિ પ્રભુપાસે કરી, નિજભાન ભરી, પ્રભુરૂપ થવું

‘ જિન ઉત્તમ ગુણુ ગાવતા, ગુણુ આવે નિજ અગ ’
 એવા ઉચ્ચ આગયથી સ્વપન્ને મુખે સમન્તય અને વૈરાગ્ય ભાવ ઉપજાવે એવા ઉત્તમ પદ ને અર્થ સુકત ચૈત્યવદન, રતુતિ, સ્તવનાદિ દેવના પ્રભુ કે પ્રભુના સ્વરૂપ મામે દ્રષ્ટિ સ્થાપી રાખી, બીજાના દેવનામા વ્યાવાત ન થાય તેમ ગદ્યત ચિત્તથી ગભીર સ્વરે ગાવા અથવા અન્યકૃત ગાયનાદિ માણગવા, અનુભોક્તા કે જોથી આત્માની અનાદિ મનીન વિચયવામનાદિ નિર્મળ થઈ સ્વાત્મગુણુ જન્યુત વવા પમે અને ઉત્કૃષ્ટ યોગની એકતાથી ચેતન નિજ ભાન ભૂની જઈ પરમામરવરૂપી થવા પામે

આ ત્રણ પ્રકારની પ્રતિદ્ધ પૂજા ઉપગત એક ચોથી પ્રતિ પત્તિ નામના પૂજા પણ કહી છે અને તે પ્રમાદમાત્ર પશ્ચિમી પરમાત્મા પ્રભુની અખડ આનાતુ પરિપાલન કરવાવડે ણને છે
 ઇતિશમ મ કૃપૂરવિજયજી

શિષ્યક અને શિક્ષણ

દયાળુ માતાપિતાદિક સાથે તો બાળકોના શિક્ષકોની ગરજ મારી રાકે

- ૧ શિક્ષકોનો ધર્મો ઉત્તમ છે ગુરુ-મહેતાજી વિગેરે શબ્દો એ ધર્મની મહત્તા બનાવે છે એ ધર્મો ઉપદેશક કરતા, જોખમવાળો ને મુઝેલ હોવા છતા માનવતો છે
- ૨ પ્રાચીન શસ્ત્રોમા ગુરુને દેવગમાન ગણવાનું કહ્યું છે સદ્ગુરુ સાથી શ્રદ્ધ છે

- ૩ મહેતાજીએ ઉત્સાહથી કામ કરવાનું છે કદી નિરૂત્સાહી થવું નહીં
- ૪ શિક્ષકનો ધધો મહેલો નથી તે ધધો શીખી સુશિક્ષીત બનવું હુકમ, સુતાવ વિગેરેને નિર્જીવ વસ્તુ ઉપર કામ કરવાનું હોય છે, ત્યારે શિક્ષકોને ચેતનવત બાળકો ઉપર કાર્ય કરવાનું હોઈ, જો તે યથાયોગ્ય રીતે કામ ન કરે તો અખ્યામધ અમૂલ્ય જીવગી બગડે આજના બાળકો કાલે યુનાન માણુમ વવાના છે
- ૫ પુરૂષ શિક્ષક કરતા સ્ત્રીશિક્ષકની જોખમદારી વિશેષ છે કેમકે તેના હાથમા છોડીઓની એટલે ભવિષ્યની માતાઓની કેળવણી જોડેલી છે સ્ત્રીમા કેટલાક એવા ગુણ રહેલા છે કે બાળકો સુશિક્ષીત સી પાસેથી પ્રેમભાવવડે ઘણું શીખી શકે
- ૬ શિક્ષકનો ધધો ચવાવવામા ઉપયોગી થઈ પડે એવું ખાસ શિક્ષણ આપવાની પાઠશાળાને ટ્રેઈનીંગ કેલેન્જ કહે છે ત્યાં શિક્ષકનું શાખ ગીખવવામા આવે છે
- ૭ સમજુતિ, મૂલ્યનાઓ અને નિયમોનો ન અહં તેનું નામ શાસ્ત્ર અને જો પ્રમાણે કામ કરી અનુભવ મેળવવો તેનું નામ કળા
- ૮ જમાનાની માથે રહેલા તથા ધધાને યોગ્ય જ્ઞાનમા વૃદ્ધિ કરવા, ગ્રામજોએ ઉત્તમ પુસ્તકો વાચવાનો મહાવગે રાખવો અને જીવનપર્યંત જ્ઞાનમા વૃદ્ધિ કરવાનો ઉદ્યોગ કરતા જોડે સુ શિક્ષક આજમુ ન હોવો જોઈએ
- ૯ ભણાવવું અને કેળવવું એ બેમા મોટો તફાવત છે ઠાસી ઠાગીને જ્ઞાન ભરતું કે ગોળણુ કરાવતું તે ભણતર છે અને

મનની, શીઘ્રી અને નીતિવિષયક સર્વ શક્તિઓની
ખીવવણી કન્વી તેનું નામ ડેગવણી છે ગિરુકે ડેગવણી
આપવા હિય પામ લક્ષ રાખતુ

૧૦ ડેગવણીનો અર્થ બદોળો છે બાગક ભત્તીને પડિન થાય
એવે બસ નથી તેના મગજમા માન જ્ઞાન ભગવાનુ નથી,
તની વિચારશક્તિ ખીવવવાના છે અને જ્ઞાનનો ઉપયોગ
કરતા શીખવવાનુ છે

૧૧ ડેગવણી ત્રણ પ્રકારની છે મનનો (માનસિક), તનનો
(શારીરિક), નીનિનો (નૈતિક)

૧૨ જુદિની ડેગવણી ન મળે તો બાગક અજાની અને ખેય
(જુદિહીન) થાય મનની શક્તિઓ ખીલવવાથી જુદિની
ડેગવણી મળે છે, જાળજથી તે મગતી નથી

૧૩ શરીરના ડેગવણી ન મળે તો બાગકો નિર્બળ અને નિર્મા
થાય જુદી જુદી જાતની વસ્તુ અને ફોલ વિગેરેથી
ડેગવણી મળી શકે છે

૧૪ નીતિની ડેગવણી ન મળે તો બાગક અસહ્ય અને અવિચે
થાય શિક્ષકની રહણીથી અને નીતિપાઠોના અમરકો
સમજુતિથી એ ડેગવણી આપી શકાય

૧૫ કિડ ગર્જનની સીસ્મથી નણે પ્રકારની ડેગવણી એ
સાથે મળે છે

૧૬ ગિરુક અલગરણી, ન્યાયી અને મનને કળાનમા રાખી
તેવો ન હોય તો તેની અસર બાળકોપર આરી થાય ન

૧૭ સેવાવૃત્તિ રાખી હરેક શિક્ષક કર્તવ્યપગયણ થતુ

—૬૬ પાઠ ૧ લો જીવ છું—

ગુરુજી—હાનનાઓ ! આજે હું તમને કાંઈ ધર્મ સંબંધી
બોધ આપનાનો છું

શિષ્ય—ત્રાડ ગુરુજી ! પણ તે પહેલાં એક વાતનો ખુલાસો
કરશો ?

ગુરુજી—હા, એવી કંઈ વાત છે ?

શિષ્ય—વાત તો એ કે, આપણે ખાન્યો છીએ, પીએ છીએ,
બેસીએ છીએ, બેચીએ છીએ, ઉઠીએ છીએ તે શા
કારણથી ?

ગુરુજી—આપણા શરીરમાં જીવ છે તેથી તે બધું કરી શકીએ છીએ.

શિષ્ય—જીવ તો આપણા દેખનામાં આવતો નથી.

ગુરુજી—જીવ એ નરી આજે દેખી શકાય તેવી વસ્તુ નથી.

શિષ્ય—ત્યાં જીવને આપણે કેવી રીતે જાણી શકીએ ?

ગુરુજી—જીવ જ્ઞાનથી જાણી શકાય છે, જ્યારે તમને વિરોધ
જ્ઞાન થશે ત્યાં જ તમે જીવને જાણી શકશો.

શિષ્ય—વારુ ગુરુજી ' જેમ આપણા શરીરમાં જીવ છે, તેમ જે કોઈ હાવતા ચાલતા જણાય છે તે સર્વેમાં જીવ છે ?

ગુરુજી—હા, જે હાવતા ચાલતા જણાય છે તેમાં તો જીવ છેજ, પણ કેમ્વાક હાવતા ચાલતા નથી તેમાં પણ જીવ છે તે હું તમને હવે પત્રીના પાંચેમાં સમજાવીશ

પાંડ ૨ જે ત્રસ અને ધ્યાવર જીવ

હાલતા ચાલતા જીવો જેના કે ગાય, બેસ, હાથી, ઘોડા, બળદ, ઉંદા, કૂતરા, બિલાડી વિગેરે સર્વ પશુઓના શરીરમાં જીવ છે

વળી પોપ, કમ્બુતર ચમ્વા, કાનડા, સમળી, નાગોળ, ચામચીડીઆ વિગેરે સર્વ પક્ષીઓના શરીરમાં પણ જીવ છે.

વળી સાપ, અજગર, નાળીઆ, ઉંદર, ખીસકોક્કી, વગેરેના વિગેરેમાં પણ જીવ છે

તેમજ પાણીમાં દેનારા જેના કે-માછલા, મગજમચ્છ, કાચળા વિગેરેના શરીરમાં પણ જીવ છે અને તે પાણીમાં રહેનારા જીવો જલચર જીવો કહેવાય છે

નાના શરીરવાળા જીવો જેવા કે કાનખલ્લુરા, ભમરા, માખી, મકોડા કીડી, જી, ઘસ, મચ્છર, જળો, પૂરા, અળા સીયા વિગેરેમાં પણ જીવ છે સાનસ કે જેઓનું શરીર ચાને છે, ફાંડ છે, વળી જેઓ તાપના કારણથી કે બરબચના તાસના કારણથી એ જગાએથી બીજી જગાએ પોતાની મેળે જઈ શકે ■ એવા સર્વ શરીરવાળા જીવો છે

પરના સર્વ શરીરવાળા જીવો ત્રસ જીવો કહેવાય છે

વળી એના શરીરવાળા પણ જીવ છે કે જેઓ ચાલતુ, ઉઠતુ, બેસતુ, ઢોલતુ વિગેરે કાંઈ પણ કામ પોતાની મેળે કરી શકતા નથી. આવા શરીરવાળા જોયો સ્થાવર જીવ હોય એવું છે

પાઠ ૩ જો. સ્થાવર જીવ.

સ્થાવર જોયો પાંચ જાતના છે—પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિ આ પાંચે જાતના જોયો સ્થાવર જીવ કહેવાય છે

વનસ્પતિ જીવ છે એમ સૌ કોઈ કબુલ કરે છે. તેમજ પૃથ્વી પણ જીવ છે એમ હાલના ગોધક નિદાનેને ગોધ કરતા માન્ય પડ્યું છે, પરંતુ પાણી, અગ્નિ અને વાયુ એ પોતે જીવ છે, એવી તેઓને હજી ખબર પડી નથી. પણ જૈનશાસ્ત્રમા આ પાંચે જાતના સ્થાવર જીવ છે, એવું સિદ્ધ કરેલ છે

કેટલાક વર્ષો પહેલાં જનાવરોમા અને ઘોડા વર્ષ અગાઉ વનસ્પતિમા જીવ છે, એવું મનાતું નહીં, પરંતુ હાલ તે સર્વેમા જીવો છે, એમ મનાય છે, તો જેમ જેમ જીવનશાસ્ત્રની ગોઠવા વવારો થશે, તેમ તેમ પાણી, અગ્નિ અને વાયુ પણ સજીવ છે, એવો જે જૈનશાસ્ત્રમા બોધ છે તે ખરોજ છે, એવી બીજાઓને પણ ધીમે ધીમે ખાતરી થશે.

શિષ્ય—ગુરુજી માહેશ ! ત્યારે તો જૈનધર્મના શાસ્ત્રનું જ્ઞાન મેળવવું જ જોઈએ કાંઈ કે બધા સુધી આ નિયામા જેમ પોતાના શરીરમા જીવ છે તેમ બીજા કંઈ કંઈ જાતના, શરીરોમા જીવ છે તેની ચમત્કાર પડી નથી, ત્યાં સુધી ખરી રીતે જીવની દયા કરવામા ખામી નહોતી એ તેથી આપણે આપણા આત્માનું (જીવનું) હિત મરી ગઈ શકતા નથી

ગુરુ—આ ગીતે તમને જીવ સંબંધી જ્ઞાન ગીખનાની
લાગણી છે તે તમો થોડા વખતમા સારી રીતે
જ્ઞાન મેળવી શકો.

પાઠ ૪ યો પ્રાણ

શિષ્ય—ગુરુ! જીવ પણ શરીરમા જીવે છે તે કેવી રીતે
જાણી શકીએ ?

ગુરુ—છાકનઓ! જે જે શરીરમા પ્રાણ હોય છે તે તે
શરીરમા જીવ હોય છે.

શિષ્ય—ગુરુ! પ્રાણ એ શુ વસ્તુ છે ?

ગુરુ—જે વડે જીવ શરીરમા નહીં ગઈ તથા જે વડે, જીવ
સર્વ કામ કરી શકે તે પ્રાણ કહેવાય.

શિષ્ય—ત્યારે શુ એમ સમજવું કે જે શરીરમા પ્રાણ હોય
છે, તે શરીરમા જીવ હોય છે, અને જેમા પ્રાણ ન
હોય તેમા જીવ પણ ન હોય ?

ગુરુ—હા, એમજ છે જીવ પ્રાણ વિના શરીરમા રહી
શકતોજ નથી.

શિષ્ય—પ્રાણ એવે જેને આપણે ધામો-અસા કહીએ છીએ
તેજ કે બીજી કાં છે ?

ગુરુ—પ્રાણ એટલે માત્ર ધામો-અસાજ નહીં પણ જેમ
ધામો-અસા પ્રાણ કહેવાય છે તેમ બીજા પણ પ્રાણ
ગણાય છે.

શિષ્ય—ત્યારે પ્રાણ કેટલા હશે વાર ?

ગુરુ—પ્રાણના દશ પ્રકાર છે, એકલે કે દશ વસ્તુઓને પ્રાણ કહેવામાં આવે છે.

શિષ્ય—એ દશ પ્રાણ તે કયા કયા છે ?

ગુરુ—પાચ ઇન્દ્રિય, ત્રણ બળ, ચાલે ચલાસ અને આયુષ્ય એ દશ પ્રાણ છે.

પાઠ ૫ મો પ્રાણ.

ચોપાઈ.

પ્રાણ થકી' જન જનન થાય, તે જવના દશ પ્રાણ ગણાય,
ઇન્દ્રિય પાચ ત્રણ બળ જાણ, ચાલેચલાસ આયુષ્ય પ્રમાણ ૧
સઘળા કામ કરે જન કોય, એ દશ પ્રાણતણુ બળ હોય,
પ્રાણ બળે જન પૂર્ણ ગણાય, એવો પ્રાણતણુ મહિમાય ૨

પાઠ ૬ હો. દશ પ્રાણ.

છાકરાઓ ! આજે તમને દશ પ્રાપસબધી વિરોધ સમજાવુ આપવાની છે તેમા પાચ ઇન્દ્રિય નીચે પ્રમાણે છે

- ૧ જે વડે બીજને આડકી શકીએ છીએ, તે ગરીર ઇન્દ્રિય છે.
- ૨ જે વડે વસ્તુને ચાખી શકીએ છીએ, તે જ્ઞાના ઇન્દ્રિય છે.
- ૩ જે વડે વસ્તુ સુધી શકીએ છીએ, તે દ્રાવ્ય ઇન્દ્રિય છે
- ૪ જે વડે કાઈ પણ દેખી શકીએ છીએ, તે ચક્ષુ ઇન્દ્રિય છે
- ૫ જે વડે શબ સાબળી શકીએ છીએ, તે શ્રોત્ર ઇન્દ્રિય છે

ઉપરની પાચ ઇન્દ્રિયને જોવાના ઠેકાણા નીચે પ્રમાણે છે.

ગરીર ઇન્દ્રિય આખા શરીરની ચામડીમા રહે છે.

જસના ઇન્દ્રિય જીભમાં રહે છે, દ્રાણ ઇન્દ્રિય નાકમાં રહે છે.
ચતુ ઇન્દ્રિય અંખમાં રહે છે, શ્રોત્ર ઇન્દ્રિય કાનમાં રહે છે.

૫ જળ જળ નીચે પ્રમાણે છે

- ૬ જેથી આપણે વિચાર કરી શકીએ છીએ તે મનજળ છે.
- ૭ જેથી આપણે બોલી શકીએ છીએ તે વચનજળ છે
- ૮ જેથી આપણે ઉઠવું, બેસવું, લેવું, મૂકવું વિગેરે કામ કરી શકીએ છીએ તે શરીરજળ છે

આસો-જનાસ અને આયુષ્ય તેની સમજણ નીચે પ્રમાણે છે.

- ૯ જે શાન્તિ-રૂપે જીવ શરીર માં વાયુ દાખલ કરે, સ્થિત કરે તથા શરીરમાંથી વાયુને બહાર કાઢે તે આસો-જનાસ છે.
- ૧૦ જે વડે જીવ શરીરની સાથે અમુક માત્રા મુધી બંધનમાં રહે તે આયુષ્ય છે

પાઠ ૭ મો દશ પ્રાણુ

કોહા

શરીરેન્દ્રિય તે ચામડી, રમનેન્દ્રિય તે જીભ,
દ્રાણેન્દ્રિય તે નાસિકા, મર્મ પ્રાણીમાં લીધ ૧
ચતુષ્દ્રિય તે આંખ છે, શ્રોત્રેન્દ્રિય તે કાન,
એ પચેન્દ્રિયથી મળે, સર્વ વસ્તુનું જ્ઞાન ૨
મન જળ પામી માનવી, શકે વિચારી આપ,
વચન બળે વદવા તણી, શક્તિ ધરે અમાપ ૩
ઉઠે બેઠે આપથી, શરીર બળની સાથ,

ત્રણે બળથી પૂર્ણ તે, હોય પ્રાણનો નાથ. ૪
 જે વાયુ વપુમા ધરે, ગમે કાંદે જડાર,
 ધારોઽજ્ઞામની શક્તિ તે, જણો પ્રાણાધાર. ૫
 દેહબદનમા જે વસે, પ્રાણી દાળ પ્રમાણ,
 આયુષ્ય તેને જાણવું, જે છે દગમો પ્રાણ. ૬

- - -

પાઠ ૮ મો. પાચ ઇદ્રિયવાળા હવો

માતાપિતાના મ યોગથી ઉત્પન્ન થનારા મનુષ્યો પાંચ
 ઇદ્રિયવાળા હતા છે. પશુ અને પક્ષીઓ તથા જળચરો પણ
 પાચ ઇદ્રિયવાળા હતા છે.

અત્યંત દુઃખ ભોગવનારા હોય જેઓ નાન્દી કહેવાય
 છે, તેઓને પણ પાચ ઇદ્રિય છે, તેમજ અત્યંત સુખ ભોગ-
 વનારા હોય જેઓ સ્વતા કહેવાય છે, તેઓને પણ પાચ
 ઇદ્રિય છે. પશુ પક્ષીઓ તિર્યચ કહેવાય છે.

આ પાચ ઇદ્રિયવાળા હોયને દગ પ્રાણ હોય છે. વળી
 પાચ ઇદ્રિયવાળા બીજા હતા પણ છે, તેઓને દગથી ઓછા
 પ્રાણ હોય છે. એના હોસબધી સમજવું હોસબધી
 બારિક સમજવું આપતી વખતે આપીશ

- - -

પાઠ ૯ મો. ચાર ઇદ્રિયવાળા હવો.

ચાર ઇદ્રિયવાળા હવો પણ તિર્યચ કહેવાય છે

“ નીચેના હવો ચાર ઇદ્રિયવાળા છે ”

૧ પુખ્તમા ગધ લેનારા

ભમરા

૨ ઘોડાના તબેલા વિગેરેમા ઉત્પન્ન થનારી

બગાઈ

૩ ધાણુમા ઉત્પન્ન થનારા	ઝેરી
૪ જેતરમા ધાન્યને ખાઈ જનારા	તીક
૫ કીચડી ઉપજનારા	મનુષ્યો
૬ દીવામા પડનારા	પતંગ
૭ ગદહામા ઉપજનારા	ડાસ

એ પ્રમાણેના જીવો તથા માખી, મધમાખી, કસારી, ભમરીઓ, બગાઓ અને કરોળીયા એવી જાતના બીજા ધણુા જીવો ચાર હૃદયવાળા છે

ચાર હૃદયવાળા જીવોને નીચે મુજબ આઠ પ્રાણ હોય છે.

૧ શરીર, ૨ જીભ, ૩ નાભિકા, ૪ ચક્ષુ, ૫ વચન-બળ, ૬ શરીરબળ, ૭ આસોચત્રાસ, ૮ આયુષ્ય

—*—*—*—

પાઠ ૧૦ મો ત્રણ હૃદયવાળા જીવો
ત્રણ હૃદયવાળા જીવો પણ તિર્યચ કહેવાય છે
“ નીચેના જીવો ત્રણ હૃદયવાળા છે ”

૧ કાનમા પેસી જનારા	કાનખલ્લુરા
૨ બીજાનામા ઉપજનારા	માકડ
૩ માણસના માથામા ઉપજનારી	જૂ
૪ શરીરના મેવમા ઉપજનારી	લીખ
૫ મીઠા, ગરમપણ વિગેરે ખાનારી રાત્રી, કાળા	કીડી
૬ જાડના થડ વિગેરેમા ઉપજનારા	મકોડા
૭ ધાનમા ઉપજનારી	એળ

એ પ્રમાણેના જીવો તથા ધીમેવ, માવા, ધનેડીયા, ગીગોડા
વિગેરે ધણી જાતના બીજા જીવો પણ ત્રણ ઇન્દ્રિયનાળા છે.

ત્રણ ઇન્દ્રિયનાળા જીવોને સાત પ્રાણ હોય છે તેના નામ.

૧ શરીર, ૨ જીભ, ૩ નાસિકા, ૪ વચનબળ,
૫ શરીરબળ, ૬ શ્વાસોચ્છવાસ, ૭ આયુષ્ય

પાઠ ૧૧ મો. બે ઇન્દ્રિયવાળા જીવો

બે ઇન્દ્રિયવાળા જીવો પણ ત્રિવિધ કહેવાય છે.

“ નીચેના જીવો બે ઇન્દ્રિયવાળા છે ”

૧ લોહી સુસનાગી	જળો
૨ વનસાદમા ઉપજનારા	અગ્નિમીઆ
૩ વાસી અને એઠા અન્ન જળમા ઉપજનારા	લાળીયા
૪ પેટમા ઉપજનારા	કૃમીયા
૫ પાણીમા ઉપજનારા	પૂરા
૬ સમુદ્રમા ઉપજનારા	ગાંધ
૭ પેટમા ઉપજનારા મોટા	ગડોળા

એ પ્રમાણેના જીવો, તથા કોડા, ૧૨ દન, ૨ મેહુરિ ૨ હુરસ
વિગેરે બીજા ધણી જાતના જીવો બે ઇન્દ્રિયવાળા છે.

બે ઇન્દ્રિયવાળા જીવોને ૭ પ્રાણ હોય છે તેના નામ.

૧ શરીર, ૨ જીભ, ૩ વચનબળ, ૪ શરીરબળ,
૫ શ્વાસોચ્છવાસ, ૬ આયુષ્ય

૧ માધુજી ન્યાપનામા ગણે છે તે, જીવવાળા હોય છે ત્યારે

૨ લોહીમા ઉપજનારા કીડા

૩ સુદાના લાળમા ઉત્પન્ન બનાગ કીડા

પાઠ ૧૨ મો. એક ઇન્દ્રિયવાળા જીવો

એક ઇન્દ્રિયવાળા જીવો પણ તિર્થંચ કહેવાય છે.

એક ઇન્દ્રિયવાળા જીવસંબંધી સમજણ બહુજ બારિક છે, તેથી તે થોડું શિખવ્યા પછી આપીશ હાલ તો તેના નામ યા. રાખો.

“ નીચેના જીવો એક ઇન્દ્રિયવાળા છે ”

૧ કાચી માટી, પથ્થર, મીઠું વિગેરે	પૃથ્વીકાય
૨ પાણી તે	અપ્કાય
૩ અગ્નિ તે	તેડિકાય
૪ પવન તે	વાયુકાય
૫ જાડપાન તે	રત્નરૂપતિકાય

એક ઇન્દ્રિયવાળા જીવને ચાર પ્રાણ હોય છે

૧ શરીર, ૨ શરીરબળ, ૩ આસોચનામ, ૪ આયુષ્ય.

પાઠ ૧૩ મો. જીવ અને પ્રાણનો સંબંધ.

જીવ અને પ્રાણને બહુજ સંબંધ છે જેને આપણે કોઈ પણ જીવનું મરણ કહીએ છીએ, તે મરણ પ્રાણ જીવથી જુદા પડે ત્યારેજ થાય છે.

શિષ્ય—ગુરુજી! મનુષ્ય મનજ પામે છે તેમ છતાં તેના શરીરમાં આપણે પાન્ય નિંદ્રિયો તો ગ્રહીએ છીએ.

ગુરુજી—તમે જે ગ્રહીએ છો તે ઇન્દ્રિયો નથી તે તો નિંદ્રિયોને હિંદનાના ઠેમણા છે, નિંદ્રિયો તો દેખનામાં આવતીજ નથી જેમકે કોઈ માણસ બહેરો હોય તેને કાન તો હોય છે, પરંતુ કાનમાં સાલગવાની સંજ્ઞા જે ઓડિય છે તે રોગથી

અથવા ધીમ કરણથી આવરણ પામી હોય છે કે નાશ પામી હોય છે તેથી તે સાલણી મકતો નથી તેની ગતિ મનુષ્ય મરણ પામે છે તેજ વખતે ઇદ્રિયો પણ નાશ પામે છે અને તેથી તે પોતપોતાના કામ કન્ટી બધ પડે છે.

પાઠ ૧૪ મો પાત્ર ઇદ્રિયના વિષયો

ઇદ્રિયોથી જે જે જાણી શકાય તે તે તેના વિષયો કહેવાય છે.

“ પાત્ર ઇદ્રિયોના સર્વ મળી ત્રેવીશ વિષયો છે - ”

૧ જ્યારે શરીરને કોઈ પણ પદાર્થ યાદો કે કિંદ્રિય દ્વારા
સ્પર્શ ઇદ્રિયના } કે ભારે, સુવાણો કે ખડખડો અને કુષ્મ
૮ વિષય } કે ચાપડેલા લાગે ત્યારે ગર્ભ કિંદ્રિય કે એમ
સમજવું

૨ જ્યારે જીભને કોઈ પણ પદાર્થ યાદો કે કિંદ્રિય તીખો,
મસ ઇદ્રિયના } મીઠા કે કપાયનો લાગે ત્યારે જીભના મસ ઇદ્રિય
૫ વિષય. } કે એમ સમજવું

૩ જ્યારે નાકને કોઈ પણ પદાર્થની સુગંધ કે ખરાબ
માણ ઇદ્રિયના } ગંધ લાગે ત્યારે નાકના ગંધ કિંદ્રિય કે એમ
૨ વિષય. } સમજવું

૪ જ્યારે આંખને કોઈ પણ પદાર્થ દેખો પીજો, શતો
ચતુઃકિંદ્રિયના } કાળો કે લીલો લાગે ત્યારે આંખના ચતુઃકિંદ્રિય
૫ વિષય } કે એમ સમજવું.

૫ જ્યારે કાનને મનુષ્યના બોલવાનો કે પદાર્થના કે
ઓત્તર ઇદ્રિયના } મનુષ્ય અને પદાર્થના મળવાના અવાજ લાગે
૩ વિષય } ત્યારે કાનના ઓત્તર કિંદ્રિય કે એમ

- ૧ સચિત્ત શબ્દ. પ્રાણી માનના બેધવાનો શબ્દ તે
 ૨ અચિત્ત શબ્દ. જડવસ્તુને જડવસ્તુ અથગતા નીકળતો
 અનાજ તે
 ૩ મિત્ર શબ્દ પ્રાણી અને જડ બેઉના મળધે અવાજ
 નીખે તે જેમકે મનુષ્યો-જડ નાજો વગાડે
 છે તેનો શબ્દ નીકળે તે

પાઠ ૧૫ મો જીવ અને કર્મ

છાકરાઓ ! તમને જીવ અને પ્રાણસભધી ઘોડી સમજાજ
 આપી, હવે જીવ અને કર્મસભધી સમજાજ આપીશ
 કર્મ એવો શબ્દ તમે સાંભળ્યો છે ?

શિષ્ય—હાજી, કર્મ એ શબ્દ તો સાંભળ્યો છે, પણ એ શું છે
 તે જાણતા નથી.

ગુરુજી—જીવથી જે દેખાય તે કર્મ

શિષ્ય—નાં ગુરુજી ! આ જીવથી દેખાય એવો શું ?

ગુરુજી—જીવ મનપડે વિચાર કરે, નાણીથી બોલે અને ગરીર
 પડે કામ કરે તે સર્વે જીવથી દેખાય છે એ પ્રમાણે
 જીવથી જે જે દેખાય છે તેનું કવિધ્યમા જીવને જે કૃણ
 આપે તે કર્મ છે

શિષ્ય—ત્યારે શું જીવવા દેખાયા કામ અને કર્મ એ બુદ્ધી
 બુદ્ધી વસ્તુ છે ?

ગુરુજી—હા, તેમજ છે

શિષ્ય—ત્યારે જીવના મામતે તો આપણે દેખી શકીએ કે જાણી
 શકીએ છીએ, તેમ કર્મને દેખી કે જાણી કેમ શકતા નથી ?

ગુરુ—જેમ જીવ આખથી દેખી શકાતો નથી પણ જ્ઞાનથી
જાણી ગયાય છે, તેમ કર્મ પણ આખથી દેખી શકતા
નથી પણ જ્ઞાનથી જાણી શકાય છે.

પાઠ ૧૬ મો કર્મ

દાહા.

મન વચ્ચે કાયાએ કરી, જે જે જીવથી થાય,
કર્મ કહે છે તેહને, જેથી જીવ બધાય. ૧
શુભ કર્મો મારા વડે, અશુભ નઠારે હોય,
તે માટે શુભ કર્મમા, યત્ન કરો સૌ કોય. ૨

પાઠ ૧૭ મો પુણ્યકર્મ

પુણ્ય બધાવાના મૂળ ૯ (નવ) કારણો છે.

કર્મના ઘણા પ્રકાર છે જીવની સાથે કર્મના જે સબધ
થાય છે, તેમા સારા કર્મ તે પુણ્યકર્મ કહેવાય છે

પુણ્યકર્મ મુખ્યત્વે કરી નીચેના ઠમો કંવાધી બધાય છે.

૧ ભૂખ્યા પ્રાણીને (ત્રેમવડે) અન્ન આપવાથી.

૨ તરસ્યા પ્રાણીને પાણી આપવાથી.

૩ આશ્રય વગરનાને સ્થાન આપવાથી

૪ બિછાના વગરનાને બિછાતું આપવાથી

૫ ફરદીને ઓસડ આપી, વ્યાધિ દાખવાથી

૬ દુખી પ્રાણીના દુખ મટાડના, સારો વિચાર કરવાથી.

૭ તેવા પ્રાણીના દુખ દૂર થવા, સાડ બોલવાથી.

૮ તેવા પ્રાણીના દુખ મટાડના, શરીરની મદદ આપવાથી.

૯ વસ્ત્ર વિત્તાના પ્રાણીને વસ્ત્ર આપવાથી.

એવી રીતે બીજા પણ વિશેષ કારણોથી પુણ્યકર્મ બધાય છે, તેની વિસ્તારથી મમજ ધીમે ધીમે આપવામા અસવશે સાધુ-સતોને એ બધું પૂજ્યસ્થાનથી નિનયબહુમાનપૂર્વક આપતુ ઘટે છે, તેવી સનિગેષ પુાય બધાય છે પુણ્યકર્મથી જીવને મુખ પ્રાપ્ત થાય છે

પાઠ ૧૮ મો પુણ્યકર્મ વિષે ।

ચાપાલ

સારા વિચારે મનમા થાય, સત્ય પછે નિત્ય વાણી વગાય,
જૂઞ્ચાને બોજન અપાય, તરસ્યા જનને પાણી પાય. ૧
નિરાશ્રયને આપે સ્થાન, વસ્ત્ર નહિતને વસ્ત્રનુ દાન,
ભૂમિ પથ્થાનુ દેખી અગ, આપે બિગાનુ રાખી ઉમગ ૨
દરદીના દુ ખ દેખ્યા ન જાન, ઔષધ આપી દૂર કરાય,
પરદુઃખ દેખી આપ દુભાય, તે દૂર કરના સતત ધાય ૩
જીવદયાનો રિહિમા વાસ, સમતા કેડે નિત્ય પ્રકાશ,
ધર્મવિષે જો પુરણ પ્રીત, એ પુણ્ય કર્મ તણી છે ગીત. ૪

પાઠ ૧૯ મો પાપકર્મ.

જે સાગ કર્મ તે પુણ્યકર્મ કહેવાય છે,
તેમ નહારા કર્મ તે પાપકર્મ કહેવાય છે

“ નીચે મુજબ કરનાથી પાપકર્મ બધાય છે ”

૧ કોઈ પણ જીવને મારી નાખવાથી અથવા દુ ખ દેનાથી.
૨ કોઈ પણ પ્રકારે જૂઠું બોધનાથી

૩ પાંકી કાંઈ પણ વસ્તુ ખનખ દાનતથી છુપી ગીતે લઈ
લેનાવી એટલે ચોરી કરવાથી.

૪ કોઈ પણ પુરૂષ અથવા સ્ત્રીએ મેથુન મેવવાથી

૫ અનીતિથી પૈસા વિગેરેનો સમૂહ કન્વાથી.

૬ કલેશ કકાસ કન્વાથી ૭ જૂઠા આળ મૂકનાથી

૮ નિંદા કરનારી ૯ ચાડી ખાવાવી ૧૦ જુગાર ખમનાથી.

એ પ્રમાણે પાપકર્મ બધાય તેના ધણા નાંખે છે, તેના
નિસ્તાનથી બોધ ધીમે ધીમે મળતો જાય

પાપકર્મથી પ્રાણી દુખ ભોગવે છે તેથી પાપકર્મ ન
બધાય તેના કામો કરના.

પાઠ ૨૦ મોં પાપકર્મ વિષે.

ભુજગી ૭૬.

નહાશ વિચારે સર્વ ચિત્ત વારે, મૃપાવાદ બોલે ગમે, તે પ્રકારે,
ભૂરી દાનને પારકી ચીજ લેવા, ધનવે હુરામીપણે નીચ હેવા ૧
અનીતિ કરી સમૂહ દ્રવ્ય પોતે, જીવે છિદ્ર છાના જૂઠાઆળ ગોતે,
કરી કલેશ કકાસ નિંદા દુખાતે, બની ચાડીયા રૂઠ માહે રસાવે ૨
જુગારે ખેબોળવે અન્ય નારી, ગીબાવી કરે છપહિસાજ ભાગી,
અવર્મી બની ધર્મનો દલ રાખે, પ્રભુ સર્વ તે પાપના કર્મ ભાખે ૩

પાઠ ૨૧ મો. પરમેશ્વર.

પુણ્યકર્મથી સુખ મળે છે અને પાપકર્મથી દુખ મળે છે.
એ વચનો મારા પોતાના નથી, તે વચનો પરમેશ્વરના છે.

શિષ્ય—ચા' ગુરુ! પરમેશ્વર કોણ છે? જેણે આ જાતને
બનાવ્યું તે પરમેશ્વરના એ વચનો છે?

ગુરુ—પરમેશ્વરે જગતને બનાવ્યું નથી જગત તો અનાદિ
કાળથી છે એવે કે તે હમણા છેજ આ જગત બનાવ્યું
બની શકે એવું નથી, તે સબ ધી જ્ઞાન ઘણ શિખવ્યા
પછી આપીશ અને ત્યારેજ તમે સમજી શકશો.

પરમેશ્વર એટલે મોટો ઈશ્વર, જેનામાં અર્થ હોય તે ઈશ્વર
કહેવાય પરમેશ્વરમાં જ્ઞાનરૂપી માટું અર્થ છે તેમાં તે પરમેશ્વર
છે પરમેશ્વરના બીજા અનેક નામ છે જેમકે જિનેશ્વર
અરિહત, તીર્થંકર, વગેરે.

શિષ્ય—જિનેશ્વર એવું શું?

ગુરુ—રાગ અને દ્રેષ એ બંને તે જિન કહેવાય, તેના જે
ઈશ્વર (સ્વામી) તે જિનેશ્વર છે.

શિષ્ય—રાગ અને દ્રેષ એ શું છે?

ગુરુ—કોઈ પણ પ્રાણી અથવા પદાર્થ ઉપર પ્રીતિ કરવી
એવે કે તેનાથી નજીક થવું તે રાગ છે અને કોઈ પણ
પદાર્થ કે પ્રાણી ઉપર નારાજ થવું તે દ્રેષ છે.

પાઠ ૨૨ મો તીર્થંકર

તીર્થંકર સ્થાપન કરનાર તે તીર્થંકર કહેવાય છે તીર્થ
શબ્દના એક કરતા વધારે અર્થ છે, પરંતુ તીર્થંકર શબ્દમાં
તીર્થ એટલે આ પ્રમુખના મનુષ્યનો સમુદાય, જેને સઘ કહે
વામાં આવે છે તે.

આ પ્રકારના મનુષ્યો તે સાધુ, સાધ્વી, આરાધ્ય અને
આવિકા છે તેમાં સાધુ અને આરાધ્ય તે પુરુષવર્ગ છે તથા સાધ્વી
અને આવિકા તે સ્ત્રીવર્ગ છે.

શિષ્ય—મનુષ્યના સમુદાયમાંથી ચા- પ્રજાના સવતુ જુદુ
સ્થાપન કરનારુ શુ કાન્છુ છે ?

ગુરુ—મનુષ્યના સમુદાયમાં પણ અનેક તરેહના જીવ હોય છે,
તેમાં ઘણા મનુષ્ય તો મસા મા ગરીરમળધી, ધન-
સળધી, સ્ત્રીસળધી કે પુત્રસળધી મુખના ઈચ્છનારા
હોય છે તેથી જે મનુષ્યો પોતાના આત્માનુ કલ્યાણ
ઈચ્છનાના હોય છે તે સાધુ, સાધ્વી, આનક અને
આનિકા છે તેઓના આત્માનુ કલ્યાણ કરના નાસ્તે
તીર્થંકર આ ચાર પ્રજાના મધનુ સ્થાપન કરે છે

શિષ્ય—આત્માનુ કલ્યાણ તે શુ ?

ગુરુ—જેથી આત્માને સ સારમાં જન્મ મળ્લુ ન કરના પડે એવી
આત્માની નિર્ધારિત પ્રાપ્ત કરવી તે આત્મકલ્યાણ છે.

પાઠ ૨૩ મો. અરિહત.

કર્મરૂપ અગ્નિ એટલે શત્રુ તેને હત એટલે હણનાર તે
અરિહત કહેવાય છે

શિષ્ય—નાર ગુરુ ' કર્મરૂપ શત્રુને હણનાર તે અરિ હત, તેમાં
માઠા કર્મને હણે તેમો વાસ્તાનક છે, પરંતુ સારા કર્મ
જે પુણ્યકર્મ છે તેને હણનારુ શુ કાન્છુ છે ?

ગુરુ—સારા કર્મથી પણ બધાર્જ નહેતાં આત્માને સ સારમાં
જન્મ મરણ કરના પડે છે, વળી જન્મ મરણના દુઃખ
તે મોટા દુખ છે, તેથી જન્મ મરણના મોટા દુખનો
નાશ કરના માન કર્મનો પણ નાશ કરવો પડે છે

શિષ્ય—માન અને મા । તમામ કર્મનો નાશ કરનાથી આત્માને
શુ લાભ થાય ?

ગુરુ—સર્વ કર્મનો નાશ કરવાથી આત્મા તે પરમાત્મા થાય
અને તે સિદ્ધ પ આત્મા કહેવાય તેના મુખનો પાર નથી

શિષ્ય—ગુરુ! આપે કહ્યા તેના અરિહત, તીર્થંકર હતા તે
આપનો દેખતા નથી, તો તેવા થઈ ગયા હશે તેની ગી
ખાતી ?

ગુરુ—તે બાબતની ખાતી તેમના ઉપદેશોવા શાસ્ત્રો જે સિદ્ધાત
અથવા આગમ કહેનાય છે, તેનાથી થઈ શકે છે.

પાઠ ૨૪ મો પરમેશ્વર

આપાર્થ

પરમેશ્વર ઐશ્વર્યના ઠામ, શ્રી અરિહત જિનેશ્વર નામ,
સઘ તીરથને સ્થાપે જેહ, તીર્થંકર કહેવાયે તેહ. ૧
તે પ્રભુ પૂર્ણ કૃપાના ધામ, નાથ નિઃજન તે નિઃકામ,
રાગ દ્વેષ ધરે નહીં આપ, ધાતે સદ્ગુણ સર્વ અમાપ ૨
પૂર્ણાનંદથી નિત્ય વિલાસ, કેવળ જ્ઞાને જગત પ્રકાશ,
નિર્મલ આત્મતણા તે રૂપ, સમતા રંગના સાગર ભૂપ. ૩
એ છે સર્વ દેવાધિદેવ, કરવી તેની નિત્યે એવ,
શ્રીજિતવરનુ પૂજન થાય, તેથી મઘળા કર્મ અપાય ૪

પાઠ ૨૫ મો પચપરમેષ્ઠી

સર્વ આત્માઓમા પાચ પ્રકારના આત્માઓ ૫ મ પૂજ્ય
છે, તેથી તે પાચ પ્રકારના આત્માઓ પચપરમેષ્ઠી કહેવાય છે.

પંચપરમેષ્ઠીમા પ્રથમ અરિહુ ત પગ્માત્મા છે અને બીજા શ્રી સિદ્ધ પરમાત્મા છે

અરિહુ તને અણાવે ચારે પ્રકારના સઘને અરિહુ તે ડરેલા ઉપદેશ પ્રમાણે બોધ આપનારા તથા પોતે શુદ્ધ આચાર પાળનારા અને બીજાને શુદ્ધ આચાર પાળવાનો ઉપદેશ આપનારા એના ત્રીજા પરમેષ્ઠી તે બાવ આચાર્ય છે

અરિહુ તના ઉપદેશરૂપ સિદ્ધાંતોનો-શાસ્ત્રોનો અવ્યાસ કરનારા અને પોતાની સમીપે અવ્યાસ કરના સાડ આપનારાને શિષ્યવનાગ એના એવા પરમેષ્ઠી તે ઉપાધ્યાય છે

પોતાના આત્માને કર્મબંધિત કરવા માટે સ સારનો ત્યાગ કરી માત્ર મોક્ષ પામવાના સાધનોમાજ નિરતર ઉગ્રમ કળાગ એવા પાચમા પરમેષ્ઠી તે સાધુ છે

એ પાચ પરમેષ્ઠીને નમસ્કાર કરવાથી સર્વ પાપનો સર્વથા નાશ થાય છે અને આત્મા નિર્મળ થાય છે, તે પંચપરમેષ્ઠીને નમસ્કાર આ પ્રમાણે કરો

પાઠ ૨૬ મો પંચપરમેષ્ઠી નમસ્કારસૂત્ર.

વાક્યાર્થ-(સૂત્રાર્થ)

૧ નમો અરિહતાણુ —અગિહત (પરમાત્માઓ)ને
નમસ્કાર થાઓ.

નમો સિદ્ધાણુ -સિદ્ધ(પરમાત્માઓ)ને નમસ્કાર થાઓ.

૩ નમો આચાર્યાણુ —આચાર્ય (મહારાજો)ને
નમસ્કાર થાઓ.

૪ નમો ઉવજાયાણુ —ઉપાધ્યાય (મહારાજો)ને
નમસ્કાર થાઓ.

૫ નમો લોચે સવ્વમાદુણુ —લોકને વિષે સર્વ સાધુ
(મહારાજ) એને નમસ્કાર થાઓ.

૬ એસો પચ નમુકારો —એ પાચ (પરમેષ્ઠી
પદોને) નમસ્કાર.

૭ સવ્વપાવપણાસણો —સર્વ પાપનો સર્વથા નાશ
કરનાર છે

૮ મગલાણુ ચ સવ્વેસિ —સર્વ મગણોમા, (વળી) તે

૯ પઠમ હવઈ મગલ —પ્રથમ (મુખ્ય) મગૂળ છે

પાઠ ગુ મો મત્ર

ગુરુ—ઠાકુઓ ! આ પચપરમેષ્ઠી નમસ્કાર જે તમે ગયા
પાઠમા શિખ્યા તે મહામત્ર છે, તે મહામત્રનો પાઠ
તમારે દરરોજ સવારમા ઉઠીને કરો.

શિષ્ય—ગુરુ ! મત્ર એ ગુ છે ? અને પચપરમેષ્ઠી નમસ્કાર
મત્રથી આપણને શુ લાભ થાય ?

ગુરુ—શાબ્દોના સ્મરણ વા ઉચ્ચારમા રહેલી ગુપ્ત શક્તિ તે
મત્ર છે જેમ સર્પ અને વીંછીના મત્રથી તે મત્રને
જાલનાર સપ અને વીંછીના એને દૂર કરી શકે છે,
તેમ આ મત્રને જાણનાર પાપરૂપ એને દૂર કરી શકે છે.

શિષ્ય—જે સર્પ અને વીંછીના મત્રને જાલનારને એ ઉતારતા
તથા મનુષ્યને સાજો કરતા દેખીએ છીએ તેમ આ
મત્રથી માણસને પાપરૂપ એ વગરનો થતો દેખતા નથી
તેનું શુ કારણ ?

ગુરુ—પાપરૂપ એ મર્ષ અને વીંછીના ઠખના એર જેવું નથી
તેથી તેને ચડતા કે નાશ પામતા આપણે દેખી શકતા
નથી તે માત્ર જ્ઞાનથીજ બાણી શકાય તેવું છે તેથી
જ્યાં તમને વિશેષ જ્ઞાન થયે ત્યાં તમે પોતેજ બાણી
ગકગો કે તે મર્ષથી પાપરૂપ એ નાશ પામે છે તે
મહામત્ર તમારે ગુરુ પામે ભણવો. ગુરુની આજ્ઞા પ્રમાણે
ભણરાથી તે મહામત્ર રૂળ આપે છે

૨૨૨૨૨૨૨૨૨૨

પાઠ ૨૮ મા

પચપરમેષ્ઠી વિષે પ્રશ્નોત્તર ભાગ ૧ લો

જ્ઞાનચક્ર—ભાઈ વિનયચક્ર ! હાલમા પાઠશાળામા શુ અભ્યાસ
ચાલે છે ?

વિનયચક્ર—ગુરુ ! ગજાલેજ પચપરમેષ્ઠી નમસ્કાર બ બ વી
જ્ઞાનનો અભ્યાસ પૂરો થયો છે

જ્ઞાનચક્ર—પચપરમેષ્ઠીમા કેને નમસ્કાર કન્વામા આપે છે ?

વિનયચક્ર—મે પ્રકારના કેને અને ત્રણ પ્રકારના ગુરુને.

જ્ઞાનચક્ર—મે પ્રકારના કેવ અને ત્રણ પ્રકારના ગુરુના નામે બોલો

વિનયચક્ર—મે પ્રકારના કેવ તે—અહિંસુત અને મિદ્ધ અને ત્રણ
પ્રકારના ગુરુ તે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને માધુ એ
પાચને નમસ્કાર કન્વો તે પચપરમેષ્ઠીને નમસ્કાર કર્યો
કહેવાય.

જ્ઞાનચક્ર—પચપરમેષ્ઠીમા ગજદારી કરી બતાવો

વિનયચક્ર—પાચને સરકૃતમા પચ કહે છે અને પન્મે અને
[૪૮] એ બે શબ્દ મળી પન્મેષ્ઠી ગજદ ઉત્પન્ન થયો છે.

પરમે ઓટયે ઉત્કૃષ્ટ પદ-સ્થાનમા, જિન ઓટલે રહેનાર
ઓને ‘ ઉત્કૃષ્ટ સ્થાનમા રહેનાર ’ ને સ રહૃત ભાષામા
પરમે હી કહે છે

જ્ઞાનચ દ્ર—નમસ્કાર કેમ કરાય ?

વિનયચ દ્ર—મનથી નમ્ર ને નિશુદ્ધ ચર્ચ, વચનથી ‘ નમસ્કાર
થાઓ ’ એમ બોલી અને શરીરથી બે હાથ જોડી, બે
હીચબથી (ગાઠબધી) જૂમિએ પડી, મરતક જૂમિએ
અડકે ત્યાં મુઠ્ઠી નમાવીએ આ ત્રણે એક સાથે
(નિરોધી) કરીએ ત્યારે આપણે નમસ્કાર કર્યો કહેવાય

પાઠ ૨૯ મો

પચપરમેષ્ઠી વિષે પ્રશ્નોત્તર ભાગ ૨ જે

જ્ઞાનચ દ્ર—પચ પરમેષ્ઠી નમસ્કારને નમસ્કાર કહે છે તેનું શુ કારણ ?

વિનયચ દ્ર—નમસ્કાર શબ્દ માટે સ રહૃત ભાષામા નમસ્
અથના નમ એવો શબ્દ થાય છે અને પ્રાકૃત ભાષામા
નમો અથના ભમો એવા ઢુકા શબ્દો છે નમસ્કાર
શબ્દ પ્રાકૃતમા નમુક્કાર એવું રૂપ થાય છે અને
ભાષામા તેને નમકાર પણ કહે છે

જ્ઞાનચ દ્ર—પચ પરમેષ્ઠીને નમસ્કાર કરવાથી શુ લાભ થાય છે ?

વિનયચ દ્ર—સર્વે પાપનો સંપૂર્ણ નાશ થાય છે

જ્ઞાનચ દ્ર—એ નમસ્કારમ નો (નમસ્કારનો) કેવો મહિમા છે ?

વિનયચ દ્ર—જગતમા જેટલા મગલિક મનાય છે તેમા સર્વેથી
ઉત્તમ મગલિક એ નમસ્કારમ ન છે, કેમકે જે વસ્તુ બીજા
મત્રોથી ન મળે તે આ નમસ્કારરૂપી મત્રથી મળે છે

અને સર્વે જાતના રોગ, ચોક્ક, દુઃખ કે ખીડા જે હોય તે
એનું શુદ્ધ બાવે સ્મરણ કરવાથી દૂર થાય છે. હુંકામાં
ઉત્તમમ ઉત્તમ સુખ પણ તેથી પ્રાપ્ત થાય છે.

જ્ઞાનચક્ર—એ નવકાન્મત્ર કયાં છે બોલાય છે ?

વિનયચક્ર—મુખ્ય તો દરેક ધર્મક્રિયાની શરૂઆતમાં એ મહામત્ર
મંગલિક અર્થે બોલાય છે, પણ ઉત્તમ મનુષ્યો તો બેસતા
અથવા ઉઠતા, ચાલતા તથા કાર્મકામકાન્ન કરતા, રાત્રે
અગર દિવસે, નરેક વખતે અને સર્વ અથળે આ નવકાર
મત્રનું ધ્યાન ધર્યા કરે છે અને તે દુઃખ યોગ્ય છે.

—ॐ નમઃ શિવાય—

પાઠ ૩૦ મો.

પથપરમેષ્ઠી વિષે પ્રશ્નોત્તર. ભાગ ૩ જે

જ્ઞાનચક્ર—ભા. વિનયચક્ર ! અગિયત એટલે (કર્મરૂપ) શત્રુને
હણનાર એનો અર્થ કહ્યો છે પણ તેનો બીજો અર્થ
તમારી જાણમાં છે ?

વિનયચક્ર—બીજો અર્થ માન જાણવામાં નથી

જ્ઞાનચક્ર—તો હું કહું છું તે તમે સાંભળો. જે કોઈ ભાગ્યશાળી
માણસ ધણા રૂડા કામો કરે અને તમામ પાપથી દૂર થઈ
પરમ પવિત્ર થાય તે ઉત્તમમાં ઉત્તમ જ્ઞાન પામીને
અવી ચોખ્ખતા મેળવે કે તેને તમામ દેવતાઓના ઉપરી
જે ડ્રો તે પણ પગે પડે તે અર્હત કહેવાય, અર્હત
એટલે ચોખ્ખ, લાયક, પૂજ્ય, ડ્રોને પણ પૂજવા લાયક.

વિનયચક્ર—અર્હત વિષે તો હું સમજ્યો પણ સિદ્ધ વિષે
— ૨૧ — ૨૧ ને અંગ્રાએ આપ્યો ?

જ્ઞાનચક્ર—હા, જે મનુષ્યો પાપનો વિનાશ કરી, રાગદ્વેષને દૂર કરી સધળા કર્મોને શુદ્ધ ધ્યાનપટે બાળી નાખી, જન્મ મરણના દેહમાઘી હમેશને આટું ખુટી, પરમ પરિવ્ર આમલાવમા હી, જ્ઞાન, દર્શન, મુખ્ય તે વીર્યમા રમણ કરતા મહામગજડપ મોક્ષ-સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે તે મહા ઉત્તમ મનુષ્યો “સિદ્ધ” અથવા સિદ્ધ પન્માત્મા કહેવાય છે પછી તે પુરુષ હોય કે સ્ત્રી હોય, જન હોય કે બીજા ધર્મવાળા હોય, મુનિના વેરમા હોય કે ગૃહસ્થના વેરમા હોય, છતાં જે નાગદ્વેષને પૂનતી ઠીતે જીતીને સમભાવ એવે શત્રુ અને મિત્રપર સન્માજ પરિભામ રાખી શકે તે અનરર સિદ્ધ થવાને યોગ્ય છે એમ જૈનશાસ્ત્રમા કહ્યું છે

૨૬૨૬×૨૨૨૨

પાઠ ૩૧ મો

પંચપરમેષ્ઠીને નમસ્કાર કરવાનો હેતુ ભાગ ૧ લો

પ્રથમ અર્ફત્ પરમાત્માને વિધિપૂર્વક નમસ્કાર કરવાનો હેતુ એવો છે કે આ જન્મમન્જડપી મહા નહન વનમા બદક-વાતુ મગી જઈ મહા આનંડપ મોક્ષનગન્તો માર્ગ હાથ લાગે, એવે આપણા ઘાતીર્મને ક્ષય કરવાનો માર્ગ મળે તેમજ આત્મહિત કરવાના જે જે રસ્તા બતાવ્યા છે તે ઉપર પ્રીતિ થાય અને તે પ્રમાણે નતન કરવાના સહવિચારો થાય, તેમ તેવા સાધનો મળતા રહે અને છેવટે તેનું પ પ્રાપ્ત કરના આપણા આત્મા શક્તિવાન થાય કારણ કે જે મોક્ષમાર્ગનો શુદ્ધ રસ્તો છે તેને ડખાડનારપણુ પરમોપકારીપણુ તેને રિચે છે તેથી તે અરિહત પરમાત્મા નમસ્કાર કરના યોગ્ય છે

બીજા સિદ્ધ પન્માત્માને નમસ્કાર કરવાનો હેતુ એવો છે કે આપણા સઘળા કર્મ બળી જઈ, આપણા આત્મામા જે જ્ઞાન, દર્શન, મુખ અને વીર્યની મહાશક્તિ-સત્તા છે તે પ્રગટી નીકળે અને મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય. કાન્છકે તેવીજ ગીતે જે જે આત્માઓ સિદ્ધ પદને પામ્યા છે એટલે મોક્ષમા જ્યોતિમય, નિરજન, નિન્કાળ રૂપે બિરાજી નહેલા છે તેના પરમાત્માઓને નમસ્કાર કરતા તેઓની માર્ગ આપણા પણ સરળા ક્રમેના નાશ થઈ જાય અને અતે તેણે પદ પ્રાપ્તિ જ્યાં આપણે આત્મા શક્તિવાન થાય.

પાઠ ૩૦ મા

પંચપરમેષ્ઠીને નમસ્કાર કરવાનો હેતુ. ભાગ ૨ જે

ત્રીજા આચાર્ય પદને નમસ્કાર કરવાનો હેતુ એવો છે કે જેમ આચાર્યમહાનજ પોતે શુદ્ધ આચાર પાળે છે અને પોતાના આચાર્યને કર્મરૂપી મેલથી શુદ્ધ થતા જાય છે તેમ તેને નમસ્કાર કરતા ગુણના અનુમોદનવડે આપણામા પણ શુદ્ધ આચાર ઉત્પન્ન થાય, જેથી આપણા આત્માની ઉચ્ચ ઐશ્વર્ય ક્રિયામા તેના સંચાર આધારરૂપ થઈ પડે તથા કઠોર પશ્ચાત્તપ્તિ જતા રહી મલ પા છામ થાય અને જિનશાસનને અનુકૂળ જે જે શુભ આચરણ હોય તે આપણામા પ્રગટ થાય જેથી આપણે આત્મા ઉચ્ચ ઐશ્વર્ય ક્રિયામા શક્તિવાન થાય.

ચોથા ઉપાધ્યાય પદને નમસ્કાર કરવાનો હેતુ એવો છે કે જેમ ઉપાધ્યાય પોતે આત્મહિતનું શુદ્ધ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે અને બીજા આત્માઓને તેણે શુદ્ધ જ્ઞાન આપવાની શક્તિ ધરાવે છે.

અને એ રીતે પરોપકાર કરવાથી પોતાના આત્માને ઉપકાર કરી
 છેવટે ઉચ્ચપદને પ્રાપ્ત કરે છે તેમ આપણને પણ તેઓને યોગ્ય
 વિધિએ નમન કરતા ઉચ્ચ જ્ઞાન મેળવનામા મુગમતા થઈ પડે છે
 અને છેવટે આપણે તેનું શુદ્ધ જ્ઞાન મેળવી ઊભાને ઉપકાર
 કરના 'શક્તિમાન' થી એ સ્ત્રીએ-તે શુદ્ધ જ્ઞાન ઊભાને સમજાવી
 શક્તીએ તેવી શક્તિ આપણામા ઉત્પન્ન થાય છે અને છેવટે
 આપણે આત્મા પણ નિર્મળ થાય છે.

પાંચમા સાધુ પદને નમસ્કાર કરનાનો દેવો એવો છે જે
 આપણે ધર્મા કાળથી આ દુનિયામા પાચે દ્વિયોના વિષયોમા
 મૂર્છિત થઈ, તથા તેમા ગાઢ મોહ પામી જન્મ મૃત્યુના ફેરા
 ફર્યાજ કરીએ છીએ, તો જે સાધુ આ અસાર સ સા- ઉપરથી
 મોહ ઉતારી, દેરાગ્ય પામી મન, વચન અને કાયાથી પોતાના
 આત્માને શુદ્ધ કરના : સાધનોમાજ ઉચ્ચવાળા રહે છે, તેવાને
 નમસ્કાર કરવાથી આપણે પણ આ દુનિયાની ખોટી મોહિનીથી
 દેરાગ્ય પામી મૂર્છા ઉતારી, આત્મસાધન કરવાની શક્તિ
 પ્રાપ્ત કરીએ

આ પંચપન્થેષ્ટ્રી મહાપૂરોને નમસ્કાર કરતા તેમના ઉચ્ચ
 ગુણો તરફ આપણુ લક્ષ્ય એ થાય છે ને તે ગુણો મેળવવાની ઈચ્છા
 થાય છે અને એમ થયું એને પાપ ઉપર તિરસ્કાર આવતા
 આપણા તમામ પાપનો નાશ કરી શકાય છે

પાઠ ૩૩ મે ગુરુ અને તેના ગુણો

નમસ્કાર મનમા ત્રીજા પ થી આચાર્યને નમસ્કાર કરાય
 ૭ આચાર્ય એવો ઉત્તમ ધર્મગુરુ

જેનધર્મમા ઓતું કહ્યું છે કે બનતા ગુધી તમામ ધર્મક્રિયા ગુરૂની મમત કન્વી લેઇએ, પણ કદાચ ગુરૂ દૂર હોય તો તેમના અમલ માટે આપણી સામે બાળે ઉપનુ પુસ્તક, પોથી, ગુરૂની છબી કે નવકાગ્વાળી વિગે પવિત્ર વસ્તુ ગણી, તેમા ગુરૂ-મહારાજની જ્ઞાનનાથી ગુરૂની સ્થાપના કરવી, પછી તેમની સમક્ષ મળી ધર્મક્રિયા કરવી

આમ કુનાથી ગુરૂનો વિનય અને ગુરૂની સાક્ષી એ બે સચરાય છે માટે નીચેના ગુણવાળા ગુરૂમહારાજની સ્થાપના કરવી લેઓ —

- (૫) પાચે ઈદ્રિયોને વશ ગામે
- (૬) નવનાદનો રીંગ-સદાચારનુ પાલન-રક્ષણ કરે
- (૪) ચાર જાતના કપાયને દૂર કરે
- (૫) પાચ મહાત્રન પાળવામા આવધાનતા ગામે
- (૫) પાચ પ્રકારના આચાર પાળે
- (૫) પાચ મહિનિ માચવીને જયખાપૂર્વક કામ કરે
- (૬) ત્રણ ગુણિ માચવી પોતાના આત્મધાનમા રહે.

આ પ્રમાણેના છત્રીશ (૩૬) ગુણ સહિત હોય તેને આચાર્યમહારાજ કહીએ

—૦૦૬૬૬૦૦—

પાઠ ૩૪ મો.

ગુરૂ સ્થાપના (સ્ત્રવપાઠ) વાક્યાચર્ય સાથે.

પરિચિત્ત મવન્તો—પાચ ઈદ્રિયોને રોકનાર

તદ નવવિદ્ધ જ બચેગુણિધરો—તથા નવ પ્રકારે જલ્પચર્ય ન

ગુણિને ધારણ કરનાર

ચલિનિહ કસાયમુકો—ચા પ્રમારના કસાયની મુકા
 ઈમ અકારસગુભેલિ સ લુતો—આ અકાર ગુભેલિ સ મુકા (૧)
 પચ મહુચલુતો—પાચ મહાનતે મુકા
 પચવિદ્યાયા પાવલ સમથો—પા પ્રમારના આચાર
 પાવલાને સમર્થ
 પચ સમિતો નિગુતો—પાચ સમિતિ મુકા(અને) નલ ગુમિતિ મુમ.
 છતીસ ગુભેલિ ગુત મજા—(એ)છતીસ ગુભેલિ(મુકા)મારા ગુર છે(૨)
 ગુરુથાપના કરતી વખતે પચપચેદી નમસ્કા નો પાઠ
 બાલીને ગુરુથાપનાનો ઉપર જણાવેનો સૂત્રપાઠ બોલવો

૨૨૨૨૨૨૨૨

પાઠ કેપ મો પાચ ઇદ્રિયોના વિકાર

ગુરુથાપનાના પઠમા ગુરના ઇતીગ ગુભેલિ વર્જન કરેલું
 છે, તેમા પાચ ઇદ્રિયોને ગેકના તે કેપ પાચ ગુભેલિ પ્રથમ
 કહ્યા છે તે નીચે પ્રમાણે છે —

પાચ ઇદ્રિયોના જે રેવીશ નિયો છે, તેના બમે બાવન
 (૨૫૦) નિકાન થાય છે એવે કે તે બસો બાવન પ્રકારે
 બોગનાય છે તે નીચે પ્રમાણે —

૧ સ્પર્શ ઇદ્રિય, જે ત્વચા ઇદ્રિય તેના આઠ નિયોના છન્તુ
 (૬૬) વિકાન થાય છે

૨ રસ ઇદ્રિય, તેના પાચ નિયોના બોતેર(૬૨) નિકાર થાય છે

૩ માલ ઇદ્રિય, તેના પાચ નિયોના મા (૧૨) નિકાન થાય છે

૪ ચતુ ઇદ્રિય, તેના પાચ નિયોના સાઠ(૬૦) નિકાન થાય છે

૫ ઓન ઇદ્રિય, તેના નલ નિયોના આ(૧૨) નિકાર થાય છે

આ બસો બાવન નિઝાની સમજણ ધીમે ધીમે આપ
વામા આવશે, બસો બાવન નિકામથી કેટલાએક સારા (પસંદ
પડે તેવા) વિકાર છે અને કેટલાએક નઠાના (ન ગમે તેવા) વિકાર
છે તેમા જે સારા વિકાર છે તેના ઉપર ગાગ કરે નહીં અને નઠારા
વિકાર છે તેના ઉપર દ્વેષ કરે નહીં એવી રીતે પાત્ર ઇદ્રિયોને
રોકનાડપ પાત્ર ગુણ જેમા છે એના તે ગુરૂ છે

પાઠ ૩૬ મો.

પાત્ર ઇદ્રિયના ૨૩ વિષયોના ૨૫૨ વિકાર વિષે.

મનહુ ૭૬

સ્પર્શના વિષય આઠ, છન્નુ છે વિકાર તેના,
રસના વિષય પાત્ર, બોતેર વિકાર છે,
ઘ્રાણુના છે બે વિષય, બાર છે વિકાર તેના,
ચક્ષુના વિષય પાત્ર, સાઠ તો વિકાર છે ૧
ત્રિ વિષય શ્રવણુના, તેના છે વિકાર બાર,
મળી બસો બાવન તે, વિકાર ગણાય છે,
ત્રેવીશ વિષય તણા, ભોગવાય તે વિકાર,
તેમા કંઈકે આરા ને, નઠારા તો મનાય છે ૨
સારા પર રાગ ને, નઠારા ૫૦ દ્વેષ નહી,
સમભાવ સમતાથી, સરવમા ધારે છે,
ઉપયોગ ધરી ઉપકાર, ઉપદેશ થરી,
કરી જિનસાસનનો, ઉદ્યોત વધારે છે. ૩

નિજ મન વગ કરી, દુરગુણ પરહી,
 ઈન્દ્રિય નિરોધ કરી, મયમ નિભાવે છે,
 એવા અવિકારી ભારી, અબાધિત મત ધારી,
 પાથ ગુણવાન ગુરુ, નિત્ય મન ભાવે છે ૪

—ॐॐॐॐ—

પાઠ ૩૭ મો

બ્રહ્મચર્યની નવ ગુણિ ભાગ ૧ લો

સ્ત્રી પુરુષના ગીરનો મ બધ તે ગૈયુન છે. તેવી મૈયુન
 વૃત્તિનો જે ત્યાગ કે અભાન તે બ્રહ્મચર્ય છે તે બ્રહ્મચર્યનું રક્ષણ
 કરવા સારૂ પરમાત્માએ નવ ગુણિ કહેલી છે નવ ગુણિ તે બ્રહ્મ-
 ચર્યરૂપ વૃક્ષનું ઉત્તમ પ્રકારે રક્ષણ કરના સારૂ નવ પ્રકારની
 વાડ પાન કહેવાય છે

નવ વાડના નામ

૧ વસતિ-બ્રહ્મચર્ય ધારણ કરનાર મહાત્મા, સ્ત્રી, પશુ કે નપુ સક
 જ્યાં રહેતા હોય ત્યાં નાસ કરે નહિ

સ્ત્રી જે પ્રકારની છે તેનાગના તથા મનુષ્યણી
 તેના વળી જે જે ભેદ છે, એક મૂળ સ્ત્રી અને બીજી
 સ્ત્રીની મૂર્તિ આનો નાસ જ્યાં હોય ત્યાં બ્રહ્મચારી
 નાસ કરે નહીં કેમકે તે નિકાર ઉપજવાના હેતુરૂપ
 છે વળી પશુમા ગાય, બકરી, ઘોડી, ગધેડી, પાડી નગે
 રેને જ્યાં ગાળનામા આવતા હોય ત્યાં પણ રહે નહીં
 વળી નપુસક તે તો સ્ત્રી અને પુરુષ બંનેની સાથે
 મૈયુન સેવનાનો અભિવાધી હોવાથી જ્યાં તેની વસતિ

હોય ત્યાં પણ વાસ કરે નહીં આવા પ્રજાગ્ની વસતિમા નહેવાથી-તેઓના જૈથુન વિકારની ચેષ્ટા દેખનાવી બ્રહ્મચારીના મનમા નિકાળ ઉત્પન્ન થાય છે તેથી તેવી વસતિમા વાસ ન કરવો તે પહેલી બ્રહ્મચર્યની ગુણિ છે.

૨ કથા-બ્રહ્મચારીએ કેવળ એકલી શ્રીઓને જ કે એક શ્રીને ધર્મના ઉપદેશ પણ કરવો નહીં. શ્રીની સાથે કથા કરવી અથવા શ્રી-થા કરવી તે વિજાગ્રુ કારણ છે વળી બ્રહ્મચારીએ કામવિલાસના શ્રેયો પણ વાચવા નહીં કાગ્જ કે તેના શ્રેયો વાચનાથી મન નિજાગ્વાળુ થાય છે, તેથી શ્રીકથા ન કરવી તે બ્રહ્મચર્યની બીજી ગુણિ છે.

પાઠ કંટ મો.

બ્રહ્મચર્યની નવ ગુણિ ભાગ ૨ બે

૩ આસન-બ્રહ્મચારીએ શ્રીઓની સાથે એક આસન ઉપર બેસવું નહીં તેમજ જ્યાં સ્ત્રી બેઠી હોય તે આસન ઉપર બે વડી (૪૮ મીનીટ) ચુવી બેસવું નહીં તેનું આમન શ્રીઓનું સ્મરણ થવાનું અને તેથી વિકાગ્ર, ઉપજનાનું કારણ છે તેવી તેના આસનનો ત્યાગ તે બ્રહ્મચર્યની ત્રીજી ગુણિ છે

૪ ઇન્દ્રિયનિરીક્ષણ-બ્રહ્મચારીએ સ્નાના અગોપાગ તાકી તાકીને એકાગ્રતાથી જોવા કે નિગ્મના નહો. કારણ કે તેના અગોપાગને તાકીતાકીને સરાગપરું જોવાથી કામ નિકારની ઉત્પત્તિ થાય છે. તેથી તેવી રીતે શ્રીના અગોપાગ ન જોવા તે બ્રહ્મચર્યની ચોથી ગુણિ છે.

૫ કુપ્યાતર-જે ભીત, કનાત કે તારાને આતરે સ્ત્રી પુરુષ મુના હોય કે મૈથુન સેવતા હોય ત્યાં બ્રહ્મચારીએ રહેતું નહીં તેથી કુપ્યાતર નિવાસ ન કરવો તે બ્રહ્મચર્યની પાંચમી ગુણિ છે

૬ પૂર્વકીડા સ્મરણ-પોતે બ્રહ્મસ્થાવસ્થામાં મૈથુનકીડા જે જે પ્રકારે કરી હોય તેનું સ્મરણ બ્રહ્મચારીએ કરતું નહીં. કાન્ધ કે તેના સ્મરણથી બ્રહ્મચર્યમાં ભંગ થવાનો સંભવ છે તેથી તેની કીડા ન સંભારવી તે બ્રહ્મચર્યની છઠી ગુણિ છે

પાઠ ૩૯ મો.

બ્રહ્મચર્યની નવ ગુણિ ભાગ ૩ જે

૭ પ્રણીતભોજન-ધી, દૂધ, શી નિગેરે ચીકાશનાળા પાનથી તથા મીઠાશનાળા પાનથી બેધી વીર્યની વૃદ્ધિ થાય છે તેના પાનથી બ્રહ્મચારીએ ખાના નહીં મારણ કે તેથી કામનિમગ્નની ઉત્પત્તિ થાય છે તેના વિમગ્ન પાનથીના ત્યાગ તે બ્રહ્મચર્યની સાતમી ગુણિ છે

૮ અતિમાનાહાસ-નુખો ખોરા- પછ અતિશય આવો નહીં કાન્ધ કે અવિદ્ય ખાવાથી પદ નિકાર ઉત્પન્ન થાય છે તેથી પ્રમાણથી અધિક છુખો ખોરાક પણ ખાવાનો ત્યાગ તે બ્રહ્મચર્યની આઠમી ગુણિ છે

૯ વિષ્ણુના-બ્રહ્મચારીએ સ્નાન, વિનેયન, પુણ્ય, અત્તર નિગેરે ગૃગારના કારણો મેનના નહીં કારણ કે તેના કારણોથી બ્રહ્મચર્યમાં હાનિ થાય છે તેથી તેની વળૂપાનો ત્યાગ એવો તે બ્રહ્મચર્યની નવમી ગુણિ છે

ઉપર પ્રમાણે નવ પ્રકારનો બ્રહ્મચર્યની ગુણિ રૂપ નવ
ગુણ ગુરુમાં હોય છે.

પાઠ ૪૦ મો- 'બ્રહ્મચર્યની નવ વાડ વિષે

ભુજગી છંદ.

ખીલ્યુ ધર્મ ઉદ્યાનમાં વૃક્ષ વર્ષ,
સદા બાણુવુ એક તે બ્રહ્મચર્ય,
નવે ગુણિની વાડ તેને બચાવા,
રથે સયમી ધર્મ પૂરે નિભાવા ૧
પથુ નારીઓ કક્ષીબ બ્યા નિત્ય ટે છે,
સુનિ વાસ ત્યાં નહિ કદાપિ કરે છે,
કરે નહિ કથા સુફરી સાથ હેતે,
ન વાચે વિકારો તણુ અથ પ્રીતે. ૨
સ્ત્રીઓ સાથ નહિ આસને એક બેસે,
વિચારે સદા તે વિકારી વિશેષે,
નહી નીરખે નારીના અગ સારા,
બને તેથી કામી વિકારો નઠારા. ૩
બને ભોંતને આતરે બ્યાં વિલાસ,
કરે નહિ સુનિ ત્યા જરાજો નિવાસ;
કરી પૂર્વ જો કામ કીડા ગમેથી,
સ્મરે નહિ કદાપિ ચિત્તમાં તે મિષેથી. ૪

ન ખાચે કદિ સિન્ધુ Cન્માદહારી,
 પદાર્થો બને જે થકી વીર્ય બારી,
 ગ્રહે જહિ અતિ દ્રક્ષ આહાર બારે,
 અતિ વીર્યને જે વપુમા વધારે ૫
 સુવસ્ત્રો સુગંધી ગણીને નકાગ,
 ધરે દોષ તે પુણ્યોના અપારા,
 ન ધારે મુનિ અગ શુભાર ભારા,
 કરે બ્રહ્મ ચારિત્રને તે નકાગ ૬
 નવે શુભિઓએ ધરી ધર્મબાવી,
 શુદ્ધ ગાજતા તે શુભોને ગજાવી,
 બની ભક્ત તેના ભક્તી ભક્તિ ભાવો,
 શુદ્ધના શુભી ગીતને નિત્ય ભાવો ૭

પાઠ ૪૧ મો ચાર કપાય

કપાય શબ્દમા કપ એટલે સ સાન અને આપ એટલે લાભ
 અર્થાત્ જેને સ સારનો લાભ અપાવે તે કપાય કહેવાય છે.
 સારાશ કે જે સેવાથી સ સારમા વારવાર જન્મ મરણ કરવા
 ખડે તે કપાય

“ કપાયના ચાર પ્રકાર છે ”

૧ ક્રોધ કપાય—ક્રોધ અણુ અણુ અથવા પતર્વની સાથે એવી
 રીતનો સબધ થાય કે તેના ઉપર તપનાનું યા લાભ

ચોલ થવાનું થાય તે. (ગુસ્સો કંવો તે)

૨ માન કપાય-પોતાની બહાર કરવી યા અભિમાન કંવુ.
તેમા જે પ્રકા ના ગુણ તથા મજ્જિ પોતામા હોય તેના
વખાણ કરવા-કરાવવા તે મદ છે અને જે ગુણ અથવા
શક્તિ પોતાને પ્રાપ્ત ન થયેલ હોય તેના વખાણ કરવા
કે કરાવવા તે માન છે

૩ માયા કપાય-કપા' વૃત્તિ એટલે કે ગુપ્ત ગીતે પોતાના
અર્થના કામે સાધનાની વૃત્તિ, પોતાના અત કંઈમા
જૂદુ હોય તેમ છતાં મોઢે મીઠું બોલી કસાવવું
તેવી કપટક્રિયા.

૪ લોભ કપાય-સામારિક સર્વ પ્રચારના પદાર્થોના સમૃદ્ધ કં-
વાની, મેળવવાની તથા તેમા આસક્તિ-આવનારી વૃત્તિ.

આ ચાર કપાયવી તે ગુરૂ મૂંઝવેલા હોય છે અને તે ચાર
કપાય જેનાથી દૂર થાય તેના ચાર ગુણ તે ગુરૂમા પ્રગટ થાય છે.
તે ચાર ગુણ-ક્ષમા, નિર્ભયમાનપણું સન્નતા ને સતોષ.

૨૨૨૨૨૨૨૨

પાઠ ૪૦ મો.

પાત્ર મહાવ્રત. ભાગ ૧ લો.

અર્હિસા-(પ્રથમ મહાવ્રત)

પાત્ર મહાવ્રતમા અર્હિસા એ પહેલું મહાવ્રત છે. પ્રમા-
દના કાળથી ત્રસ અથવા સ્થાવર જીવોના જે નાશ કરવો તે
હિંસા કહેવાય અને તે હિંસાથી નિવર્તવું તે અર્હિસા કહેવાય.

“ નીચેના આઠ કા જોથી જે હિંસા થાય તે પ્રમાદથી હિંસા સમજવી ”

૧ સગય-જેમકે કોઈ પણ વસ્તુમા જીવ ઉત્પન્ન થયા હશે કે નહીં એવી પોતાને શકા પડ્યા છતાં તે વસ્તુ વાપરવી

૨ નિર્પર્યાય-કદમૂળ જે જીવનું દળ છે, તથા પકાનેહુ માસ જે ત્રસ જનમય છે, તેમ છતાં તેમા જીવ હોયજ નહીં એવી મા યતા કંઠી તે વસ્તુ વાપરવી

રાગ-પોતાના શરીર ઉપર મમતા થવાથી વ્યાધિને પ્રસંગે પણ જીવનાળા પેનારો વાપરવા.

૪ દ્વેષ-ખીજની માથે પ્રતિકૂળતા થવાથી તેના જીવનો નિનાશ કરવો.

૫ વિમૃતિ-અમુક વસ્તુ નિર્જીવ હતી તે સજીવ થઈ છે એવું પોતાને જાણપણું થયા છતાં તે ભૂલી જઈ તે વસ્તુ વાપરવી

૬ મનની અસ્વસ્થતા-ધેવણ થવાથી જીવહિંસા થાય તે

૭ શરીરની અસ્વસ્થતા-નિદ્રામા કે તદ્રામા પ્રમાણર્યા વિના શરીર ને ફેં વાથી જીવહિંસા થાય તે

૮ અનર-જેનાકારીથી વસ્ત્રાદિ પહિનેહતા જીવહિંસા થાય તે

ઉપરના કોઈ પણ દારણથી મન, વચન, કાયાવડે પોતે જીવહિંસા કરે નહીં, ખીજ પાસે કરાવે નહીં અને જીવહિંસા કરનારની અનુમોદના કરે નહીં એના તે ગુણ છે

પાઠ ૪૩ મો.

પાંચ મહાવ્રત ભાગ ૨ જો.

સત્ય (બીજી મહાવ્રત).

‘ પાંચ મહાવ્રતમા સત્ય તે બીજી મહાવ્રત છે ’ જે વચન પ્રિય હોય તથા જે વચન પથ્ય એલે હિતકારી હોય અને જે નચન તથ્ય એલે ખરેખર હોય તેવું વચન બોલવું તે સત્ય વચન કહેવાય છે.

પ્રિયવચન સામળતાજ મીઠું લાગે છે અને પથ્ય વચન ભવિષ્યમા કહેનારને વા મામળનારને હિતકારી થાય છે તેથી તેના વચન શિનાય વ્યવહારની અપેક્ષાએ ખરેખર હોય છતાં પણ તે વચન જો અપ્રિય કે અહિતકારી હોય તો તે સત્ય વ્રતવાળો બોલે નહીં.

જેમકે કોઈ ચોરને કહેવું કે “ તુ ચોર છે ” કોઈ વ્યભિચારીને કહેવું કે “ તુ વ્યભિચારી છે ” અથવા કોઈ કોઢીઆને કહેવું કે “ તુ કોઢીઆ છે ” આ વચનો મત્ય હોના છતાં સામળનાને તે અપ્રિય લાગનાથી માઠા પરિણામ આપે છે. તેથી તેના સત્ય વચન પણ સત્ય ન સમજવા.

વગી કોઈ શિકારી શિકાર કરવા વનમા જાય છે, તે પૂછે કે તમે આ વનમા હરણો જોયા છે ? તેના જવાબમા “ આ વનમા હરણો જોયા છે ” એમ કહેનાથી તે પ્રાણીઓના શિકાર થાય છે, તેથી તે અહિતકારી નચન સત્ય હોવા છતાં તેવું વચન સત્ય ન સમજવું.

ઉપર પ્રમાણે કોઈ પણ અસત્ય વચન પોતે બોલે નહીં, બીજા પામે બોલાવે નહીં અને તેવા બોલના ની અનુમોદના કરે નહીં એના તે શુર છે.

પાઠ ૪૪ મો.

પાંચ મહાવ્રત ભાગ ૩ જો.

અસ્તેય-(અદત્ત તજવાડપ ત્રીણુ મહાવ્રત)

પાંચ મહાવ્રતમાં અસ્તેય વા અત્તના ત્યાગ તે ત્રીણુ મહાવ્રત છે

ધામના તરખના જેવી વસ્તુ પણ બીજાની માયેદીની લે હોય તે તેની પગલાગી શિવાય ન લેવી તે અસ્તેય વા અત્ત વિરમણ ના કહેવાય

ધન તે મનુષ્યના બહારના પ્રાણ છે અને તે અત્તના પ્રાણના આવારડપ છે તેથી અનીતિથી પારકાના ધનનું હુરખ કરે નારે મનુષ્ય તે મનુષ્યના પ્રાણને નાશ કરે છે એમ સમજવું

અત્તના ત્યાગરૂપ મળના ચાન્ જો. છે તે નીચે પ્રમાણે-
૧ સ્વામિ અત્ત-કોઈ દેશ્વર, કાષ્ટ કે તુણ જેવી વસ્તુ પણ તેના માલીકે નહીં આપ્યા હતા હર્ષ લેવી તે

૨ જીવ અત્ત-જીવ ૧૧ સ્વામીએ આપેલ હોય હતા હવે મોતે ન આપેલ હોય તે જેમકે દીક્ષા પાંજરામ પિનાના પુત્રને તેની જિજ્ઞાસુ તેના માતાપિતા, ગુરુને આપે તે, અથવા કોઈ વનસ્પતિમાય જેવી સજીવ વસ્તુ તેના માલીકે પણ સમજ્યા સાધુને આપી દોય તે

૩ ગુરુ અત્ત-ગુરુની આજ્ઞા શિનાય શિષ્યે મોતે આલેલી વસ્તુ પણ વાપરવી તે

૪ તીર્થ અત્ત-વસ્તુના સ્વામીએ આપેલી હોય પરંતુ તીર્થ કર મહારાજે જેને દોષનાળી કહેલી હોય તેવી વસ્તુ લેવી તે

ઉપર પ્રમાણે કે પિણ પ્રકારે અમ્તેય વ્રતનો છ ગ થાય તેવી વસ્તુ પોતે લે નહીં, બીજા પામે લેવગવે નહીં અને તેવા લેનારની અનુમોદના કરે નહીં એના તે ગુરૂ છે.

પાઠ ૪૫ મો

પાય મહાવ્રત. ભાગ ૪ થો.

અક્ષયર્થ.

અક્ષયય વ્રત તે પાય મહાવ્રતમા ચોથું વ્રત છે. તેનું બીજું નામ મૈથુન વિગ્મણ વ્રત છે

વૈક્રિય શરીરસ બધી એટલે દેવશરીર બધી અને ઔદારિક શરીરસ બધી એટલે મનુષ્ય અને નિર્ઘયના શરીરસ બધી મૈથુનનો જે ત્યાગ તે અક્ષયર્થ વ્રત કહેવાય છે.

અક્ષયર્થવ્રત ધાન્ય કન્નાડાએ અદા પ્રમાણની મૈથુનનો ત્યાગ કર્યો જોએ.

તે અદાર પ્રકારનું વર્ણન નીચે પ્રમાણે —

- ૧ મનથી, વચનથી તથા કાયાથી વૈક્રિય શરીરસ બધી મૈથુન કરે નહીં.
- ૨ મનથી, વચનથી તથા કાયાથી ઔદારિક શરીરસ બધી મૈથુન કરે નહીં.
- ૩ મનથી, વચનથી તથા કાયાથી વૈક્રિય શરીરસ બધી મૈથુન કરાવે નહીં.
- ૪ મનથી, વચનથી તથા કાયાથી ઔદારિક શરીરસ બધી મૈથુન કરાવે નહીં.

મ મનથી, વચનથી તથા કાયાથી વૈકલ્ય શરીરસભધી મેથુન કરનારની અનુમોદના કરે નહીં

ક મનથી, વચનથી તથા કાયાથી ઔચારિક શરીરસભધી મેથુન કરનારની અનુમોદના કરે નહીં

આ પ્રમાણે મનથી, વચનથી, કાયાથી જુદાજુદા છ છ ભેદ ગણતા ૧૮ પ્રકાર થાય છે

ઉપર પ્રમાણે પાતે મેથુન કરે નહીં, બીજા પાસે મેથુન કરાવે નહીં અને તેના મેથુન કરનારની અનુમોદના કરે નહીં એના ચતુર્થવ્રતધારી તે ગુરૂ છે

—૦૦૫૫૫૫૦૦—

પાઠ ૪૬ મો

પાચ મહાવ્રત ભાગ ૫ મો.

અપરિગ્રહ.

પાચ મહાવ્રતમા અપરિગ્રહવ્રત તે પાચમું વ્રત છે સર્વ પદાર્થોમા જે મૂંઝાનો ત્યાગ એટલે મોહનો ત્યાગ કે વો તે અપરિગ્રહવ્રત કહેનાય પદાર્થો પોતાની પામે ન હોય છતાં મોહને લીધે ચિત્તની અસ્થિરતા નહે છે

પદાર્થોસભ મી સર્વ ભાવો એવ સર્વ દ્રવ્ય, સર્વ જ્ઞેન, સર્વ કાળ, અને સર્વ જ્ઞાન સમજવા માત્ર ધનનો ત્યાગ કરનાથી અપરિગ્રહવ્રત કહેવાય નહીં, પરંતુ ધનના ત્યાગની સાથે સર્વ પદાર્થો ઉપરની મૂંઝાનો ત્યાગ સન ભાવોથી થાય ત્યારેજ અપરિગ્રહવ્રત કહેનાય જ્યાનુધી મર્ડ પદાર્થો ઉપરથી મોહનો ત્યાગ જાણીતો નથી ત્યામુધી આત્માને શાતમુખની પ્રાપ્તિ થતી નથી દ્રષ્ટાત દે-જેમ કોઈ સિખારી પાસે કાર્કપણ વરતુ નથી, છતાં સર્વ

વસ્તુ મેળવવાની તેને ઈચ્છા હોવાથી તેના મનમાં કલેશ - દુઃખ કરે છે અને તેથી તેને શાંતમુખ પ્રાપ્ત થતું નથી તેજ કારણથી તેની પાસે કાંઈ પણ વસ્તુ નહીં છતાં તે અર્પા-અહીં કહેવાય નહીં. વળી દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ અને ભાવની ગામગ્રી વિષમતાન છતાં તૃષ્ણા વિનાના મનનાળાને ચિત્તની સ્થિતિના દોષથી શાંતમુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. તેજ હેતુને લીધે માત્ર ધર્મના ઉપકરણોને રાખનારા અને શરીર તથા ઉપકરણોમાં પણ મમતા હિત એના સાધુઓનેજ અપરિશુદ્ધતા હોય છે.

જેમ ઘોડાને ઘણા આભૂરણો પહેાવેલા હોય તો પણ તેમાં જેમ તેનું નિરુદ્ધીપણું છે, તેમ ધર્મના ઉપકરણોપાળા પર તુ તે ઉપર મૂર્છા વિનાના એવા મુનિને નિરુદ્ધીપણું છે તેથી તેવી રીતે ધર્મના ઉપકરણો રાખનારા મુનિને પરિશુદ્ધતાનો દાવ નથી.

ઉપર પ્રમાણે પોતે પરિશુદ્ધ રાખે નહીં, બીજા પામે રખાવે નહીં અને પરિશુદ્ધ રાખનારની અનુમોદના કરે નહીં એના તે શુભ છે.

—ૐૐૐ—

પાઠ ૪૭ મો

ચાર કપાય વિષે.

(સરૈયા એન્ત્રીયા)

૪૫ એટલે સસાર તણા જે આય-લાભને આપે બેહ,
ચાર કપાય કહ્યા જિનરાજે જન્મ મ પુના કારણ બેહ,
શબ્દ તણા જે મર્મ નિચારે ર્મ વિદારે ધ્રાગી ઉત્તસ,
તે શુભલક્ષિ કરો ભાવિ ભાવે હર્ષ ધરી હરના ભવવાસ ૧

કોષ કયાય કરે નહીં કયારે તપે નહીં તલમાન લગાર,
 શાત મુધાસા નિર્મળ ઝરતો સ્મિતનદને શુભ વચન ધાર,
 માન ધરે મામા ન કદાપિ નહીં મનો પલ લેશ નિકાસ,
 તે શુરભક્તિ કરે ભનિ ભાવે હર્ષ ધરી હરના ભવનાસ
 મારાજી રચી નવ સાવે રનાર્થ કદી કરી નીચ નિચાર,
 હોભ ધરી લોભુપતા સાથે રાખે નહીં આસક્તિ લગાવ,
 જે આચાર કયાય નિરાગી ચહિ શુભ ધનતા પૂર્ણ પ્રમાણ,
 તે શુરભક્તિ કરે ભનિ ભાવે હર્ષ ધરી હરના ભવનાસ

પાઠ ૪૮ મો.

પાત્ર મહાવ્રત વિષે.

(સંઘા એકનીશા)

જેહ પ્રમા. ધરી વસ ચારર જ તુ હજે નહીં હીનદયાજ,
 યત પાથી સથમ સાનતા નિચરે પૂર્ણ દયા પ્રતિપાજ,
 એહ અહિસા વ્રતના રાગી આપ નિરાગી જ્ઞાનવિદ્યાસ,
 તે શુરભક્તિ કરે ભવી ભાવે હર્ષ ધરી હરના ભવનાસ. ૧
 સત્ય અને પ્રિય પથ વચન જે વસ્તા વદનક્રમજથી નિત્ય,
 વચનામૃતતુ સિચન કરતા પરજનને હિખખવે પ્રિત,
 સત્ય મહાવ્રત પાણે તેનુ અતર રાખી પૂર્ણ હિલાસ,
 તે શુરભક્તિ કરે ભનિ ભાવે હર્ષ ધરી હરના ભવનાસ. ૨
 અહજ કરે નહીં પરની નસ્તુ હોય કદાપી ભને તુલતુલ્ય,

એહ અત્તાદાન ગણીને માને પણ મનથી જાહુમૂદય,
 એમ ધરે અસ્તેય અહોનિશ સર્વ વિષે સમતાનો ભાસ,
 તે ગુરુભક્તિ કરો ભાનિ ભાવે હર્ષ ધરી હરવા ભવવાસ. ૩
 ભગ ારી રતિરગ મર્નદા પાળે બ્રહ્મ અખંડિત આપ,
 મન વચન કાયાથી છાડી શીળ તણી મારે જે છાપ,
 ફેહુ ધરે નિર્મળ અકલ કિત દુર્ગુણમા રહે નિત્ય ઉદાસ,
 તે ગુરુભક્તિ કરો ભાનિ ભાવે હર્ષ ધરી હરવા ભવવાસ. ૪
 સર્વ ભાવથી મૂઝાં છોડે સર્વ વસ્તુ પગ રાખી ટેક,
 અપરિમહ પ્રત સાચનવાને ધારે અતર પૂર્ણ વિવેક,
 પથ મહાપ્રત એના ધારી પૂર્ણ દીપાવે સયમ વામ,
 તે ગુરુભક્તિ કરો ભાનિ ભાવે હર્ષ ધરી હરના ભવનાસ. ૫

ખાંડ ૪૯ મો

પથ આચાર

મર્યાદા પ્રમાણે વર્તવું તે આચાર કહેવાય. સાધુ અને સાધ્વી
 સ સાગનો ત્યાગ કરી પોતાના આત્માનુકલ્યાણ ક વા પ્રયાસ કરે છે

આનક અને આનિકા સ સારનો ત્યાગ કરવાને અશક્ત હોવાથી
 ગૃહસ્થધર્મમા રહી આત્માનુકલ્યાણ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે

સાધુ તથા સાધ્વીએ પોતાને યોગ્ય એવી, સિદ્ધાતમા ઉપ
 દેશ કરેલી, મર્યાદા પ્રમાણે વર્તવું તે સાધુ આચાર કહેવાય છે.

આવક અને આવિકાએ પોતાને યોગ્ય એવી, સિદ્ધાતમા
 ઉપદેશ કરેલી, મર્યાદા પ્રમાણે વર્તવું તે આનક આચાર કહેવાય છે.

“ તે આચાર પાત્ર પ્રદારના છે. તેના નામ- ”

૧ જ્ઞાનાચાર ૨ દર્શનાચાર ૩ ચારિત્રાચાર

૪ તપાચાર ૫ વીર્યાચાર

આ પાત્ર આ સરમખ ધી સમજાવના પાકો આગળ વાચો

આ પાત્રે આચાર સાધુ સાંની અને આનંદ શ્રાવિકાએ
પાતપોતાની હું, પ્રમાણે યથાશક્તિ પાળવાના છે

— — — — —

પાઠ ૫૦ મો

પ્રથમ આચાર, ભાગ ૧ લો

જ્ઞાનાચાર

પ્રથમ આચારમા જ્ઞાનાચાર તે પ્રથમ આચાર છે

વસ્તુના સ્વરૂપનો યથાર્થ જોત કરે તે જ્ઞાન કહેવાય

તે જ્ઞાનસખ વી આચાર આઠ પ્રકારે પાળવાની સિદ્ધાંતમા

આજ્ઞા

તે આઠ પ્રમાણના નામ નીચે પ્રમાણે -

૧ કાળ આચાર--સિદ્ધાંતમા જે કાળે-જે અવસરે, જે શાસ્ત્ર
ભણવાની આજ્ઞા કરેલી હોય, તેજ કાળે-નેજ અવ-
સરે, તેજ ભણવું તે કાળ આચાર કહેવાય

૨ વિનય આચાર--જ્ઞાન અને જ્ઞાનીનો સમાગમ થતા તેમની
પ્રત્યે નમન, પૂજન, નમસ્કાર પ્રમુખ ઉચિત વ્યવહાર
જે સાચવે તે વિનય આચાર કહેવાય

૩ બહુમાન આચાર--જ્ઞાન અને જ્ઞાની ઉપનિવૃત્ત અતરંગી
જે પ્રેમ કવો તે બહુમાન આચાર કહેવાય

૪ ઉપધાન આચાર-જે જે સૂત્રને લક્ષ્યતા તપપ્રમુખથી યોગ વહુન અથવા ઉપધાન વહુન ક-વા તે ઉપધાન આચાર કહેવાય.

૫ અનિન્દુનણ આચાર-જે વિદ્યાગુરૂની પાસે પોતે લણેલો હોય અથવા લણતો હોય તેને ઓળખનો નહીં અને તેનો ઉપકાર માનવો તે અનિન્દુનણ આચાર કહેવાય.

૬ સૂત્ર આચાર-સૂત્ર, શબ્દ કે અક્ષર અશુદ્ધ નહીં લક્ષ્યતા શુદ્ધ લક્ષ્યના અને તેનો ઉચ્ચાર શુદ્ધ કરવો તે સૂત્ર આચાર કહેવાય.

૭ અર્થ આચાર-સૂત્ર કે શબ્દનો અર્થ શુદ્ધ લણવો ને શુદ્ધ કહેવો તે અર્થ આચાર કહેવાય.

૮ તદુલય આચાર-સૂત્ર તથા શબ્દ બને શુદ્ધ લણવા તેના ઉચ્ચાર શુદ્ધ ક-વા અને તેના અર્થ પણ શુદ્ધ લણવા ને શુદ્ધ કહેના તે તદુલય આચાર કહેવાય.

ઉપર પ્રમાણે જ્ઞાનસખથી આઠ આચાર યથાશક્તિ પોતે પાળે એવા તે ગુરુ છે.

પાઠ ૫૧ મો.

પ્રથમ આચાર ભાગ ૨ જો.

દર્શનાચાર. ભાગ ૧ લો.

પ્રથમ આચારમાં દર્શનાચાર તે બીજો આચાર છે.

જિનેશ્વરે કહેલા તત્ત્વને નિષે યથાર્થ રૂપિ તે સમ્યક્ દર્શન કહેવાય, તેમજ આત્મસ્વરૂપનો યથાર્થ અનુભવ તે પણ દર્શન કહેવાય. અહીં દર્શન એટલે સમન્વિત મમજ્ઞપ્ત.

તે દર્શનસભ્ય ધી આચાર આઠ પ્રકારે પાળવાની શિક્ષા
તમા આજ્ઞા છે

તે આ. આચારના નામ નીચે પ્રમાણે —

૧ નિશક આચાર — શ્રી વીતરાગ પન્માત્માએ જે જે વસ્તુએ
૨૧૩૫ જે પ્રમાણે કહેલું છે તેજ પ્રમાણે સત્ય માનવ
પણ તે વિષે શકાયુક્ત મન ન ગણવું તે નિશક
આચાર કહેનાય

૨ નિઃકાક્ષ આચાર — જૈનધર્મ વિના બીજા મતના જાઓની તપ
શક્તિ જ્ઞાનશક્તિ, મનશક્તિ વિગેરેથી અમતકાર નહી
પામી, તેમના મતની અવિલાસ ન કરવી તે નિઃકાક્ષ
આચાર કહેનાય

૩ નિર્વિતિગિચ્છ આચાર — જૈનધર્મ સભ્ય ધી ક્રિયા અથવા અવ
જ્ઞાન કરતા જેમકે પ્રતિક્રમણ કરતા, તપ કરતા, બ્રહ્મ
ચર્ય પાળતા તેનું રૂપ મળતું દેશે કે નહીં ? એવો
લેશમાન પણ સંહ ન રાખવો તે અથના સાધુ અને
સાધ્વીના એવનાળા શરીર તથા વસ્ત્ર દેખીને સૂગ ન
અડાનની કે તેમની નિંદા ન કરવી તે નિર્વિતિગિચ્છ
આચાર કહેનાય

પાઠ પર મો

૫મ આચાર. ભાગ ૨ જે

દર્શનાચાર ભાગ ૨ જે

૪ અમૂકદષ્ટિ આચાર — અન્યમતવાળાઓના અમતકારિક કાર્યો
દેખી, બીજા મતમા પણ ધર્મ છે એવી રીતે વ્યાખ્યા

ન કર્યો તે અથવા જૈનધર્મને વિષે નનતરવ સબ-
ધી સૂક્ષ્મ વિચારના સ્વરૂપમા નહીં મુજાતા પ્રવીણ
થતુ તે અમૂઢદષ્ટિ આચાર કહેવાય.

૫ ઉપજૂહક આચાર-ગુણન ત સાધુ કે આનકના અલ્પ ગુણની
પણ શ્રદ્ધાપૂર્વક પ્રશંસા કરવી તે ઉપજૂહક આચાર
કહેવાય સાધ્વી ને આવિકા માટે પણ તે જ પ્રમાણે
સમજતુ.

૬ સ્થિતીકરણ આચાર-જૈનધર્મના શાસ્ત્રોધી પણ જીવોને
ધર્મનો બોધ આપી સ્થિર કરના અને જૈનધર્મ નહા
પામેલાને ધર્મનો બોધ આપી જૈનધર્મમા સ્થાપવા
તે સ્થિતીકરણ આચાર કહેવ ય.

૭ વાતસલ્ય આચાર-જે જે મનુષ્યો સમાનધર્મી હોય એટલે કે
જૈનધર્મને પાળના હોય તેઓની ભક્તિ કરવી, તેઓ
દુ ખી હોય તો તેમનુ હુકેકીતે દુ ખ યાળતુ, તેમની
સાથે મિત્રતા કરવી તે વાતસલ્ય આચાર કહેવાય.

૮ પ્રભાવના આચાર-જે જે કાર્યો કરવાની જૈનધર્મની મનુષ્યો
એવી રીતે અનુમોદના કરે કે 'ધન્ય છે જૈનધર્મને કે
જેને વિષે ઉત્તમ મનુષ્યો આવા ઉત્તમ કાર્યો કરે છે '
તેમજ એના સિવાયોધી વર્તણુ કે જેથી જૈનધર્મ
ની પ્રશંસા થાય અને બીજા જીવો સમયગુ દર્શન
પામે તે પ્રશાનના આચાર કહેવાય.

ઉપર પ્રમાણે દર્શનસબ ધી આઠ આચાર યથાભક્તિ પોતે
પાળે એના તે શુદ્ધ છે

પાઠ ૫૩ મો

પ્રથમ આચાર ભાગ ૩ નો
ચારિત્રાચાર

પ્રથમ આચારમાં ચારિત્રનાચાર તે ત્રીજો આચાર છે.

સર્વ સાધનયોગનો પરિત્યાગ તે ચારિત્ર અથવા સર્વ પ્રમાણના કર્મની રાશિનો નાશ કરે તે ચારિત્ર વા મન, વચન તે કાયાના યોગને જે નિષ્કર કરે તે ચારિત્ર એવી રીતે ચારિત્રની જુદી જુદી વ્યાખ્યાઓ છે

ચારિત્રના બે પ્રકાર છે એક સર્વનિરતિ ચારિત્ર અને બીજું દેશનિરતિ ચારિત્ર.

સર્વનિરતિ ચારિત્રના તે સાધુ કહેવાય છે અને દેશનિરતિ ચારિત્રના તે શ્રાવક કહેવાય છે

સર્વનિરતિ ચારિત્રમાં બાર પ્રકારની અવિરતિનો સર્વથા ત્યાગ હોય છે દેશનિરતિ ચારિત્રમાં તે અવિરતિનો દેશથી ત્યાગ હોય છે

બાર અવિરતિ નીચે પ્રમાણે —

૫ (પ્રથમ) ઇન્દ્રિયોને પોતપોતાના વિષયોમાં ચમકાડ્યા પ્રવર્તવા દેતી તે પ્રથમ અવિરતિ તથા

૧ (એક) કાર્ષ્ણ્ય પાપવાળા કાર્યથી મનનો નિમજ્જ ન કરવો તે બીજી અવિરતિ વળી

૬ પ્રથમ સ્થાનર જીવ તથા જીવના ત્રણ જીવની હિંસામાં પ્રવૃત્તિ કરવી એ ત્રીજી બાર પ્રમાણની અવિરતિ છે

ચારિત્રના આઠ આચાર છે તે પ્રથમ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિરૂપ તે પ્રથમ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિરૂપ સ્વરૂપ જુદા પાઠોમાં આવશે.

પાઠ ૫૪ મો.

પ્રથમ આચાર ભાગ ૪ થો.

તપાચાર. ભાગ ૧ લો બાહ્ય તપ.

પ્રથમ આચારના તપાચાર તે શ્રેષ્ઠ આચાર છે

કર્મરૂપ જનને લાભ કરવા માટે જે ગુણરૂપ અગ્નિને પ્ર-
 દીપ્ત કરવો તે તપ કહેવાય છે જેમ દોષવાળું મુવર્ણ પ્રદીપ્ત
 કરેલા અગ્નિથી શુદ્ધ થાય છે તેમ તપરૂપ અગ્નિથી તપતા એવો
 આત્મા કર્મરૂપ મેવને લાભ કરી નિર્મળ થાય છે

તપાચારના બે ભેદ છે. એક બાહ્ય તપાચાર અને બીજો
 અંતર્યમ તપાચાર એ બંને ભેદના વર્ણી બીજા ૭ છ ભેદ છે,
 તેમાં બાહ્ય તપાચારના ૩ ભેદ છે તે નીચે પ્રમાણે —

૧ અનશન તપાચાર—જેટલા કાળ સુધીના નિયમ લગ્ન એ તેટલા
 કાળ સુધી અથવા જ્યાં સુધી જીવીએ ત્યાં સુધી કામ
 ખાત્રુ-પીત્રુ નહીં તે અનશન તપાચાર કહેવાય.

૨ ઉણોદરિ તપાચાર—પોતાને બૂખ હોય તે કરતાં શ્રેષ્ઠ અથવા
 ત્રીજા ભાગ જેટલું ખાત્રુ ખાત્રુ તે ઉણોદરિ તપાચાર
 કહેવાય.

૩ વૃત્તિસંક્ષેપ તપાચાર—ઝાઝરી સાથે બહોળા જતા જેટલાં
 ઘનની મધ્યા મનમાં ધારી હોય તેટલાજ ઘનથી સ્વજનો
 આહાર મળે તો લેવો, નહીં તો ઉપવાસ કરવો તે અથવા
 અન્ય વસ્તુઓના અહુણનો સંક્ષેપ કરવો તે વૃત્તિસંક્ષેપ
 તપાચાર કહેવાય.

૪ રસત્યાગ તપાચાર—મધ(દાઢ), મામ, માખણ તથા મધ એ
 ચાર રસનો મર્નથા ત્યાગ કરવો તથા ધી, તેલ, ગોળ,

ફહા, દુધ અને તજેલી વણુ—એ છ વિગથોમાથી એક, બે કે ત્રણ વિગથોનો દરોજ ત્યાગ કરવો તે રસત્યાગ તપાચાર કહેવાય

૫ કાયકવેશ તપાચાર—ટાઠ સહેલી, તાપમા આતાપના લેવી, લોચ દરાવવો, ઉઘડે પોચાલજી ભૂમિ ઉપર સૂત, ગરી ને કંઈ દેણુ, ગમે તેવી કાયાને પીડા આપે તે શાતપત્રે સહન—રની તે કાયકવેશ તપાચાર કહેવાય.

૬ સહીનતા તપાચાર—એકત સ્થાનમા રહેણુ, કુઠીની જેમ હાથ પગ નિગેરે સર્વ અગોપાગ સકેચીને રહેણુ, નિપથ તથા કનાચને મદ કરના તે સહીનતા તપાચાર કહેવાય

—૨૨૨*૨૨૨—

પાઠ પપ મો

પથ આચાર ભાગ ૪ થો

તપાચાર ભાગ ૨ બે અલ્પતર તપ.

અલ્પતર તપાચારના છ લેણુ વર્ણન નીચે પ્રમાણે —

૧ પ્રાયશ્ચિત્ત તપાચાર—ચારિત્રના દોર લાગતા, ગુરૂની પાસે સન્ન અત કરણથી તે પાત્રપ દોર પ્રગટ કરવો અને તે પાપણુ નિનારણ કરના ગુરૂ બે આલોચના આપે તે શુદ્ધ રીતે કરવી, તે પ્રાયશ્ચિત્ત તપાચાર કહેવાય.

૨ વિનય તપાચાર—ગુરૂપ્રમુખની સાથે અત કરણથી નમ્રતાપૂર્વક વર્તણુ તે વિનય તપાચાર કહેવાય

૩ વૈયાનવ્ય તપાચાર—ગુરૂપ્રમુખને આહ્વા વિગેરે લાવી આપના,

તેમની તેનડે ભક્તિ કરવી, તેમના હાથપગ પ્રમુખ
આપના, વ્યાધિને વખતે તેમની દના વિગેરેથી સર્વ
પ્રકારે સેવા કરવી તે વૈયાનસ્ય તપાચાર કહેવાય

૪ સ્નાંયાય તપાચાર-સ્નાંયાય પાત્ર પ્રકારે થાય છે.

૧ વાચના તે-શાસ્ત્રનું અ યયન કરવું.

૨ પૃચ્છના તે-ભજતા થકા સ શય આવે તે દૂર કરવા
પૂછવું.

૩ પરાવર્તના તે-ભણેલું ન નિસગી જનાય માટે ફગી
ફરીને સ ભારવું

૪ અનુપ્રેક્ષા તે-તત્ત્વસ્વરૂપનું ચિંતવન કરવું.

૫ ધર્મકથા તે-તીર્થંકર પ્રમુખ ગુણીજનની કથા કરવી.

આ રીતે પાત્ર પ્રકારે સ્નાંયાય તપાચાર કહેવાય

૫ ધ્યાન તપાચાર-સ સાગ્નિક નિયોના ચિંતનનમા નહી પડતા,
ધર્મના, તત્ત્વસ્વરૂપના ચિંતનનમા ઐકાગ્રતા કરવી તે
ધ્યાન તપાચાર કહેવાય. તેના પ્રકારો સમજવા.

૬ કાપોત્સર્ગ તપાચાર-કર્મનો ક્ષય કરના વાસ્તે શરીરનો વ્યા
પાર સર્વથા બંધ કરી આત્મસ્વરૂપમા હીનતા કરવી
તે કાપોત્સર્ગ તપાચાર કહેવાય.

ઉપર પ્રમાણે બાહ્ય તથા અવ્ય તર તપસ બંધી બારે પ્રકારનો
આચાર પોતે યથાશક્તિ પાળે એવા તે ગુરૂ છે.

પાઠ ૫૬ મો

પ્રથમ આચાર ભાગ ૫ મો

વીર્યાચાર

પ્રથમ આચારમા વીર્યાચાર તે પ્રથમો આચાર છે

શ્રી તીર્થંકર દેવે ધર્મકાર્યને નિષે પોતાનું બળ યથાશક્તિ દ્વાનનનાની જે જે રીતે આજ્ઞા કરેલી છે, તે તે રીતે તે બળને પ્રવર્તવાનું તે વીર્યાચાર કહેવાય

વીર્યાચાર નબળી રીતે પ્રવર્તવાની શરૂ થઈ તે નીચે પ્રમાણે -

- ૧ મન વીર્યાચાર-ધર્મકાર્યને નિષે, પોતાનું બળ મનોમગ્ન હોય તેટલું યથાશક્તિ ચનાનના ઉત્તમ નિયંત્રણ કરવા જેથી ધર્મના કાર્ય સિદ્ધ થાય તે મન વીર્યાચાર કહેવાય
- ૨ વચન વીર્યાચાર-પોતાનું બળ વચનબળ હોય તેનો ધર્મકાર્યને નિષે યથાશક્તિ એવી રીતે ઉપયોગ કરવો કે જેથી તે વચનવ્યાપારથી ધર્મના કાર્ય સિદ્ધ થાય તે વચન વીર્યાચાર કહેવાય
- ૩ શરીર વીર્યાચાર-પોતાનું બળ શરીરબળ હોય તેનો ધર્મકાર્યને નિષે યથાશક્તિ એવી રીતે ઉપયોગ કરવો કે જેથી તે શરીરના વ્યાપારથી ધર્મના કાર્ય સિદ્ધ થાય તે શરીર વીર્યાચાર કહેવાય.

ઉપર પ્રમાણે ત્રણ પ્રકારથી પોતે યથાશક્તિ વીર્યાચાર પાળે એવા તે શુરૂ છે

પાઠ ૫૭ મો પાત્ર સમિતિ.

અરિહત પન્માત્માના સિદ્ધાતને અનુસારે

ઉત્તમ પ્રકારે વર્તવું તે સમિતિ કહેવાય.

મમિતિના પાત્ર ભેદ છે તે નીચે પ્રમાણે —

- ૧ ઈર્ષ્યા સમિતિ-મનુષ્યના પગરવનાળા તથા સૂર્યના દિગ્બોધી મુનિ તથેવા માર્ગમા પ્રાણીઓની નક્ષા માટે નીચી મુનિએ જોઈને આવવું તે ઈર્ષ્યા સમિતિ કહેવાય.
- ૨ ભારા સમિતિ-પાપરૂપ દોરના અભાવવાળું, સર્વને પ્રિય લાગે તેવું અને પન્માત્માવાળું જે વચન બોલવું તે ભારા સમિતિ કહેવાય.
- ૩ એવલા સમિતિ-ભિન્નાના સર્વ દોષથી મહિત એવું મુનિએ જે અન્ન પાન વિગેરે ગ્રહણ કરવું તે એવલા સમિતિ કહેવાય.
- ૪ આદાનભદ નિદેષણા સમિતિ-આસન, ગયન, વસ્ત્ર, પાત્ર વિગેરે જોઈને તથા ચતનાપૂર્વક પ્રમાણને ગ્રહણ કરવા તથા મરવા તે આદાનભદ નિદેષણા સમિતિ કહેવાય.
- ૫ પન્ધિષાપનિકા સમિતિ-કંદુ, મળ, વિગેરે જીવનિનાની ભૂમિ ઉપર મુનિએ પન્નના તે પન્ધિષાપનિકા સમિતિ કહેવાય.
- ઉપર પ્રમાણે પાત્ર સમિતિયુક્ત પોતાનું ચાન્નિ નિરત પાળે એના તે ગુરુ છે

પાઠ ૫૮ મો ત્રણ ગુપ્તિ

મોક્ષાભિલાષી પ્રાણીએ પોતાના આત્માના રક્ષણ માટે ચાગનો નિત્ય કરવો તે ગુપ્તિ કહેવાય

ગુપ્તિના ત્રણ ભેદ છે તેનીચે પ્રમાણે

૧ મનોગુપ્તિ-મનોગુપ્તિના ત્રણ પ્રકાર છે

૧ માહા ધ્યાનવાળી કલ્પનાથી નહિત

૨ સિદ્ધાન્ત અનુસારે આત્મલક્ષિતરાસ્તે ઉત્તમ ધ્યાનયુક્ત કલ્પનાવાળી

૩ મનની ચચળતારૂપ યોગનો નિરોધ કરનારી આ ત્મરમણતા

૨ વચન ગુપ્તિ-કન્યપદ્ધતી, નેત્રપદ્ધતી વિગેરે કાર્ય સાધનાવાળી ચેષ્ટાઓ તથાને મૌન ધારણ કરતું અથવા નાચાવૃત્તિનો તબ નિગોધ કરતો તે અર્થેન ગુપ્તિ કહેવાય.

૩ કાય ગુપ્તિ-માય ગુપ્તિના બે પ્રકાર છે.

૧ દેહ, મનુષ્ય અને તિર્યચથી થતા ઉપસર્ગ વખતે અને કુદ્ધા, તુલા વિગેરે પરિપહેાને વખતે તથા કાચોત્સર્ગમા રહેલા હોય ત્યારે મુનિએ શરીરને નિશ્ચળ રાખતું તે

૨ આસન, શયન વિગેરે લેતા, મેલતા અને ગમન કરતા શરીરને ચતનાપૂર્વક પ્રવર્તોવડું તે.

આગળ પાઠમા [પાઠ ૫૭ મા] કહેલી પાંચ સમિતિ તથા ઉપર જણાવેલી ત્રણ ગુપ્તિ તે મુનિના આરિતરૂપ શરીરને જન્મ આપનાર હોનાથી તથા તેનું ઉપદ્રવો સામે પાલન કરનાથી તથા આગ્નિના દોરને નિરારી નિર્મળ કરવાથી તેમને આરિત્રની ભૂતાઓ કહેલી છે એને કે તેને અષ્ટપ્રવચનમાતા પણ કહેવામા આને છે

ઉપર પ્રમાણે ત્રણ ગુપ્તિયુક્ત યોગીનું આરિત્ર પાળે એના તે ગુરૂ છે

પાયસમિતિ તથા ત્રણ ગુણિ વિષે

(હંગીત ૭૬.)

૬, અને

અરિહતના સિદ્ધાતને બહુમાનથી અવલોકે
 તે કથનને અનુસાર નિત્યે પ્રેમપૂર્વક વત્તજિનેશ્વર
 એ મમિતિ ધારી સદગુણને સુખદ શરણે પામજે દર્શ-
 ગુણિયલ ગણી ગુરરાજ તેના ચરણમા શિર નામજો.
 કરી નયન નીચા માર્ગમા મન મગ્ન થઈને ચાલતા, થી
 કંટાળા રસે થઈ રમિક જે નિર્દોષ જ તુ પાળતા;
 ધ્યાનમિતિ યુક્ત તે ગુરને સ્તવી દુ.ખ વામજો,
 ગુણિયલ ગણી ગુરગજ તેના ચરણમા શિર નામજો ૨
 ભાયાસમિતિ સાચવી જે મધુર વચનો બોલતા,
 નિર્દોષ લઈને આહાર જે શુભ એપણા ગુણ તોલતા,
 કરી ભક્તિ તે ગુરરત્નની કદિ તે થકી ન વિગમજો,
 ગુણિયલ ગણી ગુરરાજ તેના ચરણમા શિર નામજો. ૩
 નિજ સર્વ આધન યત્નથી જે ગ્રહણ કરતા મૂકતા,
 મળ મૂત્ર ભૂમિ પરિઠના ઉપયોગ નહિ કદિ ચૂકતા;
 પાચે મમિતિ સાધતા ગુર પાસ જઈ વિશ્રામજો,
 ગુણિયલ ગણી ગુરરાજ તેના ચરણમા શિર નામજો. ૪
 પાપી વિચારોને હરી મનગુણિથી સુવિચારતા,
 કર નયન એટા સહી જે વચનગુણિ ધારતા;
 પગ્ગિલ ખમી વપુગુણિ ધારક તે રદય મકામજો,
 ગુણિયલ ગણી ગુરરાજ તેના ચરણમા શિર નામજો. ૫

સાબળો

મે પચ આચાર વિચ શીખી ગયા
વિનતા લાગે તે અતિથાર કહેવાય.
તે જે જે લાગી હોય તે તે રાગવાને વાસ્તે
આચારની શુદ્ધિને વાસ્તે સાધુ અને શ્રાવકે નિર-
સા જ શ્રી ગુરુની સમક્ષ પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ.

મહા શાસ્ત્રનો અર્થ બહુજ વિસ્તારનાળો છે, પરંતુ
તે એવો છે કે 'જાન અને દેહથી જે પાપકર્મ કરેલા હોય
પૂરો પરતાવે કરી, ગુરુની સમીપમા પ્રકાશ કરી, પાપકર્મ
નિર્મલ કરતા થકા, ગુરુએ આપેલી આનોયણ લઈ રૂરી તેના
પાપકર્મ નાટી કરનાની મનેષ્ટિ નાખવી તે પ્રતિક્રમણ છે.'

ગુરુ જે વિમાન ન હોય તો ગુરુને અભાવે આચાર્યની
સ્થાપના કરી તે સ્થાપનાઆર્થ સન્મુખ પોતાના પાપકર્મમળથી,
આત્માની સાક્ષીએ નિર્મલ કરી, પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ.

એ પ્રમાણે નિવૃત્ત સનાતન માજ પ્રતિક્રમણ કરતા
આચાર્યની નિર્મળતા થાય છે

પાઠ ૬૨ મા છ આવગ્યક

જે અવશ્ય - ના યોગ્ય હોય તે આનશ્યક કહેવાય

આકાશવાણી આત્માઓને તેમના આત્મહિત વાસ્તે વીત
રાગ પરમાત્માએ નિત છ અવશ્યક - વાની સિદ્ધાંતમા
આજ્ઞા કરેલી છે

તે છ આવશ્યક શુ શુ છે તથા તેનાથી શુ શુ લાભ થાય છે તેનું વર્ણન નીચે પ્રમાણે—

- ૧ સામાયિક—તે સર્વ સાવધ યોગની વિનિયમ છે, અને તેનાથી ચારિત્રાચારની શુદ્ધિ થાય છે.
- ૨ ચક્રવીસધ્યા—ચોવીસ તીર્થંકરની સ્મૃતિ તે ચોવીસ જિનેન્દ્ર ભગવાનના ગુણોના કીર્તનરૂપ છે, અને તેનાથી દર્શનાચારની શુદ્ધિ થાય છે
- ૩ વા છા—તે ગુરૂને પ્રિધિપૂર્વક વદના ક વી, અને તેનાથી જ્ઞાનાચારની શુદ્ધિ થાય છે
- ૪ પરિક્ષમણુ—પ્રતિક્રમણ, તે જ્ઞાનાદિ આચાર્યને વિષે જે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે અતિચાર્યની નિંદા કરવારૂપ છે, અને તેનાથી જ્ઞાનાદિ પાત્રે આચાર્યની શુદ્ધિ થાય છે
- ૫ કાઉમ્સગ—કાયોતમર્ગ, તે કર્મરૂપ દોરને નાશ કરવા માટે છે, અને તેનાથી તપાચાર્યની શુદ્ધિ થાય છે
- ૬ પચ્ચખખાલુ—પ્રત્યાખ્યાન, તે આત્મગુણ ધારણ કરવારૂપ છે, અને તેનાથી વીર્યાચાર્યની શુદ્ધિ થાય છે,

પાઠ ૬૦ મો સામાયિક

સામાયિક ગાળદમા સમ અને આય એ બે શબ્દો છે અને ઈક પ્રત્યય ॥

સમ એટલે નગ દેવના અભાવરૂપ આત્માના મધ્યસ્થ પરિણામ થતા, આય એટલે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ લાભનો શ્રદ્ધ એટલે જ્ઞાન જે થાય તે સામાયિક કહેવાય છે.

જેલે આર્ત અને રોદ્રધ્યાનનો ત્યાગ કરેલો છે તથા નયન અને શરીર મળી પાણ્યુત્ત વ્યાપાગનો પણ જેલે ત્યાગ કરેલો છે, એવા મનુષ્યે એમ મુદ્દર્ત (જે ઘડી) પર્યંત સમભાવમાં રહેવું તે સામાયિક વ્રત કહેવાય.

આનંદ પણ જ્યારે સામાયિક- વ્રતમાં દોષ છે, ત્યારે સાધુ દુઃખ ગણાય છે, તેથી પોતાના આત્માનું કંટાળા ઈન્દ્રિયાના આપડે નિરતર મહુ વાર સામાયિક- વ્રત એવી જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા છે.

ઋદ્ધિમાન આનંદે જની શકે ત્યાં મુધી ગુરૂની સમીપેજ નિરતર સામાયિક કરવું, કાન્ધ કે તે પ્રમાણે તેની પ્રવૃત્તિ થનાથી જેન ધર્મની ઉત્તતિ થાય છે. ઋદ્ધિ વિનાના આનંદે જિનમંદિરમાં, ઉપાશ્રયે ગુરૂની સમીપે અથવા પોતાને ઘેર, એ નણે સ્થાનમાંથી પોતાને યોગ્ય લાગે ત્યાં સામાયિક કરવું, તેમાં પણ જિનમંદિરમાં અને ઉપાશ્રયે ગુરૂની સમીપે તો ત્યાગેજ સામાયિક વ્રત કે પોતાને કરજની વિપત્તિ ન હોય અથવા દુરમનોનો ભય ન હોય.

પાઠ ૬૩ મો

માગધી (પ્રાકૃત) ભાષા

આ દેગમાં પ્રાચીન કાળમાં માગધી-પ્રાકૃત ભાષાનો એક વખત બહુજ પ્રચાર હતો. લોકો લખના, બોલનામાં તેજ ભાષાનો ઉપયોગ કરતા હતા. મગધ દેશ જેને અર્નાચીન કાળમાં બંગાળા દેશ કહેનામાં આવે છે, તેમાં મુખ્યત્વે કરીને આ ભાષામાંજ વ્યવહાર ચાલતો હતો, તેથીજ આ ભાષાનું નામ માગધી ભાષા કહેવાય.

માગધી ભાષા સ રક્ત ભાષાથી સરવ ભાષા ગણાય છે તેજ કાન્ધી જેને સ રક્ત ભાષાનું સાર જ્ઞાન હોય છે તે માગધી ભાષાનું જ્ઞાન બહુજ સહેલાઈથી મેળવી શકે છે. સ રક્ત ભાષાના નિદાનોએ નાટ-, ચમ્પ, નિગરેચ થોની ન્યનામા માગધી-પ્રાકૃત ભાષાનો ઉપયોગ કરેલો જોનામા આવે છે.

જૈન ધર્મના આગમો માગધી-પ્રાકૃત ભાષામાં જ રચવામાં આવેલા છે અને તેઓના ઉપ-દૃષ્ટિ સ રક્ત ભાષામાં રચાયેલી છે, જે વખતે માગધી-પ્રાકૃત ભાષા બહુ પ્રચારમાં હતી, તે વખતે સ રક્ત ભાષાનો પણ તેટલો જ પ્રચાર હતો, પરંતુ સ રક્ત ભાષા માગધી-પ્રાકૃત ભાષા કરતા કનિ હોવાથી, ઉપકા-દૃષ્ટિનાળા મહાત્માઓએ આગમોની રચના સ રક્ત ભાષામાં નહીં કરતા, માગધી-પ્રાકૃત ભાષામાં જ કરેલી છે, તે વિષે પુનઃપાઠ શ્રી હરિ-ભદ્રસૂરિલજે છે કે- ચારિત્રની ઈચ્છાનાળા બાળક, સ્ત્રી, વૃદ્ધ અને અભણ પ્રાણીઓના હિતને વાસ્તે, તત્ત્વદૃષ્ટિનાળા મહાત્માઓએ અનુમલ બુદ્ધિથી જ સિદ્ધાંતની ગના માગધી (પ્રાકૃત) ભાષામાં કરેલી છે.

છ આવશ્યકના મૂલોની ગના પણ માગધી-પ્રાકૃત ભાષામાં જ કરેલી છે, તેથી જે જે સૂત્રોના પાઠો માગધી-પ્રાકૃત ભાષાના ભણનામાં આવે, તે સર્વે સુખપાઠ કરવાના છે, એમ સમજવું.

પાઠ ૬૪ મો.

ક્રિયા વિધિ

જૈન ધર્મની કાર્ય પણ ક્રિયા, દેવ અથવા ગુરૂની સમીપે નિનય અને બહુમાનપૂર્વક કરનાથી અવશ્ય લાભ પ્રાપ્ત થાય છે તેથી દરેક ક્રિયા જિનમંદિરમાં દેવમંદિર અથવા ઉપાશ્રયે

માટે એમ કહેનાની રીત છે કે—“હે ક્ષમાવાળા શ્રમણ[હું તમને]
વાતના ઈચ્છુ છું ” આને પ્રાકૃત ભાષામાં એમ બોલાય કે —

ઈચ્છામિ ખમાસમણો વ દિઉં

“ ગુરુના પગે અડકતા તેમની અરે ચતા સાચવનાની જરૂર ”

ગુરુમહારાજના પગે લાગતા જો આપણા હાથે ખસ કે
એરો બીજો કોઈ ચેપી રેા । હોય ન તેમના શરીરમાં દાખલ
થાય તો રિનય કરના જતા હોયો આપણને દોષ લાગે

તેમજ ગુરુના પગે ઈર્ષદન્દ હોય ને આપણે તેને આશ્ચિતા
હાથ લગાડીએ તો તેમને થતી પીગમાં આપણે વધારે
કરનારા થઈએ

એટલા માટે વાતનાની રજા માગતા જતાનહુ જોઈએ કે
આપના શરીરને બાધા ન થાય તે રીતે વાતના ઈચ્છુ ॥ તે
માટે એનું કહેનામાં આને છે કે —

જવણિજ્જએ

પાઠ ૬૭ મેા

પ્રણિપાત અથવા ખમાસમણ લાગ ૩ જો

ગુરુને વાદતા મલિન પરિણામ દર કરવાની જરૂર

જેમ ગુરુને પગે લાગતા આપણું શરીર ચેપીરોગ સહિત
ન હોતું જોઈએ, તેમજ મન, વચન અને કાયરૂપી વ્યાપાગના
કામથી પણ મલિન થયેલું ન જોઈએ

આપણા પરિણામ મલિન હોય તો આપણું શરીર પણ
મલિન થનાનું, માટે તેવા શરીરથી ગુરુને અડકતા તેમની પવિત્ર
તામાં આપણી મલિન છાયા પડે તો આપણે દોહી થઈએ

માટે તમામ વ્યાપાર નિષેડીને પત્રિત્ર પરિણામ વડે પવિત્ર બનેલા શરીરે હું વાદના ઈચ્છુ છું આમ જણાવના માટે એવું બોલવું કે —

નિસીહિઆએ.

ગુરુનો વિનય

શિષ્ય કે આવક એટલે વાદના આ ગીતે બોલી ગુરુ સામે હોય નહિ ત્યારે ગુરુ જો કેઈ જરૂરી કામમા રોકાયેલા હોય તો વાદનારે ધોલવું જોઈએ,

જ્યારે ગુરુ નહિ 'વહેલું' એટલે 'વાદો' ત્યારેજ વાદનાની ક્રિયા કરી શકાય

વળી જ્યારે ગુરુને બંધે તેમની સ્થાપના કરી હોય ત્યારે ગુરુને બોલનારું પદ ગુરુ તન્દ્રથી બોલાયાની ધારણા કર્યા બાદ વાંચુ

આમ કન્યાથી ગુરુનો વિનય મચવાય છે અને તેને લીધે આપણે ગુરુની આજ્ઞામા પ્રવર્તના થઈ શકીએ છીએ

“ગુરુને ચરણે મસ્તક નમાવવાની જરૂર”

ટેકના તથા રિવેકી માનસેએ જ્યાં ત્યાં પોતાનું માથું નમાવવું ન જોઈએ, પરંતુ પોતાના માથાપ કે દેવગુરુની આગળજ મસ્તક નમાવવું જોઈએ

આ અર્થે ખૂબ ગુણગાન ગુરુને વા વા જતા, તેમના ચરણે ઉપનયનની વદના નહીં પણ ભાવપૂર્વક પૂર્ણ નમન કરવા માટે આપણ સૌની ઉત્તમ અગત્ય જો મસ્તક તે નમાવીને “હે ગુરુ તમને હું વાદ છું” એમ કહેવાની સાથે માથું નમાવવું અને તેમ કન્યા બોલવું કે—

મત્યએણુ વદામિ

પાઠ ૬૮ મો.

પ્રણિપાત અથવા ખમાસમણ સૂત્ર.

(વાક્યાર્થ)

ઈન્દ્રિયો અમાસમણો વ િહિ-હે ક્ષમાશ્રમણ (ક્ષમાયુક્ત મુનિ
નાજ) વાદના ઈન્દ્રિય છુ

જાવણિજાવણે-(તમને) સગીરે બાપા ન થાય તેમ

નિસીહિઆએ-(મારા) પનિન ચરી-વડે (અન્ય બાપા
નિવેધીને)

માથએણ વ દામિ-(મારા) મસ્તક-વડે વાદુ છુ

ખમાસમણની વિસ્તારથી મમજ તથા હેતુ અને ફેળ

આ સૂત્ર દેન તથા ગુરુને કોમલ આમ નજ પૂર્વક વ દન
કરનાને નખને બોનનામા આરે છે, સૂત્રમા ‘ખમાસમણો’ શબ્દ
થી ક્ષમા પ્રમુખ ક્ષમા ગુણનાળા ગુરુજીને નિનનિ કરીને કહેણ
‘હે ગુરુજી’ આપના ચરણ-મળાપ્ર પે માર્કિતયુક્ત માગ મરી
વડે આપને વાદના ઈન્દ્રિય છુ ’

આ સૂત્ર ‘ઈન્દ્રિયો’ શબ્દ થી તે “ નિસીહિઆએ
મજ્જ મુધી ઉલા ઉલા બે લનુ પછી બે જનુ, લવાદ, ડા
લાય અને જૂનિ પ્રમાણે બે જનુ, બે હાથ અને લવાદ-એ
પાય અ ગે કરી જૂનિને સ્પર્શ કરતા થકા “મથએણ વ દામિ
એટલે મસ્તકે કરી વાદુ છુ એમ કહેણ

મામાયિક કરનાર પોતાની પાસે ચરનજો અને મુહુ
રાખી સામાયિક કરે ત્યારેજ વિધિપૂર્વક આ મૂત્રથી
વદના થા શકે છે

(૬૫)

હેનુ—ત્રેજ ધર્મક્રિયાની સિદ્ધિ થવા માટે દેવ તથા ગુરુને વદના ' કરવા' સાથે આ મૂત્ર છે

જા—આ સૂનના ઉચ્ચારપૂર્વક દેવગુરુને વદન કરવાથી મહાપા પનો નાશ થઈ, જીવની સદગતિ એટલે સારી ગતિ થાય છે.

પાઠ ૬૯ મે

મિષ્ટાકાર સમાચારી અથવા

સુગુરુને સુખશાતા પૂચ્છા

ભાગ ૧ લો

મિષ્ટાનુસાર—જેમનું જે મુખ્ય કર્તવ્ય કે રાજ હોય તે તે તેમનારી બળાબળ બળનાન તે તેમા તેને ઘણો ઉત્સાહ વધે છે. સાધુમહાગજનું કૃપ્ય તત્વ વર્માચરણ છે તે તે બળવતા તેમને જે વિનો આવતા હોય તે દુઃ થાય તે તેમને બમણો ઉત્સાહ વધે. આટલા માટે આવડેએ તે વિનો દૂર જવા કે જેવી એમનું ધર્માચરણ એમની જ્ઞાનુસાર થયા કરે

માટે મન જમાજ ગુરુપામે જે તેમની મુખસાતા પૂછતા તેમની જ્ઞાનુસાર બધું છે કે કેમ? તે પૂછતું ' આ ક્રિયાને " મિષ્ટ-૧૦ " કહે છે

સમાચારી—રૂઢિ—પદ્ધતિને જેનધર્મમા સમાચારી કહે છે. ગુરુજીની મરજી સાચવી, તેમની રજા માંગવી તે મિષ્ટાકાર સમાચારી કહેવાય છે

ભૂલ ચૂક થતા તન્ત માગી માંગવી તે મિષ્ટાકાર સમાચારી ગણાય છે

આ રીતે અનેક સમાચારી છે માટે દરેક ક્રિયામાં જે જે સમાચારી સાચવનાની હોય, તે અનરથ સાચવવી જોઈએ

ગુરૂજને સુખસાતા પૂછવા જે રીતી (સારી) રીત થાકે છે તે ઇચ્છાકાર સમાચારીને નામે જોળખાય છે

ઇચ્છાકારી સમાચારીનો જે પાઠ છે તે સૂત્રરૂપે નથી, પણ જુની ગુજરાતી ભાષામાં છે

એ પાઠ બોલીને ગુરૂમહારાજને સુખસાતા પૂછવાની છે, તથા નિમત્રણ કરવાની છે

સુખસાતા પૂછતા જો ગુરૂને કંઈ અડચણ બોગનતા બાજવામાં આવે તો તે તરત ટાળના આપણે બનતા ઉપાયો તથા જોઈએ, ખાલી પૂછીને ચાલ્યા જઈએ તો આપણુ પૂછતુ વ્યર્થ થાય છે. આ વાત દરેક વાચનારાએ ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ

પાઠ ૭૦ મો.

ઇચ્છાકાર સમાચારી અથવા મુગુરૂને

સુખ સાતા પૂછ્યા.

ભાગ ૨ જો

ગુરૂ મહારાજને શી શી બાબતમાં સુખસાતા પૂછવી ?

ગુરૂજને પૂછતુ કે, આપની ઇચ્છાને અનુસાર બધું વર્તે છે ? શરીરે આરોગ્યતા રહે છે ? સમયમાં આગળ વધ્યા કરાય છે ?

‘દિનસ સુખે પસાર થાય છે કે રાત ?’ એમ ચોક્કસ પૂછનાનું હોય ત્યારે સવારે એમ પૂછવામાં આવે છે કે મુહુરાર્થ એટલે સુખે રાત પસાર થઈ છે ? સાંજના એમ પૂછાય છે કે મુહુરેવસિ એ

રહે 'સુખે દિવસ પસાર થયો છે ?' આમ ઈચ્છાકાર સમાચારીના પહેલા ભાગમાં બોલેલું .

નિમત્રણા.

જો કે ગુરૂમહારાજ આપણી નિમત્રણાની અપેક્ષા રાખતા નથી અને તેને સ્વીકારવા બધાતા નથી તો પણ આપણી ફરજ છે કે તેમને અગાઉથી નિમત્રણા કરવી

આટલા માટે ઈચ્છાકાર સમાચારીના બીજા ભાગમાં ગુરૂમહારાજને નિમત્રણા કરનામા આવે છે કે —

સ્વામી ! ભાતપાણીનો લાભ દેજો.

એટલે હું સ્વામી ! આપ અમારે ઘર પધારીને અમને એવી તક આપશો કે જેથી અમે આપને આહ્વાનપાણી આપી કૃતાર્થ થઈએ.

ગુરૂજીને “ સુખસાતા ” પૂછવાનો સાર.

હું મહારાજ ! હું આપશ્રીને પૂછવાને ઈચ્છુ છું કે આપ સુખે રાત્રી, અને સુખે દિવસ, સુખે તપશ્ચર્યામાં, શરીરે નિરોગી પણામાં અને જ્ઞાન ધ્યાન મૌનાદિ ચારિત્રભાવનામાં ગાજો છો ? હું પૂછ્યું ! આપશ્રી કુગળતામાં પ્રવર્તો છો છ ? [સાહેબ મારે યે પત્રારી] આહ્વાનપાણી વહોરીને મને ધર્મલાલ [રિજ] આપશો.

આમ આપણે હૃદયની લાગણીથી, પૂછતા ગુરૂની પ્રસન્નતા થાય છે અને એમની પ્રસન્નતાથી આપણુ કલ્યાણ થાય છે.

પાઠ ૭૧ મો

ઈચ્છાકાર સમાચાર અથવા સદ્ગુણને માતા સુખ પૃચ્છા.

ભાગ ૩ જો

ઈચ્છાકાર ગુણ ૧૬, ગુણદેવસી, -ઈચ્છાઅનુસાર (વર્તે છે) ?

સુખે રાત (અથવા) સુખે દિવસ ?

સુખ તપ, રાત્રી નિરાપાધ, -સુખે તપકર્યા (સધાવ છે) ? શરીરે

નિરોગીપણ (છે) ?

સુખ સન્મનના-સુખે સયમચાલામા

નિર્દોષોછે ? -મનતો છેછે ? (પ્રયાણ થાય છે) ?

સ્વામી માતા છેછે ? સ્વામી ? (આપને સધર્મી વાતે)

કુશળતા છેછે ?

ભાવપાત્રીનો લાભ દેલોછે-આહારપાણી વગેરેની પ્રમત્તે ધર્મ-

લાભ રૂપી રૂળ આપ્યો છે,

પાઠ ૭૨ મો

ઈચ્છાવહી—આલોચના

ઈચ્છાવહીઆ નામ આ નૂરમા ઈચ્છાવહીઆ નામની ક્રિયાનુ પ્રતિકમણ કનણ હોવાથી પડ્યું છે ઈચ્છાવહીઆએ શબ્દ પ્રાકૃત ભારાનો છે અને તેનો સપ્કૃત ગ્રન્થ ઈચ્છાપચિકી સે અને એ શબ્દ ઈચ્છાપચ ઉપની બન્યો છે

ઈચ્છાપચ એને હાવનાચાલવાનો માર્ગ તથા જ્ઞાતતા ચાવના જે પાપની ક્રિયા(અવહિસા)થાય તે ઈચ્છાપચિકી અથવા ઈચ્છાવહી કહેવાય છે આ જ્ઞાતતાની આવે ચના કન્ધી તેજ ઈચ્છાવહી આનોમણ બાલની

તે ક્રિયાનુ આહીં પ્રતિક્રમણ કરવાનુ છે એટલે આ સૂત્ર-
પાઠનુ ઈન્દ્રિયી ઈન્ધિયાવહીઆ એવુ નામ પડ્યુ' છે ને ભાષામા
છેલ્લા સ્વરનેા ઉચ્ચાર બધ પડી હાલ ઈન્ધિયાવહી બોલાય છે

આ સૂત્રપાઠનુ ગાંઝીય નામ તો 'ઈર્થાપધિટ્ટી આલોચના'
એવું છે

આલોચના એટલે વ્યાપારી જેમ માટે આખા દિવસમા
લેવડદેવડ કરી હોય તેની આલોચના અથવા નમણુ દેખીને
નોંધ કરે છે તેમ આપણાથી જાણતા અજાણતા જે પાપ
કરાય કે થાય તેની આલોચના કરી, તેને નિંદી, તેવી પાછા
હઠવુ જોઈએ

ચોથુ ગુરુની આગળ પોતાના પાપકારી પ્રકાશવા તે પણ
આલોચના કહેવાય >

સક્ષેપથી અને નિમ્તારથી એમ બે રીતે આલોચના કરાય
છે, આ સક્ષેપથી કરાતી આલોચના જે ગરુઆત્મા કરાય છે
તેને ઈન્ધિયાવહી આલોચના અથવા ઈન્ધિયાવહી આલોચના કહે
છે અને વિસ્તારથી કરાતી આલોચનાને પરિક્રમણ કહે છે.

પાઠ ૭૩ મો.

ઈરિયાવહી (પરિક્રમણ) અને ઈન્ધિયાવહી સમાચારી

પ્રતિક્રમણ આ ગ્રન્થ મ રહીત ભાષાનો છે અને તેને પ્રાકૃત
ભાષામા પરિક્રમણ અને ભાષામા પરિક્રમણ કહે છે

પ્રતિક્રમણનો મૂળ અર્થ પાછા હઠવુ એવો થાય છે એટલા
માટે પાપના કામથી પાછા હઠવાને આપણે પ્રતિક્રમણ કીએ
છીએ. તેમજ તે અર્થ જે ક્રિયા કરાય તેમજ સૂત્રપાઠો બોલાય
તે પણ પ્રતિક્રમણ કહેવાય છે.

ધરિયાવહીમા પણ તેજ વાત છે અને મહેપેમા હોવાથી લઘુ પદિક્રમણ બેનુ ૬ પરતુ ચાલુ વ્યવહારમા વલિષ્ઠ સ્વરથી પદિક્રમણ ગણાય છે ને તે રિસ્તા-થી છે.

ધરિયાવહી સમાચારી-એટલે ધરિયાવહીને બોલવા અમાઉ તેની શરૂઆત કરના મારે બે પ. બોવાય છે તે ધરિયાવહી સમાચારીને નામ આગળાય છે.

આ સમાચારી તે પ્રથમ કહેલી ઇન્જાકાર સમાચારીનું જ કૃત્ય છે અને તેના વડે ધરિયાવહી શરૂ કર્યા પહેલા તે બાબત ગુરૂની રજા લેનામા આવે ૬ અને તે સંબંધનું વાક્ય આમ છે શિષ્ય જહે-ઈન્જાકારેજ સદિસહ ભગવન ! ધરિયાવહીય

પદિક્રમામિ ? હે ભગવન ! (આપની) ઇન્જા પ્રમાણે

આજ્ઞા કરો (તે) હું ધરિયાવહી પદિક્રમુ-આસોયું

સુર કહે-પદિક્રમેહ-આસોન.

શિષ્ય કહે-ઈન્જ-ઈન્જ-હુ હુ, કબુલ છે

આ રીતે બોલ્યામાં ગુરૂજી તરફથી ' પદિક્રમેહ ' એટલે આજોવ-પાછો નજ એવો ઉત્તર મળેલો. પછી શિષ્ય તે પ્રમાણે કબુલ કરનાને ' ઇન્જ ' એવું પ. બોલે તેનો અર્થ એ કે, એમ ઇન્જ હુ

પાઠ ૭૪ મો

ધરિયાવહીથી મળતો બોધ

ભાગ ૧ લો

(ધરિયાવહી સજ્જતા કરવામા આવતી પ્રતિજ્ઞા)

ધરિયાવહી સજ્જતા પ્રથમ સ પદમા આ પ્રમાણે અબુ-પગમ-પ્રતિજ્ઞા કરવામા આવે છે ઈન્જામિ પદિક્રમિઉં (૧)

“હું મારી પોતાની ઇચ્છાથી ચાહીને પરિક્રમવા ઝેરલે પાપથી
પાછા હઠના તૈયાર થયો છું”

કોઈપણ ક્રિયા પોતાની ઇચ્છા અને લાગણી વિના કરવામા
આવે તો તેથી ધારેલો હેતુ પાન પડે નહીં.

ખીલના પ્રનાહમા તણાઈને વેઠ માફક અથવા લાગણી
વિના કરનામા આવે તે ક્રિયા બરોબર અથવા જોડુ જોઈએ તેવું
કૃપા આપતી નથી, માટે સમજણ સહિત લાગણીથી ધર્મ-
ક્રિયા કરવી

પાઠ ૭૫ મો.

ધરિયાવહીથી મળતો બોધ

ભાગ ૨ જો.

ખીજ સપદામા જેનાથી પાછા હઠવું જોઈએ તે “ધરિયા
વહીયાએ વિનહણાએ” (૨) મા દેખાડવામા આવ્યું છે.

કોઈપણ જતુને મારી નાખવો, અથવા કોઈ રીતે પણ હેરાન
કરવો એ બૂઝ કામ છે, માટે એવી બૂરી વિરાધનાથી પાછા હઠવું
જોઈએ અથવા તે કામ ત દ હમેશા તિન્સ્કારની લાગણી રાખી
તેને નિંદતા રહી પોતાના પરિણામ સુધારવા જોઈએ

ઝાડુ તો શુ કહીએ, પણ ન્સ્તે ચાલતા કોઈ જતુને કંઈ
દબાણ વિગેરે થયું હોય તો તેને પણ બૂઝ માની, તેવી
વિરાધનાને ધિક્કારતા રહેવું જોઈએ

ત્રીજી સપદામા “ગમણાગમણે” (૩) પાપના સામાન્ય
હેતુ-કાન્હાની સમજ આપી છે પાપનું સામાન્ય કારણ દાલવા

આવવામા ઉતાવળે પ્રવર્તેલુ તે છે. મારે દરેક કામ ચતના-
સચ્ચરીથી કરવુ જોએ

જોઈ તપામીને ધીરજથી તેમજ શુનજ તુનો જગ્યાવ કરી-
કામ કરેલુ તેને જીનશાસમા ચતના કહે છે ચતનાથી કામ કરતાં
પાપ ઓછુ લાગે અથવા ન પણ લાગે મારે ચતનાથી બેસવુ,
ઉઠવુ, ચાલવુ, બેસવુ, ખાવુ, પીવુ, સૂવુ તે સાગ છે

ચતના એ ધર્મની માતા પણ કહેવાય છે, ચતનાથી ઉચ્છી-
રીતને દર્પ કહે છે અને દર્પ [દેહમદોહ] ન પાપનો સા-
માન્ય દેતુ છે

પાઠ ૭૬ મો

ધરિયાવહીથી મળતો બોધ.

ભાગ ૩ જો

ચોથી સુધીમા “ પાશન્નમલો, બીયક્કમલો, હુચ્ચિયક્કમલો,
ઓસાઉત્તિગ-પણ્ણ ગ-મટ્ટીમકકાસ તાણા-ગ કમલો” (૪) પાપ
છે ખાસ કારણ આ પ્રમાણે બતાવે છે દુર્મજ સુક્ષ્મ જ તુઓને
થગ હેડે કચરનાથી પાપ બધાય છે બીજા જ તુઓમા બીજ,
લીલાતરી, ઝાકળ, મિટિયા, સેનાળ પાળી, માટી, કરોવિયાના
બાળા વિગેરેને થગનડે કચરનાથી તેમા રહેવા છોડેને દુર્મ બધાય છે.

મારે હાવતા ચાલતાં એટલી સલાળ રાખવી કે જે રસ્તા
મા ઘણી કીડી, મકોડી લીલુ ઘાસ, સેનાળ વિગેરે હોય અને તેનો
સ્તેતો કદાચ દુકો દોય તોપણ તે સ્તેતે ન ચાલતા એમની
વિરાધના ન થાય એવે જાહેર સ્તેતે ચાલવુ

(સરળતાથી દુકામા પાપ કર્યાનું નિવેદન)

પાંચમી સપદામા 'જે મે જીનાવિરાહિયા' (૫) દુકામા પાપ કર્યાનું નિવેદન કરનામા આવે છે. તે આ રીતે કહે—“મે જે કોઈ જીવને જે કંઈ દુ ખ આપ્યું હોય” આમ સંક્ષેપમા તમામ પાપનો “જે કોઈ” શબ્દથી સમજ કરી તેની માફી કરાવે છે.

આ પરથી એવો બોધ લઈ શકાય કે કોઈ પણ જીવને (પછી તે નાનો હોય કે મોટો હોય, મિત્ર હોય કે શત્રુ હોય છતાં તેને) કોઈ પણ જાતનું થોડું યા ઘણું દુ ખ આપવાનો આપણને કશો હક્ક નથી. આપણને કોઈ દુ ખ આપે એમ ઈચ્છતા નથી તો આપણે પણ કોઈને દુ ખ આપવું નહીં અને પૂર્વે કોઈને દુ ખ આપી દુઃખવ્યા હોય તો તેમની માફી માગવી.

છઠ્ઠી સપદામા જીનના પાત્ર લેઈ બતાવ્યા છે. તેની વિશેષ સમજ બુકની શરૂઆતમા આપેલા જીનનિયાન્મા આપેલી છે. સાતમી સપદામા જે જે રીતે નિનાશના થાય છે તેના ૧૭ પ્રકાર બતાવ્યા છે તે હવે પછીના મૂત્ર અર્થમા સ્પષ્ટ સમજાવ્યા છે.

એગિંદિયા, બેગિંદિયા, તેગિંદિયા, ચલિંદિયા, પચિંદિયા ॥૬॥

અર્થ—એક ઇંદ્રિયનાળા, બે ઇંદ્રિયનાળા, ત્રણ ઇંદ્રિયનાળા, ચાર ઇંદ્રિયનાળા, પાંચ ઇંદ્રિયનાળા ૬

તેઓને કેવી રીતે નિહ્યા ?

આસહયા, વત્તિયા, લેગિયા, મધાર્થયા, સધદિયા, પરિયાનિયા, કિયામિયા, ઉત્તિયા, ઠાપાઓ ઠાણું સકામિયા, જીનિયાઓ વવરોવિયા, તસ્મ મિચ્છામિ ૨૬ ॥૭॥

અર્થ—સામા આવતાને હવ્યા (સાતે માર્યા) હોય, હવે કરી “... નેય, ભૂમિ સાથે મસળ્યા હોય, ૨.

શરીર એટલા કયાં હોય, થોડા સ્પર્શથી દુહવ્યા હોય પરિતાપ ઉપજવો હોય મૃતપ્રાય કીધા હોય, ત્રાસ પમાડ્યા હોય, એક સ્થાનકથી બીજે સ્થાનકે મૂક્યા હોય, જ્વનિતવ્યથી જુદા કપડાં હોય, તે મળ ધી જે પાપ લાગ્યું હોય, તે પાપ મારે નિરૂપ થાઓ ! (તે પાપનો મિત્તિમિદુકક હઈ છે)

સ્ત્રસ્ત્રસ્ત્રસ્ત્રસ્ત્ર

પાઠ ૭૭ મો.

તસ્મઉત્તરી

તસ્મઉત્તરી એ ધર્મિયાવહી સૂતનોજ આઠમા નિભાગ (અપદા) છે, છતાં તે તસ્મઉત્તરીના નામે પ્રસિદ્ધ હોવાથી તેને અવગો બાનાર્થ આપીએ છીએ

એ સૂતપાઠની આઠમા તસ્મઉત્તરી કન્વેષણ એટલે પદ આવેલું છે, તે પંથી એટલે ‘તસ્મ ઉત્તરી’ અથવા ‘તસ્મુત્તરી’ એટલે નામ યોગ્ય છે

તસ્મુત્તરીમા પ્રતિકમળ એટલે પાછા હાલવાની ચાર રીતે બતાવીને પાપમર્મનો નાશ કરવા માટે અમુક ક્રિયા કરનાની પ્રતિજ્ઞા લેનામા આવે છે

પાઠ ૭૮ મો

પાપશુદ્ધિ માટે ઉત્તરીકન્વરૂપે પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાની જરૂર

પાપશુદ્ધિ કરના માટે ક્ષમા “મિત્તિમિદુકક” એટલે ‘મારે પાપ નાશ થાઓ’ એમ ઠરતીને એસી રહેનાર નથી, પણ તેના માટે તે ઉપરાત બીજી પણ કંઈ ક્રિયા કે વી જોઈએ અને ઉત્તરીકન્વરૂપે હો છે

(૬૫)

ઉત્તરીકરણના પેટામાળ કેઈપણ ભતતુ પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાની જરૂર છે અને તેને પ્રાયશ્ચિત્ત-રૂપે જાહે છે, મતલબ કે પાપશુદ્ધિ કરવા માટે જે પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું તે ઉત્તરીકરણ છે

ઈશિયાવહી પરિક્રમતા ઉત્તરીકરણપેટે પ્રાયશ્ચિત્તકરણ તરીકે ' કાપોત્સર્ગ ' નામની ક્રિયા કરવામા આવે છે

પાઠ ૭૯ મો.

વિશોધીકરણ અને વિશત્વીકરણ

આપણા આત્માને ચોટેલી મલિનતા દૂર કરવી તેને વિશોધીકરણ કહે છે આ વિશોધીકરણ કરવા માટે આત્માને શત્ય-હિત કરવાની જરૂર છે.

જેમ આપણા શારિરમા કઈ ગદ્ય સ્વર્ગ્ય બેઠું હોય તેજ્યા મુધી જે ચીને બહાર કઢાડવામા ન આવે ત્યામુધી આરોગ્ય મેળવી શકાતુ નથી, તેમ આપણા આત્માની અદર નીચેના ત્રણ શત્ય સ્વર્ગ્ય બેઠા હોય ત્યામુધી તેની શુદ્ધિ થતી નથી.

ત્રણ શત્ય આ પ્રમાણે —

- ૧ નિદાન-ગદ્ય એટલે ગુપ્ત કામના
  - ૨ માયા-શત્ય એટલે ઉંડું કપર.
  - ૩ મિથ્યાત્વ-શત્ય એટલે ખોટું અદ્વાન-ઉધી માન્યતા.
- આ ત્રણ શત્ય દૂર કરવા તે વિશત્વીકરણ છે

પાઠ ૮૦ મો.

કાયોત્સર્ગ

પાપથી શુદ્ધ થવાનો મુખ્ય ઉપાય ધ્યાન છે. યોગના આઠ અંગ ગણાય છે, તેમાં ધ્યાન એ હકું અંગ છે.

જેમ દરેક કામ અભ્યાસથી થઈ શકે છે, તેમ ધ્યાનને માટે પણ અભ્યાસની જરૂર છે.

જેનમાં સાજો અને સવારે સામાયિક અથવા પ્રતિકભજ કરતા તેમાં જે કાયોત્સર્ગની ક્રિયા કરવામાં આવે છે તે ખરૂં જોતા ધ્યાનાભ્યાસ જ છે.

કાયોત્સર્ગ શબ્દનો અર્થ એ છે કે કાય એટલે શરીર તેના ઉત્સર્ગ એટલે પરિત્યાગ. અત્યંત એ કે શરીરની દરકાર ત્રેહી, સ્થિર ઉભા રહી, મોન ધરી, ધ્યાન કરવું તે કાયોત્સર્ગ કહેવાય છે.

પાઠ ૮૧ મો.

પાપકર્મના નિર્ધાતન માટે કાયોત્સર્ગની જરૂર

પાપકર્મનો સ તર નાશ કરવો તેને પાપકર્મનું નિર્ધાતન કહે છે, તેના અર્થે પૂર્વે અત્યંત ઉત્તરીક જ તરીકે પ્રાયશ્ચિત્તકરણ કરનારો નિરોધીકરણ અને નિરાશ્રયીકરણ કે વાપૂન કે કાયોત્સર્ગના નામથી પસિદ્ધિ પામેલી ધ્યાનક્રિયા જ્ઞાની ખાસ જરૂર છે.

આ હેતુથી એવી પ્રતિપા કરાય છે કે હું ઉત્તરીકરણ, પ્રાયશ્ચિત્તકરણ નિરોધીકરણ તથા નિરાશ્રયીકરણ-રૂપે પાપકર્મનું નિર્ધાતન કરવા માટે કાયોત્સર્ગ કરું છું. આ તરુણુત્તરીનો પરમાય છે.

પાઠ ૮૨ મો

તસ્મુત્તરી સૂત્ર-અર્થ

તસ્મુત્તરીકરણેષુ - તે [પાપ]નું ઉતરીકરણ કરવા માટે

પાયચ્છિત્તકરણેષુ - પ્રાયાશ્ચિત્ત કરવા માટે

નિસોહીકરણેષુ - નિગુહિ કરવા માટે

વિસક્ષીકરણેષુ - વિશલ્ય થવા માટે

પાપાણુ કમમાણ નિન્વાયણક્રમો હામિ કાઉસમ્મ .

[અને] પાપકર્મોનો સંતત નાશ કરવા માટે કાયોત્સર્ગ કરે છે

પાઠ ૮૩ મો

અજત્યુમસિચ્છેણુ

આ નામ પણ સૂત્રપાઠના પહેલા પદ ઉપરથી પાઠનામા આવ્યું છે

આ પાઠથી કાયોત્સર્ગ કરવાની પ્રતિજ્ઞા લેવાય છે અને તે પાઠ તસ્મુત્તરીના પાઠ સાથે જોડાયેલો જ આવે છે-રહે છે.

જ્યારે આપણે કોઈ પણ અધર્મી પ્રતિજ્ઞા લઈએ ત્યારે તેનો જરોખર નિર્વાહ કેમ થઈ શકે ? તે માટે પ્રતિજ્ઞા લેવા પહેલા ખાસ વિચાર કરવો જોઈએ અને તેવો વિચાર કરતા જોઈએ છીએ માનવ પડે કે અમુક અપવાદોની છુટ મેલી હોય તો જ પ્રતિજ્ઞા નિર્વાહ થઈ શકે, તો તેવી છુટ મેલીને જ પ્રતિજ્ઞા લેવી વ્યાજબી છે. એવી છુટોને જૈન પરિભાષામાં આગાર કે આકાર કહે છે.

પાઠ ૮૪ મો.

આગાર

આગાર એટલે અમુક જુગે તેટલી જુટો બાદ કરતા બાકીની સરતે અમુક પ્રતિજ્ઞા કબુલ કરનામા આવ્યાથી તે મુખે પગાઉ શકે છે પ્રતિજ્ઞા એવી રીતે લેવી જોઈએ કે તે પાળી શકાય નહીં તો પ્રતિજ્ઞા ભગ ક વાધી મોટા દોષ લાગે છે

આ કાન્નથી આ કાયોત્સર્ગ કરનાની બારે પ્રતિજ્ઞા મોટા મૂર્ખાઓએ ઉડી સમાલોચના કરીને અમુક આગારો બાદ કરીને પ્રતિજ્ઞા લેવા મોટા અનૃત્ય એટલે 'શિવાયકે' એવા અર્થના પાની નીચે અમુક અમુક આગારો બતાવેલા છે.

પાઠ ૮૫ મો

કાયોત્સર્ગમાં રખાતા આગારો

“મારે શરીરની હીવચાલ ન કરતા રિથ ઉભા રહેવું” એ પ્રતિજ્ઞા છે, ઉચ્છવાસ નિ થાસ લેતા, ખાસી આવતા, છીક આવતા, બગારુ આવતા, ઓડકાર આવતા, વા સ ચાર થતા, ચકરી આવતા, પિત્તના જેવી મૂર્છા આવતા તથા સહજસાજ શરીરનું સ ચાલન થતા, સહજમાજ સ્ત્રેખનું સ ચાલન થતા, તથા સહજસાજ નેનનું સ ચાલન થતા—એ વિગેરે આગારોથી મારો કાયોત્સર્ગ અભગ અખડ રહેશે.

વિગેરે શબ્દથી સર્પદશ કે અગ્નિપ્રકોષ્ટ જેવા પ્રસંગ આવતા કાયોત્સર્ગ પારીને બીજે જવાની જુટ છે.

પાઠ ૮૬ મો.

કાયોત્સર્ગની હૃદ-મર્યાદા.

કેટલાક પ્રમજે ચાર નવકાન્ડ ગણાઈ રહે એટલા કાળનો કાયોત્સર્ગ કરાય છે, કેટલેક પ્રમજે આઠ નવકારનો અને કેટલેક પ્રસજે સોળ નવકારનો કાયોત્સર્ગ કરાય છે અને વળી વિશેષ સમાધિ માટે વધુ વખતનો પણ કાયોત્સર્ગ કરાય છે. માટે બધી જાતના કાયોત્સર્ગમા લાગુ પડતી સામાન્ય હૃદ એવી બાધવામા આવી છે કે જ્યાંલગી હું અહીં ભગવાનને નમસ્કાર એટલે કે “ નમો અગિહ તાણુ ” એવું પં જોડીને વચનથી નમસ્કાર જણાવું નહિ ત્યાં સુધીને માટે આ કાયોત્સર્ગ કાયમ છે.

પાઠ ૮૭ મો.

સ્થાન.

કાયોત્સર્ગ એટલે શરીરને સ્થિર રાખીને ઉભા રહેવું, તેથી કાયોત્સર્ગ રહેતા એવી પ્રતિજ્ઞા લેવામા આવે છે કે કાલ્પ-સ્થાને કરીને એટલે કે એક જગાપર ઉભા રહીને કાયોત્સર્ગ કરે. હું આમ કાયવ્યાપાર બંધ કરી કાયાને વેમરાવી શાત અને નિર્નિકાર ભાવે ઉભા રહેવું તે એક ઉત્તમ યોગાસન અથવા કાયોત્સર્ગ (કાઉસ્સગ) મુદ્રા કહેવાય છે.

આ પરથી કાયોત્સર્ગ કરનારે અને ત્યાં સુધી ઉભા રહીને જ કાયોત્સર્ગ કરવો જોઈએ એ અર્થ નીકળે છે, માત્ર જેના શરીરે એટલી નાતાકાત હોય કે ઉભા રહેતા પડી જવાની ધાસ્તી રહે તેનાથીજ બેઠા રહીને તે ક્રિયા કરી શકાય છે.

પાઠ ૮૮ મો

મૌન

બોલવાનું બંધ કરીને ધ્યાનમાં એકાગ્ર થવું તે મૌન કહેવાય છે. મૌન ધ્યાન કર્યા શિવાય ધ્યાન ક'તા વિદ્યેષ પડે છે.

જો ધ્યાનધારામાં શુદ્ધ મીતે આડક ધવુ હોય તો જીભ કરડે એવો પણ નિદેષ ન પાડવો જોઈએ અને ત્યારે ખરું મૌન ધાર્યું છે એમ કહેવાય.

ભગવાન મહાવીરનામી લગભગ બાળ વર્ષ સુધી આત્મ મૌન ધારીને ધ્યાન-સુધારણા કરતા વિચાર્યા હતા અને તેમ કરીને જ તે તેમણે શુદ્ધ ધ્યાનરૂપ પન્થ સમાધિમાં આડક થઈ કેવળજ્ઞાન મેળવ્યું હતું.

કાયોત્સર્ગ કરતાં જીભ એક પ બોલીને મૌનભાવે રહેવાની પ્રતિજ્ઞા લેવાય છે.

પાઠ ૮૯ મો

ધ્યાન

ધ્યાન એ યોગનું હર્તું અંગ છે એમ પ્રથમ કહેવામાં આવ્યું છે. કાયોત્સર્ગમાં ગાંધ્ય વસ્તુ ધ્યાન છે. ધ્યાન એટલે ચિત્તની એકાગ્રતા કે નિશ્ચિતતા. મતનમ એ કે ચિત્તને અમુક વસ્તુના ચિત્તનમાં રિથર ચોટાકડું તે ધ્યાન. ધ્યાન બે જાતનું હોય છે. સારું અથવા શુભધ્યાન અને નહારું અથવા દુઃશન.

કાયોત્સર્ગમાં જે ધ્યાન કરવાનું છે તે દુઃશન નહિ, પણ શુભધ્યાન હોવું જોઈએ.

કોઇનું માનું ચિંતવતું અથવા ઔદિક સુખદ ખની ચિંતા કરવી એ દુર્ધાન છે સૌનું ભણું ચિંતવતું અથવા કેવળ પાવત્ર આત્માનું ધ્યાન કરવું તે શુભ ધ્યાન છે

કાથોત્સર્ગમા ધ્યાન કરનાની પ્રતિજ્ઞા માટે 'જાણેલ' એવું પદ બોધાય છે

૩૬૩૬ x ૬૨૬૨

પાઠ ૯૦ મો

આત્મવિસર્જન તે શું છે ?

આત્મવિસર્જનની ઢાંકી બાજ્યા એજ છે કે આપણા મનના મલિન પરિણામોને ત્યાગી દૂર કરવા તથા પવિત્રામશુદ્ધિ કે મનશુદ્ધિ કરવા સૌથી વધારે લક્ષ્ય બનેલું

મનશુદ્ધિ કર્યા બિનાય કોઈ પણ ક્રિયા ગુણ કરી શકતી નથી.

પાપ ધોનાને માટે સૌથી ઉત્તમ ઉપાય આ પવિત્રામશુદ્ધિ કે મનશુદ્ધિ જ છે એટલા માટે લાગેલ ખાપરી શુદ્ધ થવા સાડ જરિયાનહી પડિક્કમી, તેના પ્રાપશ્ચિત તત્ત્વો આ કાથોત્સર્ગ નામની ધ્યાનક્રિયા કરતા એની પ્રાતજ્ઞા લેનાય જે કહ્યું મારી દુષ્ટ મનોવાસનાઓ બધા પાડીને આ કાથોત્સર્ગમા ધ્યાન મગ્ન થઈશ.

—૦૦ ૬૩૬ ૧૦૦—

પાઠ ૯૧ મો.

‘ અન્નતથ ઉમમિએણુ ’ સૂત્ર-અર્થ મહિત

અન્નતથ ઉમસિએણુ, નીમસિએણુ, ખાસિએણુ, છીએણુ, જ ભાધએણુ, ઉહુએણુ, વાયનિસગ્ગેણુ, ભમલીએ, પિત્તસુચ્છાએ. ૧ સુહમેહિ અગસચા-

લેહિ, મુહુમેહિ જેલસચાલેહિ, મુહુમેહિ દિહિસ
ચાલેહિ ૨. એવમાધએહિ આગારેહિ અભગ્ગો
અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કહિસ્મગ્ગો ૩ તાવ અરિહ-
તાણુ ભગવતાણુ નમુકારેણુ ન પાગેમિ. ૪. તાવ કાય ,
કાણેણુ મોણેણુ ઝાણેણુ અપ્પાણુ વોસિગમિ ૫

[કાયાને સ્થિર રાખવાની પ્રતિજ્ઞા સહજ પદ્ય] નીચેની
અઢ્યણે બાદ કરીને તે પ્રતિજ્ઞા છે.

ઉચ્છવાસનિન્ધાસ લેતા, ખાસી કે છીક આવતા, બગાશુ કે
ઝોઠાદાર આનતા, વા સચાર થતા, ચકરી કે પિત્તથી મૂંઝા
આનતા ૧ તથા સૂક્ષ્મ રીતે અગસચાર, શ્લેષ્મસચાર કે
દ્રષ્ટિસચાર થતા ૨ તથા સર્પ, અગ્નિ વિગેરે આગારોથી મારો
કાયોત્સર્ગ અણખ અને અવિરાધિત અખડ અખાધિત રહો. ૩

જનામુધી 'નમો અરિહતાણ' ૫. પ્રગટ કહી કહિસ્સગ્ગ
ન પાડ, ૪ ત્યામુધી સ્થૂળ શરીરને સ્થિર સ્થાન, મોન ભાવ અને
ધ્યાનથી દુષ્ટ મનોનામનાઓ સહિત વોસિરાતુ છુ-ત્યાણુ છુ ૫

પાઠ ૯૭ મો

કાયોત્સર્ગમા થેનુ ધ્યાન કરવુ ?

પૂર્વે કહેનામા આવ્યું છે કે કાયોત્સર્ગમા શુભધ્યાન કરવું
એકએ, ત્યારે શુભ ધ્યાન કરવા ખાતર કઈ વસ્તુના ચિંતન ઉપર
ચિત્ત ચોટાકે તે જાણવું જરૂર છે

અવ્યક્તીએ શરૂઆતમાં જ્યાંસુધી વધુ આનંડ ન હોય ત્યાંસુધી નમસ્કારમત્ર કે(લોગસ્સ)નું ચિંતન કરવું. કારણ કે તેમાં મૂળ વસ્તુ પર ચપરમેદિ છે. અને તેના ઉત્તમ નિશાન-પૂરે લક્ષ બાધનાથી આપણા પશ્ચિમ નિર્મળતા પામે એ સલાહી શકે છે.

આ કાયોત્સર્ગની ક્રિયામાં લોગસ્સના રૂપ પદો, તે ન આવડતા હોય તો ચાર નમસ્કારમત્ર ચિંતનવાની રીત છે

૨૨૨૨૪૨૨૨

પાઠ ૬૩ મો.

બ્રાણ્યાયામ.

હમણાના વખતમાં ઘણા લોક કાયોત્સર્ગમાં ચિંતનવાના પદ જાણે કંઈ અર્થવજરના હોય તેમ જલદી ચિંતવીને પૂરા કરે છે, પણ તેમ કરનાની જૈનદૌષ્ટી નથી.

નમસ્કાર મત્રમાં તેના અર્થના સબધ અનુસાર આઠ સપદા (ચાસ લેનાના વીસામાં) રહેલ છે. તેને અનુસરીને મધ્યમ રીતે પદો ચિંતવીને આપણા ધ્યાનને તેને અનુસારે લબાનવાનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ.

ધ્યાસને લબાનવા તે બ્રાણ્યાયામ કહેવાય ॥ અને તે ચોગનું ચોથું અંગ છે. કાયોત્સર્ગમાં ચાર નમસ્કાર જપતા ૩૨ જેટલા ધ્યાસોન્નનાસ લેવાય છે, તે લબાય તેટલા માટે ચિંતન-વામાં ઠિતાનજ ન કરતા દિવસે દિવસે ધીમાશ પકડવી જોઈએ

—૨૨૨૨૪૨૨૨—

પાઠ ૯૭ મો.

વદનથી થતો લાભ

પવિત્ર આત્માઓના નામસ્મરણથી તેમના સદ્ગુણો અને મુકારોથી ભરપૂર થઈને યાદ આવે છે, એટલું જ નહિ પણ ખુદ તેમના નામોનો પરમાર્થ યાદ આવે તો તે ધણું કિંમતી છે અને તે યા આલ્યાથી આપણા ઉત્સાહને વધારે છે

એના પવિત્ર આત્માઓને વદન કરવાથી તેમને કંઈ લાભ થાય એમ નથી, પણ આપણને એ લાભ થાય છે કે વદનદ્વારા આપણે આત્મા તે પવિત્ર આત્માઓનું સાનિધ્ય મેળવે છે અને જેમ જેમ આત્મા તેમનું નકુ માનિધ્ય મેળવે છે તેમ તેમ તે પવિત્ર થતો જાય છે અને તેમ થતા તેવા ગુણો આપણામાં પ્રગટ થતા જણાય છે

પાઠ ૯૮ મો

પ્રાર્થનાથી થતા લાભ.

પવિત્ર આત્માઓ તો નગદ્વેષથી રહિત હોય છે, માટે તેમને પ્રાર્થના કરવાથી તેઓ કંઈ તેના અમલ કરે તેમ નથી, એ વાત આપણે સાચી રીતે જાણીએ છીએ, છતાં આપણું અત કરણ તેમની પ્રાર્થના કરવાથી વધુને વધુ પવિત્ર થતું જાય છે, એ વાત અનુભવથી જાનમ પડી શકે ॥

પ્રાર્થના કરવાથી એ લાભ થાય છે કે આપણે અત કરણની શુદ્ધિ અને શાંતિ મેળવી શકીએ છીએ

૨૬૨૬૪૨૨૨

પાઠ ૯૯ મો.

પ્રાર્થના કેવી કરવી ?

પ્રાર્થના બે જાતની થાય — એક સામાનિક આખાદી ભાગનાની અને બીજી આત્માને લગતી આખાદી ભાગનાની.

પવિત્ર આત્માઓ પ્રત્યે હૃદયેશ બીજા પ્રકારની એકે કે આત્માની ઉત્તતિની પ્રાર્થના કરવી જોઈએ, તેમની આગળ સામાનિક આખાદી ભાગવી ઉચિત નથી.

જે યુગ્ય બંને ધર્મચર્ચા હોય તે મસારને અસારજ ગણે તે પછી તે સસારને લગતી આખાદી કેમ ભાગે ?

લોગસ્સમા જે પ્રાર્થના છે તેમા આત્મિક ઉત્તતિના હેતુ માગ્યા છે, માટે તે પવિત્ર પ્રાર્થના ગણાય છે.

પાઠ ૧૦૦ મો.

પ્રભુપ્રભાદ મેળવવાની પ્રાર્થના.

કોઈની પાસે પણ ભાગના જતા પહેલા તેની પ્રસન્નતા મેળવવાની ખાસ જરૂર ગણે છે, કારણ કે તે જો આપણા ઉપર પ્રસન્ન હોય તોજ આપણી માગણી પૂર્ણ કરે.

તે માટે તીર્થંકરોની આગળ રાડઆતમા આપણે એટલુંજ માગીએ છીએ કે તે આપણા ઉપર પ્રસન્ન રહે.

આ રીતે પ્રભુપ્રસાદ મેળવ્યાથી સર્વ માગણીઓ પૂરી પડે છે, કાળજ કે દેન અને ગુરૂના પસાયથીજ આપણા મનોરથ પૂરા પડી શકે છે.

પાઠ ૧૦૧ મો

આરોગ્ય લાભની પ્રાર્થના

જેમ સાસારિક કાર્યોની સિદ્ધિ માટે આરોગ્યતાની જરૂર છે, તેમ ધાર્મિક કાર્યો માટે પણ આરોગ્યતાની તેટલીજ જરૂર છે. માટે એ બંને ઉદ્દેશથી અથવા બેમાના ગમે તે એકાદ ઉદ્દેશથી થઈ આરોગ્યલાભ માગી મળાય.

પણ આ લોગરસમા જે આરોગ્ય મા યુ ॥ તે સાસારિક ઉત્તતિના અર્થે માગ્યું નથી, પણ આત્મિક ઉત્તતિના માર્ગ માગેલું છે, કારણ કે આ પવિત્ર પ્રાર્થના છે અને એથી સાસારિક ઉત્તતિ માગી શકાયજ નહિ.

બોધિલાભની પ્રાર્થના-

બોધિ એટલે ખરી સમજ અથવા મત્ય નસ્તુની થકા આ બોધિરૂપ રાત્ર મેળવ્યા મિનાય આપણે પરમાર્થે દિગ્દિગ્દીએ. માટે તેને મેળવવાની આપણને ખામ જરૂર હોવાથી આપણે આપણા ઘટ્ટરો પાસેથી તેની માગણી કરીએ છીએ.

બોધિનું જૈનમાં બીલું નામ સમ્યક્ષન છે. સમ્યક્ષન એટલે અગપણું. આ બોધિ મેળવવી બહુજ દુર્લભ છે અને તે મળે તો જીવ વહેલો કે મોટો પણ સમાવના કુ બોધી અવશ્ય જુગો વર્ધશકે, માટે લોગરસમા તેની પ્રાર્થના કરવામા આવી છે.

મમાધિલાભની પ્રાર્થના

ચિત્તની શાંતિ અથવા માનસિ- આરોગ્ય તે મમાધિ

તમામ ક્રિયાઓ સમાવિ મેળવવા માટે કરાય છે, માટે મમાધિ મેળવવી એ આપણું મુખ્ય સાધ્ય છે.

સમાધિ એ યોગનું છેલ્લું એટલે આત્મ અગ છે.

સમાધિ મેળવવાનો મુખ્ય ઉપાય વ્યાનાસ્યાસ છે. ધ્યાનથી ચિત્ત એક વસ્તુમાં તન્મય થવાની અજબ શક્તિ મેળવે છે અને એક વસ્તુમાં સ્થિર થતા સમાધિ પ્રાપ્ત થાય છે. જેમાં શુદ્ધ આત્મચિત્તવન થાય છે તેને સમાધિવન કહે છે એવી ઉત્તમ સમાધિ મળવા માટે લોગસ્સમાં પ્રાર્થના કરી છે

સિદ્ધિલાભ માટે પ્રાર્થના

આપણી સંપૂર્ણ શુભ ઈચ્છાઓ જ્યારે પાગ પડે ત્યારે આપણે ખરેખરી સિદ્ધિ અથવા ફતેહ મેળવી ગણાય અને ત્યારેજ આપણને પન્ન મુખ પ્રાપ્ત થાય

આત્માનો મૂળ સ્વભાવ જ એવો છે કે તે જ્યાંમુઘી મર્વ પ્રકારે સિદ્ધિ પામતો નથી ત્યાંમુઘી શાન્ત થઈ શકતો નથી

ખરેખત મુખ સિદ્ધિ મેળવ્યામાજ છે માટે લોગસ્સમાં છેલ્લામાં છેલ્લી પ્રાર્થના એવી ખરી સિદ્ધિ માટે કરી છે.

ચોવીંશ તીર્થકરોની સ્તુતિ શા માટે કરાય છે

તેઓ લોકમાં (જ્ઞાનરૂપી) પ્રકાશ કન્નાર છે, તેઓ ધર્મ-તીર્થના સ્થાપક છે, તેઓ જિન એટલે (ગગદેવને) છતનાર છે, તેઓ અર્હત એટલે (પૂજવા) લાયક છે, તેઓ કેવળી એટલે કેવળજ્ઞાની છે તેઓ (કર્મરૂપી) જ્ઞાના મળથી વેગળા થયેલા છે, તેઓ જગમ ણથી મુક્ત છે, તેઓ લોકમાં ઉત્તમ છે, તેઓ અનેક ચક્ર કન્તા અધિનિર્મળ છે, તેઓ અનેક સૂર્ય કરતા અગ્રિક પ્રમાણક છે, તેઓ મહાસાગર (સ્વયં ભૂમણ) જેના ગભીર છે અને તેઓ કર્મપર સંપૂર્ણ વિજય મેળવીને કૃતકૃત્ય થયા છે

પાઠ '૧૦૦ મો.

“ લોગસ્મ ” અથવા નામસ્તવ સૂત્ર-અર્થમંહિત

લોગસ્મ ઉત્તમેઅગરે, ધર્મતિથયરે નિરો,
અરિહતે કિત્તધર્મ, ચઉવીમપિ કેવલી ॥ ૧ ॥
ઉમલમનિંઅ ચ વહે, સભવમભિણદણુ ચ મુમઈ ચ,
પઉમપાલ મુપામ, નિણુ ચ ચંદપાલ વહે ॥ ૨ ॥
મુવિહિ ચ પુરંદત, મીઅલ મિન્નમ વામુપુન્ન ચ,
વિમલમણુત ચ નિણુ, ધર્મ મતિ ચ વંદામિ ॥ ૩ ॥
કુથુ અર ચ મહિ, વહે મુણિમુવય નમિનિણુ ચ,
વંદામિ રિક્કનેમિ, પામ તલ વદમાણુ ચ ॥ ૪ ॥
એવ મએ અભિયુઆ, વિહુયરયમક્કા પહીણુજરમરણા,
ચઉવીમપિ નિણુવરા, તિત્થયગ મે પમીયતુ ॥ ૫ ॥
કિત્તિય વદિય મહિયા, જે એ લોગસ્મ ઉત્તમા મિદ્ધા,
આગગ યોહિલાલ, મમાલિવરમુત્તમ દિતુ ॥ ૬ ॥
ચહેમુ નિમ્મયક્કરા, આઈએમુ અહિય પયાસયરા,
માગર-રગલીરા, મિદ્ધા મિદ્ધિ મમ દિસતુ ॥ ૭ ॥

કેવળજ્ઞાનવડે લોમની અન્ન અજવાણુ કરના, ધર્મ
તીર્થના કરના નિત, અહર્ત-પૂજના ચોખ્ય, એવા ચોવીસ
કેવળી ભગવાનોની મુતિ કરે છુ ૧ ઋષભ અને અજિતને
વાદુ છુ, સભવ, અભિનદન, તથા મુમતિને(વાદુ છુ), પદપ્રભ,
સપાંચ અને ચ દ્રવ્યભજિનને વાદુ છુ ૨ સુનિધિ કે જેનું બીજુ

નામ પુ'પ'ત છે તેને ક્રિયાગીતળ ત્રયાસ, વાસુપુજ્ય, વિમલ
અને અન તજિન, તથા ધમ અને, શાંતિને વાદુ ૩ કુલ, અર,
મદિય, મુનિમુન્નત તથા નમિજિનને વાદુ ૪ અગિષ્ટનેમિને વાદુ
૫ તેમજ પાર્થ તથા વર્ધમાનને વાદુ ૬ ૪ એમ મે સ્તવેલા,
૭ મર્મરૂપ રજમળથી રહિત, જગમજુથી મુક્ત, ચાવીશે જિનવરે
(તીર્થકરે) મારાપ પ્રસન્ન થાઓ ૫ સ્તવેલા, નાંદેલા, પૂજેલા,
બે લોકની અર ઉત્તમ છે અને સિદ્ધ થયા છે, તેઓ અમને
આરોગ્ય, યોધિલાભ, તથા ઉત્તમોત્તમ 'સમાધિ આપે. ૬
થ દ્રો કરતા વધારે નિર્મળ, આત્મિયા-સૂચી કરતા વધારે પ્રકાશ
સ્તા અને સ્વયંભૂરમળ-મહામાગઝ માફક ગલી એવા
સિદ્ધો મને મિદ્ધિ આપે. ૭

પાઠ ૧૦૩ મે

સમતા એટલે શુ ?

સરખાપણુ તે સમતા, શત્રુ અને મિત્રપણ સખી નજર
રાખી બંનેનું સખુ ભલું ચલાવું તે સમતા વૈ વિરોધ મેલીને
સપસલાહ જાળવી શાંતિ વધારવી તે સમતા

પોતાની માફક બીજાને જોતું તે સમતા ૬ ખ આવી
'પડતા પણ હિંમત રાખીને તેને સહન કરી આગળ વધવું
તે સમતા ક્રોધને દાબી દાને શાંત વૃત્તિ નાખવી તે સમતા મત
મમત્વ મૂકીને અંધસ્થ રહેવું તે સમતા મોકોઈને મિત્ર ગણવા,
સૌનું ભલું ઈચ્છવું, સૌને સખો ન્યાય આપવો અને સૌની
સ્વતંત્રતા તે સમતા

ભવનિયમ પન્નુવામામિ

ગુરુપામે જઈને તેમની રૂબરૂ ક્રિયા કરવી એમ પૂરું કહે, જામા આ-યુ છે એટલા માટે સામાયિકના પાઠમા 'ભતે' તથા 'પન્નુવામામિ' એ પદો બોલાય છે. ભતે એટલે હું ભદ્ર તર્કિ, પુણ્ય! અને પન્નુવામામિ એટલે હું [અમુક વખત સગી] આપની નજીકમા બેઝી આપની પર્યાપાસના કરીશ. આ રીતે ગુરુની ઉપાસના કરવાથી ઉપાસનાશુદ્ધિ રહે છે. ગુરુની ઉપાસના કરવાથી આપણા જ્ઞાનમા અવગ્રહ વધારે થાય છે, માટે બેને ત્યાં સુધી ગુરુપામે જઈને [સામાયિક પ્રમુખ] ધર્મ-ક્રિયા કરવી જોઈએ.

પાઠ ૧૦૫ મો.

યોગ શુદ્ધિ

યોગ શબ્દ જુ. ૧ જુના અર્થમા વપરાય છે, જેમકે યોગ એટલે સમાજિ યોગ એટલે સયોગ એજ પ્રમાણે નૈત પરિણા જામા મન, વચન અને કાયા એ ત્રણેને પણ યોગ કહે છે.

આ નવું યોગ જ્યારે સંખી ગીતે પવિત્ર થાને જોડાયેલા હોય ત્યારે યોગશુદ્ધિ ગણાય છે. માટે સામાયિક દરતા મન, વચન અને કાયા એ ત્રણે યોગ પવિત્ર રાખના જોઈએ અને તેમા પણ મનને નરા રાખવા માટે તો ખાસ સલાખ રાખવી જોઈએ, કારણ કે તે બહુ અસ્થિર હોવાથી લક્ષ છોડી જી બહાર ફરે છે, માટે તેને જરોખર કેકાણે રાખવું જોઈએ.

કરણ શુદ્ધિ.

કરણ શુદ્ધિના બે અથ છે — જેનાવડે કુગીએ તે કરણ એટલે-
હથિયાર કે સાધન, અને જે કરણુ તે કરણ એટલે કે કામ કરનાની
રૂપ. દરેક કામ ત્રણ રીતે થાય છે — પોતે કરવાથી, બીજા પાસે
કરવાવાથી અથવા બીજા કબ્જાને પ્રશસા વેગેરેથી ઉત્તેજન
આપીને અનુમોદન-અનુમતિ-કે અનુજ્ઞા આપવાથી.

આ ત્રણ જાતના કરણ એટલે કામ કરવાની ગીતો છે.
માટે કોઈ પણ ચોખ્ખા કામ કરવું હોય અથવા અયોગ્ય કામ
કરવું હોય ત્યાં ત્રણે કરણથી તે કામ કરવું કે નહિ કરવું એવું
નામ કરણ શુદ્ધિ છે

કોટિ શુદ્ધિ

કોટિ ગણ. પણ જુદા જુદા અર્થમાં વપરાય છે, જેમકે
કોટિ એટલે કોઠ અને કોટિ એટલે હૃદ કે છોડા.

આ જગાએ કોટિ એટલે હૃદ સમજવી, તેથી મન વચન
અને કાયા એ ત્રણની હૃદ બાધતા ત્રિકોટિ થાય છે અને એ
ત્રિકોટિથી કંઈ નહિ, કરાવું નહિ, અનુમોદન નહિ-એમ હૃદ
બાધતા નવ કોટિ થાય છે

કોઈ પણ પ્રતિજ્ઞા લેતા કોટિથી તેની હૃદ બાધનામાં આવે
છે અને તે પ્રમાણે તેને પાળવાથી કોટિશુદ્ધિ મચવાય છે.

પાઠ ૧૦૬ મો

નવ કોટિ ને છ કોટિ.

મનથી કરે નહિ, કરાવું નહિ, અનુમોદન નહિ, વચનથી
કરે નહિ, કરાવું નહિ, અનુમોદન નહિ, અને કાયાથી કરે નહિ,
કરાવું નહિ, અનુમોદન નહિ, આ રીતની હૃદ બાધવી તે નવ કોટિ
કહેવાય છે.

તેમથી અનુભવવાની નજી કોટિ છોટી ધએ તો બાકીની
છ કોટિ થાય છે

મુનિ મહાગજની દરેક ક્રિયા નનકોટિથી હોય છે

આનંદ દુનિયાના હોનાથી છ કોટિથી પ્રતિજ્ઞા લે છે, છતાં
અનુભવ નની નજી કોટિમાંથી પણ જેટલી સચવાય એટલી
તેણે સાચરવીજ જોઈએ

નનકોટિને હુકમ જાણનારા માટે જે શબ્દ વપરાય તે
તિવિધ તિવિદેષ છે તેનો અર્થ એ છે કે ત્રિવિધે ત્રિવિધે
એટલે કે નને કોટિથી

છ કોટિથી સામાયિકમાં નીચે મુજબ પ્રતિજ્ઞા વેવાય છે
દુવિધ તિવિદેષ, મણેષ-વાયાએ-કાએણુ, ન
કરેમિ ન કાગ્ગેમિ

પાઠ ૧૮૭

ભાવ શુદ્ધિ

દરેક કામમાં આપણો જ્ઞાન એટલે કે આપણા પાંજામાં
શુદ્ધ હોના જોએ

કાંચ ભૂવચુક થાય તોપણ આપણો જ્ઞાન શુદ્ધ હોનાથી
ત ત તેથી પાછા હઠીએ છીએ આ રીતે પાછા હટતું તે પ્રતિ
ક્રમજ કહેવાય છે પાછા હટવાની સાથે તે પાપને નિદીએ
છીએ-અનગણીએ છીએ, તથા તેના પાપિષ્ઠ પાંજામાં રૂપ મલિન
આત્માને દૂર કરી તેને ઠંડાણે પનિત્ર પાંજામાં રૂપ પાંનન આત્માને
સ્થાપિત કરીએ છીએ

આ તમામ જ્ઞાન શુદ્ધિ છે અને ક્રિયા શુદ્ધિ એથીજ થાય છે

ભાવશુદ્ધિ બતાવવા માટે સામાયિકના પાઠમાં નીચે મુજબ શબ્દો આપે છે —

તરસ ભ તે, પડિક્કમામિ-નિદામિ-ગરિહામિ-અપ્પાણું વોસિરામિ

એટલે કે પાપવી પાછો હટું છું (અને તેને) આત્મા-સાથે નિદુ છું, ગુરુસાથે ગર્હુ-અવગણુ છું અને તેના અપવિત્ર વિચારમય આત્માને વોસિગણુ-ફર કરું છું

આ રીતે વચનથી ભાવશુદ્ધિનો પાઠ બોલી, મનથી સર્વ શ્રેષ્ઠ સમતા રાખી, મોતુ હિત ચિંતવવાવીજ ખરેખરી રીતે ભાવશુદ્ધિ સચવાય છે એ વાત સૌ દોષએ યાદ રાખવી જોઈએ.

વિનય શુદ્ધિ

જેમિભલ તે તથા તરસભલ તે એ બે ઠેકાણે ભલ તે એવું પદ છે. ભલ તે એટલે હું ભલ-ત-હું પૂજ્ય !

આ પદ ગુરુને સંબોધન કરના માટે બોલાય છે અને તેથી આપણે ગુરુનો વિનય સાચવીએ છીએ એ વિનયશુદ્ધિ છે.

વિનય-સાચવ્યાથીજ દિવા સફળ થાય તે વિનયથી ગુરુ પ્રસન્ન નહોતે એ અને ગુરુની પ્રમત્તતા મેળવ્યાથીજ કાર્ય-સિદ્ધિ થાય છે

તેરલા માટે બહુમાનપૂર્વક ગુરુને આમનણ કરતા હો ભગવન્ અથવા હો ભદ્ર ત એના ગળદ બોલના જોઈએ. તેથી પ્રાકૃતમાં ભયન એટલે ભગવન્ અથવા ભલ તે એટલે ભદ્ર ત એ એ શબ્દો વપરાય છે

સામાયિકમા માયવવાની શુદ્ધિઓ

કરેમિ ભ તે સામાધય—એથી મ કલ્પશુદ્ધિ તથા નિનય
શુદ્ધિ બલાવી છે

સાવજ્ઞ જોગ પચ્ચખ્ખામિ—એથી પ્રતિજ્ઞાશુદ્ધિ બતાવી છે
જનનિયમ પજ્જુવાસામિ—એથી કાળશુદ્ધિ તથા ઉપાસના
શુદ્ધિ દર્શાવી છે

દુવિહ તિવિહેણ—એથી કોટિ શુદ્ધિ પરખાવી છે
મગ્ગેણ વાયાએ કાએણ—એથી યોગશુદ્ધિ સૂચવી છે
ન કરેમિ ન કારવેમિ—એથી કરણ શુદ્ધિ આજખાવી છે
તસ્સ ભ તે પડિઝ્ઞામિ—નિદામિ—ગરહામિ—અપ્પાખ
વોસિગમિ—એથી ભાવશુદ્ધિ સમજાવી છે

સામાયિકનો સૂત્રપાઠ અર્થમહિત

કરેમિ ભ તે ? સામાધય, સાવજ્ઞ જોગ પચ્ચખ્ખામિ,
જનનિયમ પજ્જુવામાનિ, દુવિહ, તિવિહેણ, મગ્ગેણ,
વાયાએ, કાએણ, ન કરેમિ, ન કારવેમિ તસ્સ ભ તે !
પડિઝ્ઞામિ, નિદામિ ગરિહામિ, અપ્પાણ વોસિગમિ.

હે પૂજ્ય ! [હું] સમાધિઃ ક્કણ પાપ-વ્યાપાન્નો ત્યાગ કરૂં

જી. તે (મનમા કરેલા) ઠરાવ પ્રમાણે અનધિ સુધી પાળીશ. બે પ્રકારથી ત્રણ પ્રકારે (છ કોટિથી)તે એમ કે મનથી, વચનથી, અને કાયાથી [પાપકર્મને] નહિ કરું, નહિ કરાવું [અને] હે પૂજ્ય! તે [પાપકર્મથી]પાછો હું છું (અને તેને) નિંદુ છું, મહું છું-અવગણુ છું, તથા અપનિત આત્મભાવને વોસિગવું-દાળુ છું.

ભાવના

કોઈ પણ નામ પૂરૂ કરતા તેમા સરખો ભાવ જળવવો જોઈએ જો તે કામ કરતા કે દાખો ઉપજે તો ભાવ ॥ તૂટી પડે છે, માટે કે દાખો નહિ ખાતા, ચઠતે ભાવે દરેક નામ પૂરૂ કરવું જોઈએ

સામાયિક પૂરૂ કરતા બે ગાથા બોલાય છે. તે બે ગાથા ભાવના કે છે

પહેલી ગાથામા એની મતવચ્ચ છે કે જ્યાંનુની સામાયિકમા રહેવાય ત્યાંસુધી અશુભ કર્મ દૂર થતા રહે છે, એમ સામાયિકનો મહિમા વર્ણવ્યો છે.

બીજી ગાથામા એમ કહેનામા આવે છે કે સામાયિક કરતા તેટલો વખત આનંદ સાધુ જેવો થઈ રહે છે, માટે વારવાર સામાયિક કરવું. એનો ભાવ પ્રદર્શિત કરેલ છે.

ભાવનાની બે ગાથા. અર્થ સહિત

સામાયિક-વચનુત્તો, જવ માગે હોઈ નિયમસંનુત્તો,
છત્તઈ અસુહ કમ્મ, સામાયિક જતિઆવારા ॥ ૧ ॥

સામાર્થ્ય મિ ઉ કચે, સમણો ધવ સાવચો હવઈ જમ્હો;
એએણ કાગેણ, બહુસો સામાર્થ્ય દુજમ ॥ ૨ ॥

સામાયિક [નામના] નત [ધી] શુક્ર-નિરતિનાણુ જ્યા
લગી મન નિયમ સહિત હોય ત્યામુધી સામાયિક જોડલી વાર કરે
તેડલી વાર આતમા અશુભ કર્મને છેડે છે સામાયિક કરતાં તે
સાધુના જેવો આનંદ બને છે, માટે એ જા જસર વારવાર
સામાયિક કરે

સામાયિક લેવાની વિધિ

પ્રથમ ઉચે આસને સ્થાપનાઆર્થે સ્થાપના પશુ જે
ગુરુમાનાજ પોતે હાજર હોય તો આરંભે સ્થાપનાઆર્થ સ્થા
પનાની જરૂર નથી પણ ગુરુમહારાજ પોતે કે સ્થાપનાઆર્થ જો-
માથી એમ પાન હોય ત્યારે પુસ્તક વગેરેની સ્થાપના કરવી

આનંદ તથા આનંદાએ સામાયિક કરનાના ઉપદેશો જેવા કે
કરાસાથ (શુદ્ધ બિનનો પોષા વાર પ્રમથનો ચારસ કંકડો) તથા
જનજીવનિ ને પુજારા માટે ચોવીસ અગુળની દાડીનાળો
તેના ઉમાનાળો ચંદ્રગો તથા મુહુર્તિ એટલે જનરક્ષા પ્રાણજા
અને માનની આશાતના રાજનાના હેતુથી મુખ આડો રાખવાને,
આગરે સોળ આગળ જામે પહોળો શુદ્ધ સફેદ કપડાનો કંકડો-
એ નાના નાના સામાયિક કરતી વખતે જ કીર્ત્તિગમ્હા લેના

મન, વચન અને શરીરની શુદ્ધિ સાચરવી શુદ્ધવસ્ત્ર પહે
રે ૧ (પ્રેરને માટે દુજ એમ ધોતીયુ અને સ્ત્રીઓને બે કેનાળ વસ્ત્ર
પહેવની જુ છે, બેસનાની જ રા પુણે પ્રથમ કરાસાથ પાથ

રવુ પછી તે ઉપર ઉભા રહી કાળા હાથમા મુદ્રપત્તિ મુખ પાસે
 રાખી જમણા હાથ સ્થાપનાજી સામે અનજો વાળી એક નવકાર
 તથા પચ્ચિદ્ધિ બોલવા સ્થાપનાજી સામે જમણા હાથ અવજો
 રાખવાનું કારણ એ છે કે ગુરૂમહારાજ પોતે અથવા સ્થાપનામાર્ચ
 હાજર નથી, મારે પોતે કંઠેલી સ્થાપનામા ગુરૂમહારાજના ગુણોનું
 આગેપણ કરી તેને ગુરૂ માનના ઈચ્છામિ ખમાસમણપૂરક કન્યા
 વહિયાનો પાઠ કહેવો. પછી તસ્મિં ઉત્તરી કહેવી. ત્યાંબાદ અગ્રથય
 ઉસસિએજુ રહી એ- લોગસ્મનો કાઉસ્મગ કરવો જેને લોગ-
 સ્મ ન આનરે તેણે ચાર નવકારો નો કાઉસ્મગ કરવો પછી પ્રગટ
 લોગસ્મનો પાઠ બોલવો પછી ખમાસમણ ૬૧ ' ઈચ્છાકાનેલ
 સદિસહ ભગવન્ સામાયિક મુદ્રપત્તિ પડિસેહુ? ૬૨ ' એમ રહી
 મુદ્રપત્તિ પડિસેહુવી (છન-કાના હેતુએ મુખ આગ નાખેલા
 કપડાના રૂકડાને ઉબેળીને તેમા આખોવી બરોબર જોડેને હાથ
 ઉપર તથા શરીરના બીજા અન્યથો ઉપર દેવવો. એમ કંતા
 મનમા ધર્મભાવનાના મુદ્રપત્તિને લગતા તથા શરીરને લગતા
 પચાસ બોલ પુરૂષે બોલનાના અને ચાળીશ બોલ સ્ત્રીએ
 બોલવાના છે, તે બોલની સમજ અન્યત્ર આપવામા આવેલી
 જોડેલી. પછી ખમાસમણ ૬૦ને " ઈચ્છાકાનેલ મદિસહ
 ભગવન્ સામાયિક સદિસાહુ? ૬૧ ' એમ કહેવું નજી
 ખમાસમણ ૬૧ ' ઈચ્છાકાનેલ સદિમહ ભગવન્ સામાયિક રાઉ?
 ૬૨ " એમ રહી, બે હાથ જોડી એક નવકાર ગણી, ' ઈચ્છકારી
 ભગવન્ પગાય કરી સામાયિક ૬૩ક ઉચ્ચગવોજી " એમ
 કહેવું પછી વડીવ રમેલિલાતે કહે તેને પોતે અનુમનુ પણ
 જો વડીલ ન હોય તો પોતે ઉચ્ચરી લેવું. પછી ખમાસમણ
 ૬૪ " ઈચ્છાકાનેલ મદિસહ ભગવન્ બેસલે સન્નિઆહુ? ૬૫ '
 એમ રહેવું. પછી બીજી ખમાસમણ ૬૬ ' ઈચ્છાકાનેલ સદિમહ

ભગવન્ બેસલે તઈ? ઈન્છ ॥ એમ કહેવું પંડી ખમાસમજ
 ૧ ‘ઈન્છાકારેણ સન્નિસહ ભગવન્ સજ્જાય સન્નિસહ’ ઈન્છ ”
 એમ કહેવું પંડી ધીન્તુ ખમાસમજ ૬૧ “સ્થાકારેણ મન્નિસહ
 ભગવન્ સજ્જાય કંઠ? ઈન્છ ૧” એમ કહી નણ નવમાર મનમા
 ગણના પંડી બે પંડી સજ્જાય ધ્યાન કરેવું

સામાયિક પારવાની વિધિ

પ્રથમ ખમાસમજ ૬૧ ગ્નિયાનહિયાનો પાઠ કહેવો પંડી
 તમ્સઉત્તરીતો પાઠ કહી અન્નથ ઉસસિએલનો પાઠ કહેવો
 પંડી એ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ કરવો (લોગસ્સ ન આવડે
 તો ચાર નનકારનો કાઉસ્સગ કરવો) પંડી ખમાસમજ ૬૪
 “સ્થાકારેણ સન્નિસહ ભગવન્ મુહુપત્તિ પડિનેહુ? ઈન્છ ૧” એમ
 ગહીને મુહુપત્તિ પડિયેહવી પંડી ખમાસમજ ૬૪ “ઈન્છાકારેણ
 સન્નિસહ ભગવન્ સામાયિક પાઠ? યથાગમ્” એમ કહેવું પંડી
 ધીન્તુ ખમાસમજ ૬ ‘ઈન્છાકારેણ સન્નિસહ ભગવન્ સામાયિક
 પાર્થુ તહત્તિ’ એમ કહીને જમણો હાથ ચરનવા ઉપર અથવા
 કંઠાસણા ઉપર સ્થાપી એક નનકાર ગણવો પંડી ઉપર કહો
 પ્રમાણેજ હ થ રાખીને ‘સામાયિકચતુત્તો’ કહેવો પંડી જમણે
 હાથ મુખ સામે સવળો ગળી એ નનકાર ગણીને ઉત્તુ

દેવ દર્શન કરવાની તથા ચૈત્યવ દન કરવાની વિધિ.

(૧) સર્વ શુભ કાર્યોમા ઉત્તમ કાર્ય દેવને નમન કરવાનું
 છે એટલે કે પ્રભાત સમયે ઉપાસ્ય વિરેકી મનુષ્યો પે તાના ઈદ
 દેવને પ્રથમ નમસ્કાર કરે છે પ એન્થન્ને પ્રણામ કર્યા વગરના જે
 વિનસ ગય છે તે નિર્ણ બાણના માટે વેદ સમજી આવકે તથા

‘આનિજાએ’ પોતાંના ઈષ્ટદેવના અનરથ દર્શન કરના તથા યોગ્ય પૂજા ભક્તિ કરવી તે દેવદર્શન તથા પૂજા ભક્તિ કેવી રીતે કરવા તે નિષે વર્ધક દુકામા જણાવીએ છીએ

(૨) જિનેશ્વર પ્રભુના દર્શન કે પૂજા કરના ઈચ્છનાર ગૃહસ્થે પ્રથમ મન, નયન અને કાયાની શુદ્ધિ કરવી એટલે પેન્દીજ શરીરને સ્વચ્છ કરી, મારા શુદ્ધ ઉત્તરજ વસ્ત્ર પહેરી તથા મારા ધર્મવચનનરૂ ગુણ જ્ઞાનના જ્ઞાનતા મનમાથી સર્વ સમારી જ જાળને દૂર કરી ઝૂકા એક પરમેશ્વરના ગુણને સંહારતાં જિનમદિરે જનુ (એજ પ્રમાણે શુદ્ધ દનાર્થે જતા વર્તવું)

(૩) દેગસરના બહાનના પગથીઆ આગળ આવતાં ‘નિસિહી’નો ઉચ્ચાર કરવો, એટલે પોતે સમાન સબધી સર્વ કાર્યોનો ત્યાગ કર્યો છે એમ ચિંતનવું પછી દેગસરના મંદાનમા પેમતા જે જે આગાતના જોનામા આવે તે તે પોતે દૂર કરવી અથવા દૂર કરવાની બીજાને ભલામણ કરવી પછી પરમેશ્વરની પ્રતિમાની સન્મુખ આવેલા નગમ ડપમા પ્રવેશ કરતા બીજાવા નિસિહી કહેવી એટલે કે હવે પોતાને દેગસર સબધી કામકાજનો પણ નિષેધ છે એમ ચિંતનવું એનરે પ્રભુની પ્રતિમા આગળ એટલે ગણાન અથવા પ્રતિમાગૃહ આગળ આવતા અર્ધુ અગ નમાવી યથે ચિત દ્રવ્યપૂજા કર્યા પછી ચત્યનદન કરવા પહેલા ત્રીજનાર નિમિહી કહીને એવું ચિંતનવું કે હવે મારે પ્રભુના ગુણ સ્મરણ નગર બીજા બંધી નાતનો ત્યાગ છે.

(૪) દેગસર કરતા ત્રણ પ્રશ્નિલા દેવી. તેમા જ્ઞાન, દર્શન (સમકિત) અને ચારિત્રવું આગાધન ચિંતનવું.

(૫) પછી પ્રભુને ત્રણ ખમાસમણ દેવા. તેમા દેવ, ગુરુ અને વર્મ એ ત્રણ તત્ત્વની ઉત્તમતા નિચારવી.

(૬) પછી પુરવે પ્રભુને જમણે પાસે તથા સ્ત્રીઓએ સ્ત્રી પાસે મધ્યમા બેસીને પાટલા ઉપર અક્ષતપૂજા તથા ફળપૂજા કરવી તેમા ગુદ્ધ અખંડ શોખા વડે પ્રથમ સાથીઓ કરવો તે સાથીઓની ચાર પાખો કરતી વખતે “ મારો ચાર ગતિભાધી છુટકારો થાઓ ” એમ ભાવનુ તે સાથીઓ ઉપર ત્રણ છુટી છુટી હમણી કરતા જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રને ભાનના તથા તે ઉપર અધ્યયન દ્વારા સિદ્ધશિવાનો આગર કરતા મોક્ષ સ્થાનકની ભાનના કરવી

(૭) એ સાથીઓ ઉપર તથા સિદ્ધશિવાદિ ઉપર ઉત્તમ શ્રીફળ કે કેરી પ્રમુખ સરસ ફળ અને નૈનદ મૂકીને, પોતાને ધર્મક્રિયા કયાના ઉત્તમ ફળ મળવાની પ્રાર્થના કરવી એ રીતે દ્રવ્યપૂજા કરીને પછી એક ચિત્તે પ્રભુના ગુણની સ્તુતિ મધુર સ્વરે ગુદ્ધ ઉચ્ચાંધી શાતપથા હરવારૂપ ભાવપૂજા કરવી ભારપૂજા કરતા પ્રભુનુ ચૈત્યસ્થાન ગુરૂ પ્રમુખ વરીક્ષતા યથોચિત વિનય સાચવી, પ્રસ્તુત કાર્યમા સિથળ ઉપયોગ શાખી, પ્રભુના બહુમાનપર્વક કરેનું

(૮) દેગસરમા ફોર્સિ પળ સમા મળધી વાતચીત તથા મળમૂનાદિ દશ મોટી આશાતના કરવી નહિ, કેમકે તેથી બહુ દોષ લાગે છે દર્શન કરી બહાર નીચળતા પ્રભુને મુક ન દેવી

દશ આશાતના આ પ્રમાણે

૧-તબોગ ખાનુદર પાણી પીનુ, ૩ ભોજન કુરુ, ૪ જોડા પહેડી નાખના ૫ મેથુન મેનનુ, ૬ મુરુ ૭ મુરુ કનુ, ૮-૯ લખુ નીતિ વડી નીતિ કરવી, ૧૦ જુગડ રમનુ

ચોવીશે તીર્થંકરનાં નામ તથા માતા, પિતા, દેહ-માન,
લછન અને આયુષ્યનો કોઠો.

ક્રમ	તીર્થંકરના નામ	માતાનાં નામ	પિતાના નામ	શરીર માન ધનુ'ય	લછન.	આયુષ્ય
૧	કપલદેવ	માદેરી	નાલિ	૫૦૦	લૂપમ	૮૪૦
૨	અગ્નિતનાથ	વિજયા	જિતગતુ	૪૫૦	હાથી	૭૨૦
૩	સભવનાથ	મેના	જિતાર	૪૦૦	ઘોડો	૬૦૦
૪	અમિનદન	સિદ્ધાર્થ	મવ	૫૦	વાઢરો	૫૦૦
૫	સુમતિનાથ	મગલા	મેવ	૩૦૦	કોચ	૪૦૦
૬	પદ્મપ્રભ	સુસીમા	શ્રીધર	૨૫૦	પદ્મ	૩૦૦
૭	સુપાર્શ્વનાથ	પૃથ્વી	પ્રતિષ્ઠ	૨૦૦	દેરસ્તક	૨૦૦
૮	વ્યઘ્રપ્રભ	લક્ષ્મણા	મહાસેન	૧૫૦	વઘ	૧૦૦
૯	સુનિધિનાથ	રામા	સુગ્રીવ	૧૦૦	મન	૨૦૦
૧૦	ગીતળનાથ	નદા	નદથ	૬૦	શ્રીવર	૧૦૦
૧૧	શ્રેયામનાથ	નિષ્કુ	નિષ્કુ	૮૦	ગેડો	૮૪૦
૧૨	નામુપૂજ્ય	જયા	નામુપૂજ્ય	૬૦	પાડો	૭૨૦
૧૩	નિમલનાથ	શ્યામા	કેતનર્મા	૬૦	મુખ	૬૦૦
૧૪	અનંતનાથ	મુયશા	સિદ્ધમેન	૫૦	સિંચાણ	૫૦૦
૧૫	નર્મનાથ	મુત્રતા	ભાન	૪૫	વળ	૪૦૦
૧૬	ગાતિનાથ	આચના	નિથિસેન	૪૦	મૃગ	૩૦૦
૧૭	કૃષ્ણનાથ	શ્રી	મૂ	૩૫	બાંડો	૨૦૦
૧૮	અગ્નનાથ	દેવી	સુર્ગન	૮૦	નદાન	૮૦૦
૧૯	મહિનાથ	પદ્માવતી	કભ	૫૫	કલ	૫૫૦
૨૦	મુનિમુત્ત	પ્રભા	મમિન	૧૦	દાયબે	૩૦૦
૨૧	નમિનાથ	વપ્રા	વિજય	૧૫	નીનકમળ	૧૦૦
૨૨	નેમિનાથ	શિવા	મમકરિજય	૧૦	ગળ	૧૦૦
૨૩	પાર્શ્વનાથ	વામા	અશ્વમેન	૬૦	મર્ધ	૧૦૦
૨૪	મહાનીરવામી	નિગવા	સિદ્ધાર્થ	૭૦	ગિહ	૭૨૦

જગખ ધન, જગસદ્યવાહ, જગસાવ-વિઅખખણ,
 અઠાવય-સઠવિઅ-રૂવ, કમ્મક-વિણાસણ, ચડવીસપિ
 જિણુવર જયણ, અપ્પડિહય મામણ ॥૧॥ કમ્મભૂમિહિ
 કમ્મભૂમિહિ, પદમ-મધયણિ, ઉક્કોસય સૂત્તગિમય
 જિણુવરાણુ વિહરતલલસાઈ નવકોડિહિ કેવલિણ, કોડિ
 મહરમ નવ માહુ ગમ્મમઈ, મ પઈ જિણુવર વીમ મુણિ,
 ખિહુ કોડિહિ વગ્નાણ, મમણુહ કોડિ મહરમ દુઅ, યુ
 ણિજ ૪ઈ નિચ્ચ વિહાણિ ॥૨॥ જયડે મામિય, જયડે
 સામિય, રિસહ મણુજિ, ઊનિજ તિપહુ નેમિજિણુ, જયડે
 વીર મચ્ચઉન્નિમડણ, ભરૂઅચ્છહિ મુણિમુરય, મુહ-
 રિપામ દુહ-દુગિય-ખડણ, અવરવિહેહિ તિથયગ, ચિહુ
 દિમિ વિદિસિ જિ કેવિ, તીઆણાગયમ પપ્પઅ, વદ્દ જિણુ
 સંભેવિ ॥૩॥ સત્તાણુ ૪ મહરમા, લખખા છપ્પજ અઠ
 કોડિઓ, ખત્તિસય ણામિયાઈ, નિવરોએ ચેઈએ વદે
 ॥૪॥ પનરમ કોડિ મયાઈ, કોડી ખાયાલ લખખ અડવના,
છત્તીમ મહમ અમિઈ, મામયણિ ખાઈ પણમામિ ॥૫॥

સા-જગચિનામણિ-ચત્તવદનના પાડમા અરિહત ભગવાનનો
 મહિમા તથા શુભ મારો રીતે જાણથી વખાણ્યા છે, તેમજ સાક્ષાત
 ભગવાન મિરાજના હોય ત્યારે જેવી રીતે તેમના ભૂતિમાન દેહને
 નમસ્કાર કરનામા આવે છે તેવી રીતે આ પાઠથી હાલ જીનનર્ગમા
 જાણીના તીર્થને જાહુમાનથી નમ-કર્યો છે વગી જગતમા પ્રિય દે
 તથા સાધુ મુનિરાજ હોય તે વખામા ઘણા કટવા હોય, તેની સજ્જા
 પણ ખતાવી છે તેમ જ હાલ દુનિયામા હયાત ઢેટના છે, તે પણ
 જણા યુ છે આ મિવાન પણ હો મા ગાથના (સ ૧૦૮ હોય તેના)
 જિનમ દિદે તથા તમા રહેલી પ્રતિમાઓની સજ્જા પણ મહી છે

જગચિતામણિના અર્થની સમજૂતિ

હો, ભગવન ! આપની ઈચ્છા હોય અને મને આજ્ઞા કરો-
તો હું પ્રતિભાવ દનરૂપે આપની સ્તુતિ કે આપ કેવા દો ?
તો ક, મનના મર્મ મનોરથને પૂર્ણ કરનાર એના અમૂલ્ય
ચિતામણિ રત્ન સમાન છે. વળી જગતના નાથ છે, તથા
ધર્મનો ઉપદેશ દેનાથી જગતના શુરૂં છે, જગતના જીવોનું નક્ષત્ર
કરો છે, વળી ધર્મી જીવોના સહાયદાનક મોટા ભાગ સમાન
છે, તેમજ મસાગી જીવોને મોક્ષનગરીએ પહોંચાડનાર મોટા
સાર્થવાહુ એટલે આગેવાન વેપારી સમાન છે. તથા જગતના
મર્મ પગથોડાનું દનરૂપ જાણનામા કુશળ છે, વળી અષ્ટાપ-પર્યંત
ઉપર ભ ત મહાગાજાએ જેમના રત્ન-મણિમય ધિખતુ સ્થાપન
કર્ચું છે, તથા જેમણે આડે વર્તનો નાશ કર્યો છે અને જેમણે
શાસન એટલે આજ્ઞાવચન કોઈની પણ હજાય નહિ એવું છે,
તેના ચોનીશે જિજ્ઞેષુ ભગવતોને જય થાઓ (૧)

વળી જ્યાં લોકો એતીવાડીએ કંગીત કે નામાહામાના ધવા
રોજગારે કરીને અવના હાંચ્યાન રંગે ના ઢાંચો કરીને પોતાનું
શુભગન ચલાવે છે, એના આ મનુષ્ય લોકના પ-૧૧ મ ભૂમિ
ક્ષેત્રોમા પહેલા સવચલવાળા એટલે કુદ-તી ગીતેજ સૌથી મજ-
બુત શરીરનાળા ઘણામા વજા એકમો ને મિત્તે ૧૭૦ તીથ રે।
એકજ નખતે વિચરતા પમાય છે તથા જ્યારે ઉદ્દૃષ્ટપણે ૧૮૦
એકમો ને મિત્તે તીર્થરો વિચરતા હોય છે ત્યારે તેમની માથે
સર્વ કેવળી એટલે સ પૂર્ણ જ્ઞાનીઓની સ ખ્યા નવકોડની હોય
છે અને ચોખ્ખુ સાધુપણુ પાળનારા મુનિઓની ઉદ્દૃષ્ટ સ ખ્યા
નવ હજાર રોક (નેન અખજ)ની હોય છે વર્તમાન કાળે વીશ

૧ પાંચ ભજત, પાંચ અજત અને પાંચ મહાવિદેહ નામના

જિનેશ્વરે મહાપિંદેહ દે મા પ્રિયે છે, તેમની સાથે બે કોડ સપ્તર્ષિ જ્ઞાનીની સખ્યા છે અને શુદ્ધ સાધુની સખ્યા બે હજાર કોડ (વીસ અબજ)ની છે એ સર્વની કન્ડેશ પ્રભાને રત્નુત્તિ કીએ (૨)

હે, સ્વામી ! તમારો જય થાઓ ! શ્રી શત્રુજય ગિરિની ઉપર મિરાજતા શ્રી સ્વયંભૂદેવ ભગવાન તથા શ્રી ગિરનાર ઉપર બિગળતા શ્રી નેમિનાથ ભગવાન જય પામે વળી સત્યપુરી સાથેના નગ ના આબૂપણ રૂપ હે શ્રી મહાવીર સ્વામી ! તમારો જય થાઓ તથા ભરૂચમા બિગળતા શ્રી મુનિમુક્તસ્વામીને અને દુ ખ પાપને નાશ કરનારા એના મુહુરી ગામમા બિગળતા શ્રી મુહુર્ષિ પાર્શ્વનાથને, તેમજ બીજા પાંચ મહાપિંદેહ દેવોના તીર્થકરોને, તથા આઠ દિશા અને ચાર દિશામા ભૂતમાળ સખ ધી, કે વર્તમાનમાળ સખ ધી કે ભવિંચ પણ સખ ધી જે કૌંઈ તીર્થકર ભગવાન હોય, તે સર્વેને હું નમસ્કાર કરૂ છું (૩)

સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળમા સર્વે મળીને આઠકોડ છપ્પન લાખ, મસાણુ હજાર, બીસો અને બ્યાસી (૮૫૭૦૦૮૨) જિનમંદિરોને મારો નમસ્કાર થાઓ (૪)

તથા ઉપર કહેવા જિનમંદિરોમા બિરાજતી ૫૬૨ અબજ, બેતાલીશ કોડ, અઠવાન લાખ, બીસ હજાર અને એશી સાથતી જિનમંદિરોમા મારો નમસ્કાર હો (૫)

‘ જ કિ ચિ ’ મૂળ (સમન્વૃત્તિ સાથે).

જકિચિ નામતિથ્ય, મગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોએ,
બધ જિણુબિબાધ, તાઇ સંવાઈ વદામિ ॥ ૧ ॥

અર્ચના, પાતાલના તથા મનુષ્ય લોકને વિષે જે કોઈ
જિનેશ્વરભગવાનના નામનાણુ તીર્થ હોય તેને તથા એ તત્ત્વ
લોકને વિષે જે જે શ્રી જિનેશ્વરની પ્રતિમાઓ હોય તે સર્વ
પ્રતિમાઓને હુ નમસ્કાર કરું છું

નમુશ્ચણ અથવા ગઠસ્તવ (મૂળ પાઠ)

નમુશ્ચણ અગ્નિતાણુ, ભગવતાણુ ॥ ૧ ॥
આધગરાણુ, તિથયરાણુ, મયમજુદાણુ ॥ ૨ ॥
પુરિમુત્તમાણુ, પુરિમમીહાણુ, પુરિમવરપુહરીયાણુ,
પુરિસવગ્ગધાધ્યીણુ ॥ ૩ ॥ લોગુત્તમાણુ, લોગનાહાણુ
લોગહિયાણુ, લોગપર્ધવાણુ, લોગપન્થેશગરાણુ ॥ ૪ ॥
અભયદયાણુ, ચખ્ખુદયાણુ, મગ્ગદયાણુ, મગ્ગુદયાણુ,
બોહિદયાણુ ॥ ૫ ॥ ધમ્મદયાણુ, ધમ્મદેમયાણુ,
ધમ્મનાયગાણુ, ધમ્મસાગહીણુ ધમ્મવરચાઉરેતચક્ક-
વટ્ટીણુ ॥ ૬ ॥ અપ્પહિલયવરનાણુદસણુધરાણુ, વિય-
દ્ધઈમાણુ ॥ ૭ ॥ જિણાણુ ભવયાણુ, તિજાણુ તાર-
યાણુ, બુદ્ધાણુ બોહયાણુ, મુત્તાણુ મોઅગાણુ ॥ ૮ ॥
સંવન્નણુ સંવદગિમીણુ, ત્રિવ-મયલ-મડના-મણુત-
મખખય-મન્નાળાહ-મપુણુરાવિત્તિ-મિદ્ધિમઈ નામધેય-
ઠાણુસંપત્તાણુ, નમો જિણાણુ, જિયભાગાણુ ॥ ૯ ॥
જે અ અર્ધઆ સિદ્ધા, જેના ભવિરમતિણાગએ કાલે,
મપર્ધાં વદ્ધમાણા, મન્ને તિવિહેણુ વદામિ ॥ ૧૦ ॥

નમુદ્યુષ્ણના અર્થની સમજૂતિ

અહીં ત લગન તને નમ્મના થાઓ (૧) એ લગવાન કેવા છે? તે વખાણે છે—ધર્મની શરૂઆત કરનાર તથા સિદ્ધાન્ત અને ચાર પ્રકારના સવ રૂપી તીર્થને સ્થાપનાર છે વળી દોષપણ ગુણની સહાયતા વગર જે પોતાની મેળેજ જ્ઞાની થયા છે [૨] તથા સર્વ પુરુષોમા ઉત્તમ છે, તથા ધર્મને નિષે પુરુષાર્થમા સિદ્ધ સમાન શૂરા છે વળી ગુણે કરીને પુ પોને નિષે ઉત્તમ પુ પરીક કમળ સમાન ઉત્તમ છે અને કર્મવેગીને નસાડવામા પુરુષોને નિષે પ્રધાન ગધ-હ-તી સમાન છે [૩] નળી પ્રભુ ત્રણે લોકમા બેસે છે, તથા જગતના નાથ છે અને જગતના હિત કરનાર છે તથા જગતના અજ્ઞાનરૂપી અધમારને દૂર કરવામા દીપક સમાન છે, તથા પોતાના સ પૂર્વ જ્ઞાને કરીને જગતમા મૂર્ત સમાન પ્ર-ભુ છે [૪] વળી લગવાન સમારી જોના સર્વ લાય દાણી અલય નના દાતાર છે જ્ઞાન-ચક્ષુ અ પનાર છે, અર્થાત્ સર્વ વસ્તુનું જ્ઞાન કરાવનાર છે, તથા મોક્ષ-માર્ગ બતાવનાર છે, તેમજ નિ નાર પ્રાણીઓને આધા છે, વળી સમકિતની પ્રાપ્તિ કરાવનાર છે [૫] નળી ધર્મના નાતાર છે, ધમનો ઉપદેશ કહે છે, ધમના નાથક છે, ધર્મરૂપી ચતુ રક્ષણ કરનામા સારથિસમાન છે, તથા આ સ સાગની ચા-ગતિનો અત આણનામા મોગ ધર્મ-ચક્રનાર્ત છે [૬] વળી એ વી હણાય નહિ એના સર્વોત્તમ કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શનના ધારક છે અને દોષનાળી દોષ માનમ્થા દૂર થઈ છે (૭) વળી પ્રભુ અ પોતે કર્મશુ ઓને જીત્યા છે અને બીજાને તે ઉપર છત અપાવે છે, પોતે સ સા રામુદને તપ્યા છે અને બીજાને તેવી તારે છે, તથા પોતે જ્ઞાની થયા છે અને બીજાને જ્ઞાની કરે છે, તેમજ પોતે કમઘી રહિત છે અને બીજાને કર્મ હિત કહે છે (૮) વળી જેઓ

સત્ર વસ્તુને મ પૂર્ણ પણે જાણે દેખે છે તથા જ્યાં કોઈ પણ જાતનો ઉપદ્રવ નથી, કોઈ પણ પ્રમાણની અપજાતા નથી, તથા જ્યાં મ પૂર્ણ નિરોગીપણ છે એવી જ તરહિત, નાગરહિત તથા સર્વ વ્યાધા પીડાએ રહિત સ્થિતિ છે તથા જ્યાંથી ડગી પાડું મ સાન્નિધ્ય અવતરવું પડતું નથી અને જેનું નામ મોક્ષગતિ છે, તે રૂપ ઉત્તમ સ્થાનક જેમણે પ્રાપ્ત કર્યું છે એના સર્વ ભયને છૂતનાર જિનેશ્વર ભગવાનને નમસ્કાર થાઓ (૬) વળી જે જે તીર્થસ્થ ભગવાન અતીતકાળમા મોક્ષ પામ્યા તેમને, ભવિષ્યકાળમા તીર્થસ્થની પત્ની ભોગની મોક્ષ પામશે તેમને તથા હાલ વર્તમાનકાળમાં જે જે તીર્થસ્થ વિવશાન છે તે સર્વ (દ્રવ્યજિનો) ને હું શુદ્ધ મન, વચન, કાયાએ ડગી નમસ્કાર કરું છું (૧૦)

“ જવંતિ ચેદ્વિશાધ. ”

(અર્થ—સમન્વતિ સાથે)

જવંતિ ચેદ્વિશાધ, ઉડ્ડે અ અહો અ તિરિઅલોએ અ; સન્વાધ તાઈ વ દે, ઈહ મ તો તથ્ય મ તાઈ ॥ ૧ ॥

અર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળલોકને વિષે રહેલી બેઠલી જિન-પ્રતિમા છે તે મને હું અહીંઆ રહીને નમસ્કાર કરું છું.

“ જવત કેવિ સાહુ ” (અર્થ—સમન્વતિ સાથે)

જવત કેવિ સાહુ, ભરહોવય મહાવિદેહે ય; સન્વેમિ તેમિ પણુઓ, તિવિહેણુ તિદ કવિરયાણુ ॥ ૧ ॥

મન, વચન તથા કાયાનાં અશુભ આચરણથી નહિત થયેલા એવા અઢી દ્વીપને વિષે આપેલા પાત્ર ભરત, તથા પાત્ર ઐરવત

અને પાપ મહારિહસેવના જે દેર્શિ માધુ-મુનિમહારાજ હોય,
તે સર્વેને મારો નમસ્કાર થાઓ)

નમોઽર્હત્ (પચ પરમેષ્ઠિ-નમસ્કાર)

અર્થ માથે

નમોઽર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયમર્વસાધુભ્ય ॥ ૧ ॥

શ્રી અગ્નિ ત તથા શ્રી સિદ્ધ સગરાનને તથા આચાર્યશ્રી
તથા ઉપાધ્યાયશ્રી તથા મર્વ સાધુમહાજને હું નમસ્કાર કરું ॥
(આ પચ પ મેષ્ઠિ નમસ્કાર સ્ત્રીઓએ જણનાનો નથી)

૨૨૨૨૨૨૨૨

“ ઉવમગ્ગહર-અતવન ”

(શ્રી ભદ્રબાહુમ્વામીકૃત)

ઉવસગ્ગહર પાસ, પાસ વદામિ કમ્મગ્ગમુક્ક,
વિસહરવિસનિન્નાસ, મગ્ગહક્કાણઆવાસ ॥ ૧ ॥
વિસહરકુન્નિગમત, કઠે ધારેઈ જે સયા મણુઓ-
તસ્સ ગહરોગમારી, -કુકુ જરા ૪ તિ ઉવમામ ॥ ૨ ॥
ચિહ્વિ હરે મતો. તુન્નઝ પણામો વિ બહુકલો હોઈ,
નરતિગિએમુ વિ હવા પાવતિ નદુખ્ખદોગમ્મ ॥ ૩ ॥
તુહમમ્મત્તે લહે ચિતામણિકપ્પપાયવખ્ખહિએ,
પાવતિ અવિગ્ગેણુ, હવા અયરામર હાણુ ॥ ૪ ॥
ધર્મસધુઓ મહાયસ, ભત્તિખ્ખરનિખ્ખરેણુદિયએણુ,
તો દેવ દિન્ન ૪ બોહિ, ભવે ભવે પાસનિણુય ૬ ॥ ૫ ॥

“ ઉવસગ્ગહર સ્તોત્ર ” ની સમજૂતિ.

સર્વ જ્ઞાની પીડાને દાળનાર એવો પાર્શ્વ નામનો યક્ષ દેવતા જેનો એવક છે તથા સર્વ ઈર્મસમૂહથી મુક્ત અને આ સસા ના મોહમમતાથી સર્પના જેવો તદ્દન નાશ કરનાર તેમજ સર દુષ્ટથી ગદ્દિત-એકાત મુખની વૃદ્ધિના અધાનકેપ હે પાર્શ્વનાથ સ્વામી ! હું તમને નમસ્કાર કરું છું. (૧)

વળી હે પ્રભુ ! તમારા નામના નિસહુર કુર્દિલન મંત્રને જે કોઈ મનુષ્ય દૃઢ્યને વિષે મનાકાળ ધાન્ય કરી ગયે તેની સર્વ પ્રકારની મહુની પીડા તથા ગરીબની પીડા અને મન્દીનો ભય તેમજ દુષ્ટ અને આઠગ એકાતગીયા નિગેરે તાવની પીડા પણ શાત થઈ જાય છે. (૨)

વળી હે ભગવત ! તમારા નામમંત્રનું અમરણ કરવાનું તો દુર નહીં પણ તમને નમસ્કારના માત્ર શુદ્ધ મનથી કરવામાં આવે તો તે પણ મહા ઇલાયક છે કેમકે તમને પ્રણામ કરનારો જીવ કદાચ મનુષ્યગતિમાં કે ઈર્મના ચેતો તિર્યચગતિમાં અવતર્યો હોય તો ત્યાં પણ તે દુષ્ટ કે નિર્વનપણું પામતો નથી (૩)

મન મનનાશિત પૂણે કરનાર દૃષ્ટવૃક્ષ કરતા પણ અધિક એવી તમારા નયનની શુદ્ધ શ્રદ્ધા (આસ્થા) થવાથી, જીવ વગર હરેતે અજરામર સ્થાનક પ્રાપ્ત કરે છે એટલે જ્યાં જન્મમરણનું કાર્મ પણ દુષ્ટ નથી એવું મોક્ષસ્થાનક મેળવે છે (૪)

એવી રીતે હે મોટા યશના ધણી ! જે માગે દૃઢ્યના પૂર્ણ ભક્તિના ઉભરા સદ્દિત તમારી સ્તુતિ કરી, તે જાન્યુ માટે હે પરમેશ્વર ! સામાન્ય કેવળીને વિષે ચદ્રમા સમાન હે પાર્શ્વનાથ સ્વામી ! હું જ્યાં મુધી મોક્ષે ન જાઉં, ત્યાં મુધી અને આ સંસારમાં જન્મોજન્મ ધર્મની પ્રાપ્તિ કરાવજો. (૫)

“ જય વીયરાય ”

(શ્રી વીતરાગ દેવને દીન પ્રાર્થના)

જય વીયરાય ! જગગુરુ, હોઉં મમં તુહ
પભાવઓ ભયવ, ભવનિન્વેઓમગ્ગા-ણુસાગ્ગિયા
ઇકકક્કમિદ્ધિ ॥ ૧ ॥ લોગવિઉદ્ધમ્મ્યાઓ, ગુડજણપૂઆ
પરથ્થકરણુ મ, સુહગુરુનેગો તન્વયણુ-સેવણુ આ
ભવમખડા ॥ ૨ ॥ વારિજ્જઈ જઈવિ નિયાણુ-ખ ધણુ
વીયરાય તુહ મમઓ, તદ્ધવિ મમ હુજ્જ સેવા, ભવે
ભવે તુમ્હ ચવણાણુ ॥ ૩ ॥ હુખખખઓ કમ્મખઓ,
સમાહિમગણુ ચ બોહિતાભો ચ, સ પજ્જઉમહ ઓચ,
તુહ નાહ પણામકરણેણુ ॥ ૪ ॥ સર્વ મ ગલ માંગલ્ય
સર્વ કલ્યાણુ કારણુ, પ્રધાન સર્વ ધર્માણુ, જેન
જયતિ શાસનમ્ ॥ ૫ ॥

“ જયવીયરાય ” ની (અર્થ-સમજૂતિ)

હે વીતરાગ ! હે જગતગુરુ 'તમારો જય થાઓ. હે
ભગવાન ! તમારા પ્રતાપથી મને આ સ સાર હિપરથી વૈરાગ્ય
થ ઓ અને તમારા કહેલા માર્ગ પ્રમાણે ચાલવાનું થાઓ
તથા માન વાન્હિત સફળ થાઓ (૧)

વળી લોકના આચારથી દિલ્લી રીતે ન ચાલુ એવી બુદ્ધિ આપો, તેમજ માતા, પિતા, ધર્માચાર્ય વિગેરે ગુરુઓની સેવા-ભક્તિની તથા પરોપકાર કરવાની મતિ આપો તથા બસા આચાર્ય ત શુદ્ધ ઉપદેશક સદ્ગુણનો સમાગમ થાઓ તથા તેનાં વચનની સેવા આ સસારમા હું જ્યાં સુધી શુદ્ધ ત્યાં સુધી મને અખડપત્તે હોજો. (૨)

હે વીતનગ ' જો કે તમારા કહેલા સિદ્ધાંતને વિષે તો ધર્મકરણીના બદલામા અમુક મુખની વાચના કરવારૂપ નિયાણુ બાધાની ના કહી છે, તો પણ આદવા ધાના તો મને હોજો તેમા પ્રથમ તો તમારા ચરણકમળની એવા, બીજી મારા શારીરિક તથા માનસિક દુખનો નાશ તેમજ માન સર્વ કર્મનો નાશ, તથા બીજી સમાધિ-મરણ તથા એથુ શુદ્ધ ધર્મમાર્ગની પ્રાપ્તિ-એ ચાર વાના હે નાથ ' તમને નમસ્કાર કરનાથકી મને મળજો. (૩-૪)

સર્વ માગલિજને વિષે મહા ઉત્તમ મ ગણરૂપ અને સર્વ સુખને વિષે મહા મુખના હેતુરૂપ, તથા સર્વ ધર્મમાર્ગમા એક-એક જૈનશાસન જયવતુ વર્તે છે અર્થાત્ શ્રી જિનેશ્વરના આજ્ઞાનચન સર્વો કૃષ્ટ જયવતા વર્તે છે. (૫)

“ અરિહંત ચેઽર્જ્યાણું ”

(કાઉરસગના હેતુઓ.)

અરિહંત ચેઽર્જ્યાણુ, કરેમિ કાઉરસગ્ગ ॥ ૧ ॥
વ દણુ વત્તિયાએ, પૂઆણુ વત્તિયાએ, સક્કાર વત્તિયાએ,
સમ્માણુ વત્તિયાએ, બોહિલાલ વત્તિયાએ નિરૂપરસગ્ગ-
વત્તિયાએ ॥ ૨ ॥ સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિઘ્ઘાએ, ધારણાએ
આણુ, એ એ વર્તમાણીએ-કામિ કાઉરસગ્ગ

“ અરિહત ચેઘ્યાણ ” ની

(અર્થ—સમભૂતિ)

અગ્નિહત પ્રભુની પ્રતિમાને વસ્ત્ર કરનાના હેતુથી હું
કાઉસ્સગ ૧૩ છુ (૧) અર્થાત્ શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનને નમસ્કાર
કરનાથી જે પાપનો નાશ થાય તથા જે પુન્યની પ્રાપ્તિ થાય
તે મારે હું કાઉસ્સગ ૧૩ છુ તથા જિનપ્રતિમાની પુષ્પાન્કિ
પૂજા કરનાથી જે ફળ થાય તે મારે હું કાઉસ્સગ ૧૩ છુ તથા
જિનપ્રતિમાને નમ્ર આભ ખાદિકે પૂજતા જે ફળ થાય તે મારે
હું કાઉસ્સગ ૧૩ છુ તથા શ્રી જિનપ્રતિમા આગળ ભક્તિ
પૂર્વક ગીત, જ્ઞાન, સ્તુતિ રિગેડે કરનાથી જે લાભ થાય તે
મારે હું કાઉસ્સગ ૧૩ છુ તેમજ ધર્મની પ્રપ્તિને અર્થ તથા
મોક્ષમુખ મેળવવા મારે હું કાઉસ્સગ ૧૩ છુ, (૧) વળી
હું શ્રદ્ધાએ, નિર્ભય બુદ્ધિથી, શાતપણે અને પ્રભુના ગુણને
ધા તે તથા તેના ગુણને વાર વાર ચિંતવતો અને ધર્મભાવની
વૃદ્ધિ કરતો હું કાઉસ્સગ ૧૩ છુ (૩)

૨૨૨૨૨૨૨૨૨૨

“ કઠ્ઠાણુકદ ” ની સ્તુતિ

(અર્થ સમભૂતિ સાથે)

કઠ્ઠાણુકદ પદમ જિહ્વિદ, મતિ તઓ નેમિજિણુ
મુણિદ, પાસ પામ મુગુણિક્કઠાણુ, ભત્તીઈ વદે
સિરિ વદ્ધમાણુ ॥ ૧ ॥ અપાર-સમાર-સમુપાર,
સિવ દિતુ મુઠ્ઠિકસાર, મળે જિહ્વિદા સુરવિ-
દા, કઠ્ઠાણુવહ્નીણુવિમાલકદા ॥ ૨ ॥ નિવ્વાણુમળે

વરજાણુકર્ય, પાણામિયામેસકુવાઈદર્ય; મન જિણાણુ
મરણુ યુજાણુ, નસામિ નિચ્ચ તિજગર્યજાણુ ॥ ૩ ॥
કુદિદુગોખખીગતુમારવત્તા, મગેજહથા કમલે
નિમત્તા, વાએમિડી પુથય ૧૧ગહથા, મુજાય મા
અમ્મ મળા પસથા ॥ ૪ ॥

મુખની જુદિના મૂગરૂપ પ્રથમ જિનેયર શ્રી કરભદેવ
ભગવાનને અને મોળમા શ્રી ગાતિનાથ ભગવાનને તથા
બારીગમા શ્રી નામનાથ જિનેયને વળી જગતમા ગપૂર્ણ
જ્ઞાનવી પ્રનાગના ત્રેવીગમા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને તેમજ ક્ષમા,
દયા, જ્ઞાનાર્થ અને ગુપ્તના એ-અનુપમ ન્યાનરૂપ ચાવી-
ગમા શ્રી વર્ધમાનસ્વામીને ભાજિપૂર્વક હું નમસ્કાર કરું છું. (૧)

અપાન અને અનત મગાની ગમુદ્રનો અત આણી
મોક્ષપત્રે પમેવા તથા હોસના મમ્મુ ૧૫૨૩ વહન કંગચેલા
ઓ મુખજુદિની રેવના વિશાળ મૂગરૂપ એવા સર્વે શ્રેષ્ઠ
જિનેય ભગવાને અને તમામ પવિત્ર વસ્તુઓને વિષે સાર-
રૂપ એવું મોક્ષપદ આપે. (૨)

મોત્તમાર્ગન વિશે શ્રેષ્ઠ નથ સમાન, તથા તમામ કુરાદી-
ઓના ગર્વનો ગપૂર્ણ નાશ કરનાર અને પડિત પુરુષોને આત્મા
રૂપ તેમજ નલે જગતને વિષે ગર્વોત્તમ એવા શ્રી જિનોજી
મિદ્ધાતને હું નિત્ય નમસ્કાર કરું છું. (૩)

મયકુદનુ કુવ તથા ચદ્રમા તથા ગાયનુ દૂર તથા બરડ-
એ ચાન સમાન ઉજરાજ વર્જવાળી, હાથમા કમળ વગ્નાડી
તથા કમળને વિશે રહેનારી નળી જેના બીજ હાથમા
પુસ્તકો રહેલા છે એવી ઉત્તમ મન્મરતી દેવી, અમને સદા
મુખકાગી

“ પુષ્પરવન્દીવદ્ધે ”

(શ્રુત-સ્તવ સૂત્ર મૂળપાઠ)

પુષ્પરવરદીવદ્ધે, ધાયઈસડે અ જાહીવે અ,
ભહેરવવિદેહે, ધમ્માઈગરે નમસામિ ॥ ૧ ॥
તમતિમિરપડલવિદ્ધ-સણુસસ સુરગણુનરિ દમહિયસસ,
સીમાધરમ્મ વદે, પદ્દેડિઅ મોહબલસમ ॥ ૨ ॥
‘જાઈજરામરણુમોગપણુસણુસસ, કહાણુપુષ્પઅલવિસા-
લમુહાવહમ્મસ, કો દેવદાણુવનરિ દગણુચિચચાસસ,
ધમ્મસસ મારસુવલજ્જ કરે પમાય ॥ ૩ ॥
‘સિધ્ધે ભો પવચો છુમો જિણુમચો નદી સયા સ જમે,
દેવ નાગસુવત્તકિત્તરગણુ સસજ્જુઅ ભાવચિચચો, લોગો
જથ પધ્ધિચો જગમિણ તેહુકમચ્યાસુર, ધમ્મો
વદ્ધઉ સામચો વિજયચો ધમ્મુત્તર વદ્ધઉ ॥ ૪ ॥ સુઅસમ
ભગવચો, કરેમિ કહસ્સગ્ગ ॥ વદણુવત્તિયાચો ॥

“ પુષ્પરવરદીવદ્ધે ”

[શ્રુતસ્તવ] ની અર્થ-મહત્તિ

જાહીવે, ધાનવીખટ તથા અર્ધો પુષ્કરવન્દીવ, મળીને
અદી, દીપના પાચ ભરત તથા પાચ ઐન્વત અને પાચ મહા
વિદેહ દેવોમા વર્મના મૂળ રોપનાર શ્રી સીમધન્ રામી વિગેરે
ભગવતોને હું નમસ્કાર કરું છું (૧)

અજ્ઞાનરૂપી ધાન અધઃગતો વિનાશ કરનાર તથા મોહ-
જાળને તોડી નાખનાર અને દેવતાઓના મધુદાયને તથા મનુષ્યના
રાજ્યોને પણ પૂર્વનિક્ક એવા સિદ્ધાંતને હું નમસ્કાર કરું છું ૨.

જન્મ, જરા, મૃત્યુ તથા રોકનો સ પૂર્ણ નાશ કરનાર, વળી
અતિશય બહોલી મુખસાતા આપનાર તથા દેવ દાનવ અને
મનુષ્યના ઈંદ્રોને પણ પૂજના યોગ્ય એવા ધર્મનો સાન્નિધ્ય
સિદ્ધાંતનો મહિમા જાણ્યા પછી કયો મૂર્ખ માણસ તેના આરા-
ધનમાં પ્રમાદ કરે ? (૩)

હે જ્ઞાનવત્ લોકો ! (સર્વનય-પ્રમાણરૂપી) સિદ્ધ એવા
જિનમતરૂપી સિદ્ધાંતને હું આજે મહિત નમસ્કાર કરું છું
(તે જિનમતના પ્રતાપરૂપી) મને ચાન્દ્રિકાવતી વૃદ્ધિ થાઓ !
જે ચાન્દ્રધર્મનું વૈમાનિક તથા ભગવતિ તેમજ જ્યોતિષી
અને વ્યતર દેવોના સમુદાયે સાચા ભાવથી પૂજન કર્યું છે,
વળી જે જિનમતમાં આ જગતના અર્ચ, મૃત્યુ અને પાતાળ
રૂપી ત્રણે લોકો તથા ત્રણે કાળો જ્ઞાન સમાયલું છે તે શ્રુત
ધર્મ વૃદ્ધિ પામે વળી જેનો અર્થ ગાંધનો છે, તથા વિજયવત્
છે તે સિદ્ધાંતધર્મ ચાન્દ્રધર્મની ઉત્તમતા થાય તેવી વૃદ્ધિને
પામે (૪) હે ભગવત્ ! આવા સિદ્ધાંતનું આરાધન કરવા મારે
હું કાઉંસ ગ કરું છું (અથવા સિદ્ધાંતરૂપી ભગવાનને આરા-
ધના મારે હું કાઉંસ ગ કરું છું)

કરેલ નમસ્કાર, નરોનાગી કે કૃત્રિમ નપુ સડને શ સા-સાગરથી તાગી પાર ઉતારે છે—૩

ગિરના પર્વતના ગિખ-ઉપ-જેના ત્રણ ટટ્યાણક દીક્ષા, કેનગ અને મોક્ષઉપ થયા છે તે કર્મઉપી ગતુનો નાશ કરના, ધર્મચક્રનર્તી બાવીશમા શ્રી આ દેનેમિ ભગવાનને હુ નમસ્કાર કરે છું—૪

અટા ન પનત ઉપ-ભન્ત ચક્રનર્તીએ જગવેલા ચાર મુખનાગા જિનપ્રામાના, દક્ષિણ દિશાએ શ્રી સભવનાથથી માડીને શ્રી પદ્મપ્રભ મુવીના ચાર તીર્થકેના તથા પશ્ચિમ શિલાએ શ્રી મુખાર્દનાથથી માડીને ચૌના શ્રી અનતનાથ મુરીના આઠ તીર્થ-રોના, તથા ઉત્તર દિશાએ પદરમા શ્રી ધર્મનાથરી માડીને ચૌનીશમા શ્રી મદાવીરસ્નામી મુધીના દશ તીર્થકેના તથા પૂર્વ દિશાએ પહેલા શ્રી નયભદ્રેવ ને બીજા શ્રી અજિતનાથ એ બે તીર્થકેના, મળીને વર્તમાન કાળના ચૌવીરો તીર્થકેના પ્રતિમિયા મિળતે છે, જે ધ્વાનિવડે વદાના છે તથા જે પોતાના સર્વ પ્રયોજન સિદ્ધ કરી માક્ષમુખઉપ મ પૂર્વે દળ પામ્યા છે, એના તે સિદ્ધ ભગવતો મને મોનતુ મુખ આપા—૫

“વેવાવચ્ચગરાણુ” (શામનદેવતાની સ્તુતિઉપ) સૂત્ર-
 વેવાવચ્ચગરાણુ સતિગગણુ ’ સમ્મદ્દિઠ્ઠિસમાહિ-
 ગરાણુ, કરેમિ કાઉસ્મગ્ગ ॥ ૧ ॥

“ સિદ્ધાણુ બુદ્ધાણુ ” (‘સિદ્ધસ્તંવ-સૂત્ર.’)

મિદ્ધાણુ બુદ્ધાણુ, પારગવાણુ પગપગ્ગોયાણુ,
લોચગગમુવગયાણુ, નમો મવા સવ્વમિદ્ધાણુ ॥ ૧ ॥
જો દેનાણુવિ દેવો, જ દેવા પંજડી નમસતિ,
ત દેવદેવમહિયા, સિરસા વદે મહાવીર ॥ ૨ ॥
હકોવિ નમુકારો જિણુરવમહસ્થ વદ્ધમાણુમ્મ,
સમારમાગરાઓ, તાગેઈ નં વ નાગિ વા ॥ ૩ ॥
ઉત્તિગ તમેક્કસિહરે, દિખ્ખા નાણુ નિમીહિયા જન્સ,
ત ધમ્મચક્કવદ્ધિ, અરિકુનેમિ નમમામિ ॥ ૪ ॥
ચત્તારિ અઠ્ઠ દમ્મ દો - વદિયા જિણુરસ ચઉવ્વીસ
પરમહુનિક્કિઅઠ્ઠા, સિદ્ધા મિદ્ધિ મમ દિસતુ ॥ ૫ ॥

“ સિદ્ધાણુ બુદ્ધાણુ ” ની અર્થ-સમતુતિ .

જેણે પોતાના આત્માને સર્વ અર્થ પૂર્ણ કર્યો છે, વળી
જે તત્ત્વજ્ઞાની છે, તથા જે સસાનનો પાર પામીને અનુકંમે
મોક્ષ પામ્યા છે, તે સર્વ સિદ્ધ ભગવતોને સનાતન મારો
નમનકાર હો—૧

જે દેવના પણ દેવ છે વળી જેને દેવતાઓ હાથ જોડીને
નમસ્કાર કરે છે તથા જે ઈશ્વરે પૂજાયેલા છે, તે શ્રી મહાવીર-
સ્વામીને હું મસ્ત-ધરે નમસ્કાર કરું છું—૨

આમાન્વ દેવળી ભગવાનમા વૃષભ સમાન શ્રી વર્ધમાન-
૧ સિદ્ધાનમા કહ્યા પ્રમાણે, જ્ઞાનપૂર્વક એક વાન પાલ

કરેય નમસ્કાર, નરનાગી કે કૃત્રિમ નપુસકને સ આ શાખાથી
તાગી પાર ઉતારે છે—૩

જિન્તા પર્વતના જિખર ઉપર જેના પ્રભુ સ્થાપ્યું હોય
કેવળ અને ભોક્ષરૂપ થયા છે તે કર્મકંપી ગતિનો નાશ કરે છે.
વર્મચક્રવર્તી બાવીગમા શ્રી આદિત્યે ભગવાને હું
નમસ્કાર કરું છું—૪

અટ્ટાપ પર્વત ઉપર ભગ્ન ચક્રવર્તીએ સ્થાપ્યું હતું
મુખવાળા જિનપ્રાસાદમા, દક્ષિણ દિશાએ શ્રી મહાવિદ્યુદય
માડીને શ્રી પદ્મપ્રભ મુરીના ચાર તીર્થે ને ને ને દક્ષિણ
દિશાએ શ્રી મુપાર્થનાથથી માડીને ચોના કુંજ ને ને ને
મુરીના આડ તીર્થ-ગેના, તથા ઉત્તર દિશાએ કુંજ ને ને ને
ધર્મનાથથી માડીને ચોવીગમા શ્રી મહાવિદ્યુદય મુર્ધના
દગ તીર્થ-ગેના તથા પૂર્વ દિશાએ પદ્મ ને ને ને ને
બીજા શ્રી અજિતનાથ એ બે તીર્થ-ગેના ને ને ને ને
કાગના ચોવીરો તીર્થ-ગેના પ્રતિષ્ઠિત છે, જે હજારો
નિકરડે નદાના છે, તથા જે પોતાના કુંજ કુંજોના મિલકેલી
ભોક્ષમુખરૂપ મ પૂર્ણ રૂપ પામ્યા ને ને ને ને ને
મને ભોક્ષુ મુખ આપે—૫

“ વેયાવચ્ચગરાણુ ” (ભાસ્કરેન્દ્રની મુનિરૂપી સૂત્ર-
વેયાવચ્ચગરાણુ અનિવર્ત્ય મુખમદિષ્ટિ
ગરાણુ, એ કાન્તિમુખ ॥ ૬ ॥

“ વેદાવચ્ચગરાણુ ” સૂત્રની સમન્વૃત્તિ.

શ્રી જિનશાસનના સહાયમંત્રી, માન્સ ભાજ તથા ચિન્તા કરનાર અને મુદ્ર ઉપદ્રવ તથા વિધો યાજનાર, સમસ્ત સધને મુખશાન્તિ કરનાર, તેમજ શુદ્ધ અદ્વાયત, બેલધવાન સમ્યક્દષ્ટિ જીવોને સમાધિ પ્રમાડનાર શ્રી ગામુખ તથા ચમ્કેન્દ્રી વિગેરે શાસનદેવતાનું આનાધન કરવા મારે હું કાઉરસંગ કરે છું.

સ સારદાવારૂપ મહાવીર સ્તુતિ (શ્રી હરિભદ્રસ્તુરિકૃત)

‘સ મારદાવાનલદાહનીર, મ મોહધૂસીહરણે મમીર,
માયારમાદારણુસારમીર, નમામિ વીર ગિરિમાર-
ધીર ॥ ૧ ॥ ‘ભાવાનનામમુરદાનવમાનવેન-ચૂલા
વિલોલકમલાવલિમાસિતાનિ, સ પૂરિતાલિનતલોક-
મમીહિતાનિ, કામ નમામિ જિનગજપદાનિતાનિ
॥ ૨ ॥ ‘બોધાગાધ મુપદપદવી નીરપૂરાભિરામ,
જીવાહિસાવિરલલહરી-સંગમાગાહદેહમ, ચૂલાવેલ
ગુરુગમમણિસ કુલ દરપાર, સાર વીગગમજલનિધિ
માદર સાધુ સેવે ॥ ૩ ॥ ‘આમૂલાલોલધુસીખાહુલ-
પરિમલાલીલલોલાલિમાલા, -ઝ કાગરાવમાગમલદલક-
મલાગારભૂમિનિવાસે !, છાવામ ભારમારે ! વર-
કમલકંઠે ! તારહારાભિરામે !, વાણીસ દોહદેહે ! ભવ
વિરહવર દેહિ મે દેવિ ! મારમ્ ॥ ૪ ॥

સે સારદાવા (મહાવીર સ્તુતિ) ની અર્થ સમજૂતિ.

સ સારંગી દાવાગિના તાપને ઝાલવાના પાણી સમાન,
તથા અગાનરૂપી ધુળને ઉડાડી નાખવામા પવન સમાન, વળી
કપરૂપી પૃથ્વીને ઉખેડી નાખવામા તીક્ષ્ણ હુળ સમાન અને
મેરૂપરંત સમાન ધીન્ શ્રી મહાવીરસ્વામીને હું નમસ્કાર કરું છુ. ૧.

અત્યંત ભારપૂર્વક નમન કરી રહેલા સર્વ દેવતા તથા
મનુષ્યના નાયકોના મસ્તકને વિષે બિરાજિત મુગટ ઉપર રહેલી
દેવીપ્રમાન કમલની ઝેણિઓથી જેનું પૂજન થઈ રહેલું છે એવા
તથા પોતાના ભક્તજનોના સર્વ મનોવાન્ઞિત પૂર્ણ કરનાર
શ્રી જિનેશ્વર ભગવતના તે પ્રસિદ્ધ ચરણોને હું યથેચ્છપણે
નમસ્કાર કરું છુ ૨.

ગલીન્ બોધવાળા, મુદ્ પદોની પશ્ચિતરૂપી પાણીના
પ્રવાહો ઢગીને ચોભાયમાન, તથા જીવદયારૂપી નિરતર વહેતા
તન્જોના પરસ્પર મળનારી અગાધ છે પ્રમાણ જેનું, વળી
શાસ્ત્રની વ્યુત્પત્તિરૂપી વેત્તો જેમા વહી રહી છે અને મારા
તેમજ સન્ધ્યા પાઠરૂપી રત્નોથી જે ભન્પૂર છે તથા જેનો પાર
પામનો બહુ દુષ્ક છે તેવા શ્રી વીરપરમાત્માએ પ્રકાશિલા
ઉત્તમ સિદ્ધાંતરૂપી સંમુદ્રને શુદ્ધ ભાવથી આદ્યપૂર્વક હું
સેવુ છુ ૩

દેઠ મૂળ પર્વત ડાલેલુ તથા મકુટના અત્યંત મુગધી
રજકણોની મુવાસમા મગન થઈ રહેલા હાન્બધ ચપળ ભમન

ઓના મનોહર ગુણવધી ગોણત્ર અને નિર્મળ પદનાળુ એક
જે કમળ તેની ઉપર જેવા લુપ્તના મધ્યસાગમા જેતો
નિવાસ છે, તથા જેના શરીરની ઉત્તમ કાંતિ છે તથા જેના
હાથમા એક કમળ રહેલું છે અને જેનું દેહ્ય ગોણાયમાન
હારનડે પ્રમગી ન્હુ છે, તેમજ જેણે જિનેશ્વ ભગવતની
વાણીરૂપી શરીર ધારણ કર્યું છે તેવી હે શુભ દેવી ! સરસ્વતિ !
મને સમાનના દુષ્કર્મથી છુટનારૂપ મોક્ષમુખનું એક
વરદાન આપો ✓

વિભાગ પીત્તે.

ક હસ્થ કરવા યોગ્ય ચૈત્યવ દન સ્તુતિ મતવનાદિનો સમ્રાટ
(શ્રી શત્રુ જાનુ શ્રી પદ્મવિજયજીકૃત ચૈત્યવ દન.)

વિભળ કૈવળ જ્ઞાન કમલા^૧ કવિત ત્રિભુવન હિતમર,
મુરતિજસ સ્તુત ચરણપદ્મ, નમો આર્તિ જિનેશ્વર ॥ ૧ ॥
વિભળગિર્નિવરકૃગમકલ, પ્રવરગુણગણભૂધર, મુરમ્મમુરકિજર
કોડીસેવિત નમો ॥ ૨ ॥ કરત નાટક કિજરીગણ ગાય જિન
ગુણ મનહર, નિર્જરાવળી નમે અહનિશ નમો ॥ ૩ ॥ પુકરીકે
ગણપતિ સાર્દ સાધી, કોડી પલ્લ મુનિ મનહર, વિભળગિ
રિવર શૃંગસિદ્ધા નમો ॥ ૪ ॥ નિજ સાધ્ય-સાવક ઉસૂ
મુનિવર કોડીનન એ ગિવિ, મુક્તિમણી વર્ધા નમો ॥ ૫ ॥
પાત્તાળ વન-મુરતોઆહી નિમગ્નિનિવરતો પદ, નહી

૧ નિર્મળ, લક્ષ્મી ૨ દેવતાઓની શ્રાવણ, ૪ સ. ૫ પાત્ય
૬ સિખરે ૭ શૂરીંગ, ૮ મનુષ્યલોક ને ૭વલોક ૯ સિદ્ધગિર્ગિગમ્યથી શ્રદ્ધ

અધિક તીરથ તીથ પતિ હે નમો ॥ ૬ ॥ ઈમં વિગ્ધગિરિ-
 વર શિખન્મહા ૬ અવિહુલ્ય પાર્થજી, નિજ શુદ્ધ મતા
 સાધનાર્થ પન્મ-જ્યોતિનિપાર્થજી ॥ ૭ ॥ અત મોહ કોહ વિદોહ
 નિકા પન્મપરિશ્રત જયકન્, ગિરિજાજ્યેનાકન્-ભાવત્પન્ પદ્મ-
 વિજય સુહિતન્ ॥ ૮ ॥

પડિત શ્રી પદ્મવિજયજીકૃત-

ચૈત્યવદનોની ચોવીશી.

(૧) આદિ દેવ અવરેસડ, રિનિતાનો નાય, નાભિગયા
 કૃપમહો, મરેના માય ॥ ૧ ॥ પાજી ધનુપની દેહડી,
 પ્રભુજી પ મહ્યાળ, ચોરાશી લાખ પૂર્વજ, જસ આયુ રિગાય
 ॥ ૨ ॥ વૃન્દા લછન જિન વૃપધરેજી, ઉત્તમ ગુણ મલિ ખાપ,
 તસ પદપન્ મેનથકી, લહીએ અરિચલ દાપ ॥ ૩ ॥

(૨) અજિતનાથ પ્રભુ અરતયો, રિનિતાનો રનામી,
 જિતશત્રુ વિજયા તણો, નદન શિવગામી ॥ ૧ ॥ બહોતે
 લાખ પુન્નતણ, પાલયુ જેલે આય, ગજ લછન લછન નહિ,
 પ્રભુમે સુગય ॥ ૨ ॥ માઠા ચાગે ધનુપની એ, જિનવન્ ઉત્તમ
 દેહ, પાદપન્ તમ પ્રભુમીએ, જેમ લહિએ શિવગેહ ॥ ૩ ॥

(૩) સાવધી નયગી ધણી, શ્રી મલ્લનાથ; જિતાગિ
 નૃપ નદનો, ચલવે શિવ સાથ ॥ ૧ ॥ મેનાનદન અદને, પૂજે
 નવ અગે, ચારગે ધનુધનુ દેહમાન, પ્રભુ મનગે ॥ ૨ ॥
 સાઠ લાખ પુન્નતણુએ, જિનવન્ ઉત્તમ આય, તુન્ગલછન
 પદપદને, નમતાં શિવગુપ્ત થાય ॥ ૩ ॥

૧ ધર્મને ધા બુ મના, ૨ ચોડા

જિન બાન્ધા ગીતેર નુપ પ્રમાણ, યાયા આયુ વન્સ વળી,
બહોતે લાખ નખાણ ॥ ૨ ॥ સઘ ચતુર્વિધ સ્થાપીને એ,
જિન ઉત્તમ મહારાય, તસ મુખપદ નવન મુછી, પન્મા
નદી થાય ॥ ૩ ॥

૨૬૨૬ x ૨૬૨૬

(૧૩) ડપિવપુર વિમલ પ્રભુ ન્યામા માત મટાગી,
તનમાં નુપ કુળ-નમેર, ઉગમીયો જિનમા ॥ ૧ ॥ લછન
જાજનરાહનુ, માઠ ધનુષની કાય, સાઠ લાખ વરમા તણ
આયુ મુખપાય ॥ ૨ ॥ વિમલ વિમલ પોને યયા એ, એવક
વિમલ વેહ, તુઝ પ પદ વિમલ પ્રત્યે, એનુ રંગી સસનેહ ॥ ૩ ॥

—૦૦૬૬૬૬૦૦—

(૧૪) અનત અનત ગુલા આગર, અયોધ્યાનાસી,
સિંહમેન નપ નહનો, ધયો પાપ નિકાસીયા ૧ ॥ મુજસા માતા
જનમિયો, ત્રીશ લાખ ઉનાર, વન્સ આઉખુ પાવિયુ, જિનન
જયમાર ॥ ૨ ॥ લછન સિંચાળાતપ એ, દા ॥ ધનુષ પચામ,
જિનપાપદ નમ્યા થમા, લહીએ સહજનિવાસ ॥ ૩ ॥

૨૬૨૬ x ૨૬૨૬

(૧૫) ભાનુનદન રમનાથ, મુનના લક્ષી માન, વજ
લંછન રંગી નમે, નજ લુનન નિખ્યાત ॥ ૧ ॥ દશ લાખ
વરસનુ આઉખુ, વપુ ધનુષ પીગતાલીશ, નતનપુરીનો નજીયો,
જગમા જાસ જગીશ ॥ ૨ ॥ રમી માન્ગ જિનન દાહો એ,
ઉત્તમ જન આનાર, તીલે તુજ પાદ પદ તણી, સેના કડ
નિરવાર ॥ ૩ ॥

—૦૦૬૬૬૬૦૦—

(૧૬) શાંતિ જિતેશ્વર સોલમા, અચિગમુત વદો,
વિશ્વેસેન કુળ નભમણિ, ભવિજન મુખ ક દો ॥ ૧ ॥ મૃગલ જન
જિન આઉંખુ લાખ વરસ પ્રમાણુ, હૃથિણાઉર નયગી ધણી,
પ્રભુજી મુણમણિખાણુ ॥ ૨ ॥ ચાલીંગ ધનુપની દેહડી એ, સમ-
ચોરસ સ દાણ, વદન પદ્મ જયુ અ હો, દીકે પરમ કલ્યાણુ ॥ ૩ ॥

(૧૭) કુચુનાથ કામિત ત્રિયે ગજપુરનો રાય, મિરિ
માતા ઉંઠે અનતયો, મુગ નરપતિ તાય ॥ ૧ ॥ કાયા પાત્રીશ
ધનુપની, લ છન જસ છાગ, દેવવજ્રાનાદિકે ગુણ, પ્રભુમો
ધગી રાગ ॥ ૨ ॥ સહસ પચાણુ વન્સતુ એ, પાળી ઉત્તમ
આય, પદ્મવિજય કહે પ્રભુમીએ, ભાવે શ્રી જિનગય ॥ ૩ ॥

(૧૮) નાગપુરે અન્ જિનવડ, મુદર્શન નૃપનદ, દેવી
માતા જનમિયો, ભવિજન મુખક - ॥ ૧ ॥ લ છન ન દાવર્તણુ,
કાયા ધનુપહુ ત્રીંગ, સહસ ચોગશી વન્સતુ, આયુ જસ
જગીશ ॥ ૨ ॥ અરુજરઅજરડે અજર જિનવડ, પાગ્યા ઉત્તમ
દાણુ, તમ પદ પદ્મ આલબતા, લહીએ પદ નિરવાણુ ॥ ૩ ॥

(૧૯) મહિનાથ ઓગણીંગમા, જસ મિથિયા નયગી,
પ્રભાવતી જસ માનડી, રાણે કર્મ પેગી ॥ ૧ ॥ તાત શ્રી કુલ
નરેસર, ધનુપ્ય પચીશની ડાયા, લ છન કલગ મગલકડ, નિરમવ
નિરમાય ॥ ૨ ॥ વરસ પચાવન સહસતુ, જિનન ઉત્તમ
આય, પદ્મવિજય કહે તેહને નમતા શિનમુખ આય ॥ ૩ ॥

(૨૦) મુનિમુનત જિનવીરામા, ૧૬-૮૫નુ લેહન, પદ્મા
માતા જેહુની, મુનિન નૃપનદન ॥ ૧ ॥ રાજદહી નગરી વખો,
વીશ ધનુષ શરીર, -કર્મ નિગચીતરેલનજ, -ઉદામ મમીર
॥ ૨ ॥ ઠીશ હજાર વન્સતણ એ, પાળી આયુ ઉદાર, પદ્મનિજ્ય
કહે ગિર વખો, ગાયત મુખ નિગાન ॥ ૩ ॥

સ્તુતિ ૦ કર્મકર્મ

(૨૧) નિધિવા નગરી-રાજ્યો, વપ્પા મુત માથો,
નિજ્યના મુત છોડીને, અનન મન માથા ॥ ૧ ॥ નીવ કમલ
લેહન જાણુ, પનર ધનુષની દેહ, નમિ જિનનનુ શાભણુ,
ગુણ ગણ મણિ ગેહ ॥ ૨ ॥ દગ હજાર વન્સ તણ એ પાળ્યું
પરગા આય, પદ્મનિજ્ય કહે પુણ્યધી, નમાએ તે જિનનાયા ॥ ૩ ॥

(૨૨) નેમિનાથ જાનીશમા, શિનાડેવી માય, સમુદ્ર-
નિજ્ય પૃથ્વીપતિ, જેહુ પ્રભુના તાગ ॥ ૧ ॥ દગ ધનુષની
દેહડી, આયુ વરસ હજાર, શખ લેહનધન નામીણ, તણ
રાણુ ન નાન ॥ ૨ ॥ સોગીપુગી નયગી લલી એ, બ્રહ્મચારી
લગનાન, જિન ઉત્તમ પદપદને નમના અનિચન જાન ॥ ૩ ॥

સ્તુતિ ૦ કર્મકર્મ

(૨૩) આશ પુરે પ્રભુ પાસેણ, ગોડે લન પાસ, નામા
માતા જનમિગા, અહિ લેહન જાસ ॥ ૧ ॥ અથેસેન મુત
મુખકર, નન હાથની કાય, કારી દેશ વાણાન્સી, પુણ્યે પ્રભુ
આ ॥ ૨ ॥ એકસો નરસણ આઉણુએ, પાળી પાસ કુમાર,
પદ્મ કહે મુગતે ગયા, નમતા મુખ નિરધાર ॥ ૩ ॥

(૨૮) મિદ્ધાર્થ-મૃત વ દીએ, ત્રિગણાનો જાયો, ક્ષત્રી
કુડમા અવતર્યો, મુર-નરપતિ ગાયો ॥ ૧ ॥ મૃગપતિ લ છન
પાઉલે, સાત હાથની કાય, બહોતે વન્સનુ આદિખુ, વીર
જિનેથ નય ॥ ૨ ॥ ક્ષમાવિજય જિનરાજના એ, દત્તમ ગુણ
અનહાત, સાત બોવધી વર્ણવ્યો, પદ્મવિજય વિજ્યાત ॥ ૩ ॥ ઈતિ.

(૧) આદીથ નિનરાયનો, ગણુ'ન ગુણુવત, પ્રગટનામ
પુડગીક જામ, મહીમાહે મહકત ॥ ૧ ॥ પચકોડ મુણીદ સાય,
અણુમણુ જીહા કીડ, શુભધ્યાન ધ્યાતા અમૂલ, કેનલ તીહા
લીવ ॥ ૨ ॥ ચૈત્રી પુનમને દિને એ, પામ્યા પદ મહાનદ, તે દિનથી
પુડગીઃગિનિ, નામ દાન મુખકદ ॥ ૩ ॥

(૨) જય જય નાહિ ॥ નદ, સિદ્ધાચલ મદન, જય જય
પ્રથમ જિજ્ઞાસ્યક, લનદુ ખનિહડણુ ૧. જય જય સાધુ મુગીદ
વૃદ, વદિઅ પરમેસન, જય જય જગદાનકદ, શ્રી ઋપણ
જલેસ ૨ અમૃતસમ જિનધર્મનો એ, દાયક જગમા જાણુ,
જીજ્ઞાસ્યક પ્રીત વગી, નિગદિન નમત વદ્યાણુ ૩

(૩) પરમેથ પરમાતમા, પાવન પન્નિહુ, જય જગગુરુ
દેનાધિદેવ, નયણુ મે દિહુ ૧. અચલ અલ અવિનાર સાન,
દ્વિપારમ સિંધુ, જગતિ જન આનાર એક, નિઃકાળ અધુ ૨.

ગુણ અનંત પ્રભુ તાહરા એ, કિમહિ કહ્યા ન જાય, રામ પ્રભુ
જિન ધ્યાનવી, ચિ નંદ મુખ થાય ૩.

(૪) શ્રી સીમ વં વીતરાગ, ત્રિભુવન ઉપગારી, શ્રી શ્રેયાસ
પિતા પુત્રે બહુ ગાણા તુમારી. ૧ ધન્ય રન્ય માતા સત્યકી, જોલે
જાયે જગદારી, વૃષભવ છન બિગાજમાન, વદે નરનાગી ૨
ધનુષ પાચમે રહુડી એ, સોહીએ એવનવાન, કીર્તિવિજય
ઉગાયનેા વિનય ધરે તુમ ધ્યાન ૩

(૫) સીમ નર પરમાતમા, શિનમુખના દાતા, પુજ્યપદનર્ક
નિજયેજ્યો, મર્વજનના ત્રાના ૧ પુર્વવિદેહ પુ ઉરિગિણી નયરીએ
માહે, શ્રી શ્રેયાસરાગ તિહા બવિયજના મનમોહે ૨ શ્રી મુખ
નિર્મલ લહી સત્યકી ગણી માત, કુચુ અર જિનાતરે, સીમધર
જિન જાત ૩ અનુક્રમે પ્રભુ જનનિયા, વળી ચોનનમા આવે,
માતપિતા હજે કડી રૂમણી પરવાવેઠ ભોગવી સુખ સ સારના
મયમ મન લાગે મુનિમુવત નનિ અ તરે, દીક્ષા પ્રભુ પાવે પ
ધાનિ મંતો ક્ષમ જી, પામ્યા કેનવનાણ, વૃષભ જી જને શોભતા,
મર્વ જાનના જાણ ૬ ચારાશી પ્રભુ મણધરા, મુનિનર એકરો
દોઢ, ત્રણ ભુવનમા જોયતા, નહીં કોઈ એહુની જોડ ૭ દશ લાખ
કહ્યા કેનલી, પ્રભુજીને પરિનાર, એક સમય ત્રણ કાળના, જાણે
સર્વ પિયા ૮ ઉત્તર પેનાવ જિનાતરે એ, યાશે જિનવર (સર્વ,
જશવિજય કુરે પ્રજમતા, મન વાછિત કૃપા લીધ. ૯.

(૬) અરિહત નમો ભગવત નમો, પરમેશ્વર જિનરાજ
નમો, પ્રથમ જિનેશ્વર પ્રમે પેખત સિદ્ધ્યા સધળા કાજ નમો.

અં ૧ પ્રભુ પારગત પરમ મહોદય, અવિનાશી અકલ ક નમો,
 અં ૨ અમર અસ્મૃત અતિશય નિરિ, અનંતનજલધિમય ક
 નમો અં ૩ તિહુયણ ભવિયણ જન મન વ છિય, - પૂરણ કેન
 ગસાવ નમો, લળી લળી પાય નમુ હું ભાળે, કર જોડીને ત્રિ-
 કાળ નમો. અં ૪ સિદ્ધ યુદ્ધ તુ જગ જન મજન, ઉત્તમનાન ઠન
 કેન નમો, મકલ મુગમુગ નગર નાયક સારે અહનિશ એવ
 નમો. અં ૫ તુ તીર્થકર મુખર સાહિબ, તુ નિહાગણ
 બહુ નમો, શબ્દાગત ભવિને હિતનસલ, તુહિ કૃપારસ
 સિદ્ધ નમો અં ૬ કેનવજ્ઞાનાદર્શ દર્શિત, લોહાલોકસ્વભાવ
 નમો, નાગિત સમલ કલેક જલુપ ગણ, - દુરિત ઉપદ્રવ ભાવ
 નમો અં ૭ જગદિતામણિ જગગુરુ જગહિત, - કાલ જગજન-
 નાથ નમો, મો અપા અવોદિતાગણ, તુ શિવપુરુષ સાધ
 નમો અં ૮ અગણ્ય ગરણ્ય નિગમ નિગજન, નિરૂપાધિક જગ-
 દીશ નમો, યોગિ દીઓ અનુપમ દાનેસર, જ્ઞાનવિભલ સૂરીશ
 નમો. અં ૯

૪ શ્રી પદ્મવિજયલકૃત મૃતિ [થોઇ] ચોવીશી.

(૧) આદિ જિનનગ ગણ, જમ આવદ્ર જાણ, મહેવી-
 માયા, ધોરી લગન પાગા, જગત નિવિતિ નિપાણા, મુદ્ધ ચારિત્ર
 પાયા, કેવળ સિંગી ગયા, મોક્ષ નગરે સરાયા ॥ ૧ ॥ સુધી
 જિન મુખકાગી, મોહ મિત્યા નિવારી, દુગ્ગતિ ડુખભારી,
 મોક્ષ સતાપ વાગી, એણિ ક્ષપણ મુધાગી કેવલાનત ધારી;
 નમીએ નગનાગી, જેહ વિશ્વોપકાગી ॥ ૨ ॥ મમનસરપુ બેઠા,

૧ મૃતસાગરની ટીક કરવા ચક્ર સમાન, ૨ કંપટક્ષ, ૩ નેત્રને
 આન દકારી, ૪ મુદ્ધ સમ્યક્વધર્મનો લાલ

સામે જે જિનજી મીઠા, કરે ખાણપ પર્થકા, રૂદ્ર ચ દ્રાવિ રીઠા,
દ્વાદશાગી વરિદા ગુથતા ટાણે કારકા, ભાવજન હોય સ્થિરકા,
કેળી પુન્યે ગરિદા, ૥૨૥ સુર સમક્ષિત વતા જેહુ રિધિ મહતા,
જેહુ મનજન મતા, ટાળીએ મુજ ચિતા, જિનવર એજતા,
વિન વારે દુરતા, જિન ઉતમ ધુળતા, પદને મુખ જિતા ૥૩૥

૮૨૮૮૮૮૮૮૮૮

(૨) નિજયા મુત ન દો, તેજથી નયુ જિણ દો^૨ શીતસતાએ
ચ દો, ધીરતાએ ગિરી દો^૩, મુખ જેમ અરવિંદો^૪, જાસ એવે
મુરિંદો, લહો પરમાનંદો, સેનના મુખકંદો^૫ ૥૪૥

(૩) સ જન મુખદાતા, જેહુ જગમા નિખ્યાતા, પદ જ્યોના
ત્રાતા, આપતા મુખશાના, માતા ને આતા, કેવલજ્ઞાન શાતા,
કુખ કોહુગ્ગ આતા^૬, જાસ નામે પગાના ૥ ૧ ૥

—૮૨૮૮૮૮૮૮—

(૪) સ નત મુત સાચા, જાસ વ્યાકાંઠ નાચા, ધયો હીરો
જાચો મોહને કેઈ તમાચા, પ્રભુ ગુણ મહા માચો, એહને
ધ્યાને રાચો, જિન પદ મુખ સાચા, લગ્ય માણી
નીકાચો^૭ ૥ ૧ ૥

—૮૨૮૮૮૮૮૮—

(૫) મુમતિ મુમતિ ૥૧, મગવા જાસ માર્ગ, મેડ ને ના,
એર એહને છુવાઈ, ક્યય કીધા માહ^૮, કેવલજ્ઞાન પાઈ, નહિ
ઉભીમ કાઈ, મેનીએ એ સત્તઈ ૥ ૧ ૥

૮૨૮૮૮૮૮૮૮

---

૧ મણધર પ્રાંત ૧ ૨ પાપ - સૂઈ - મેર ૪ કમળ ૫ મુખવ મગ
૬ દાતિદનો સમદ્ધ ૭ જામે ૮ ધર્મના કર્મ

(૧૩૭)

(૬) અદીરો ધનુષ કાળ, ત્યક્ત મદ મોહ માળ, મુગીમા
જમ માયા, મુક્ત જે ધ્યાન યાયા, કેવલ ન પાળ, ચામરાદિ
ધન્યા, મેરે મુગ્યાયા, મોક્ષ નગરે મરાયા ॥ ૧ ॥

(૭) મુપાસ જિન નાણી, સાલણે જેહ પ્રાણી, હવે પહે-
ચાણી, તે તયાં ભવ્ય પ્રાણી, પાત્રીગ ગુણ પ્રાણી, સૂત્રમા જે
મુધાણી, પદ્મવશ્ય જાણી, કર્મ પીડે નયુ ઘાણી ॥ ૧ ॥

(૮) એરે મુનુ વૃદ્ધા, જાસ ચણાજિન, અક્રમ જિનચદા,
ચદનજે સોહદા, મહમેન નૃપનદા, કાપતા રખદા, સ્વછન
મિપ ચદા, પાપ માનુ મેનદા ॥ ૧ ॥

(૯) નરેદેન લાવદેવો, જેહની સારે સેવો, જેહ દેવાધિ
દેવો, માન જગમા જયુ મેવો, જોતા જગ એહવો, દેન દીકા ન
તેહવો, મુવિરિ જિન જેહવો, મોક્ષ દે તતખેવો ॥ ૧ ॥

(૧૦) ઝીતવ જિન ગ્રામી પુનઘી સેન પામી, પ્રભુ આ
તમનામી, સર્વ પરબાન નામી, જે શિવગતિ ગામી, ગાયતાન દ
ધામી, લની શિવમુખ કામી, પ્રાપ્તીએ ગિરા નામી ॥ ૧ ॥

* સ જનન મિત આતીને ચત્રમા આપની મવ કરે કે એમ દુ માનુ
ધુ ૧ રાજ-મદારાજ ન ચાગ નિકામના દેવતા * તત્કાલ

(૧૨) વિષ્ણુ જસ માત, જેહના વિપ્લતાત, પ્રભુના અવ
દાત^૧, તીન ભુનને વિખ્યાત, સરપતિ સધાત^૨, જસ નિકટે
આયાત, કંગી કર્મનો ધાન, પામિયા મોક્ષ શાત ॥ ૧ ॥

(૧૦) નિધના ઉપનાગી, રમના આદિનાગી, રમના
નાતાગી, કામ કોનાદિ વાગી તાણ નાગી, દુષ્ણ હોહુગ
હારી, નાસુપુજન નિહારી, જાઉં હુ નિત્ય વારી ॥ ૧ ॥

(૧૩) નિમવ જિન જુહારો, પાપ સતાપ વારો, ઝરથા
માખ મદહારો, નિધ કીર્તિ વિહારો, યોજન વિદુનાગો, જમ
ધાણી પ્રમારો ગુણ ગા આચારો, પુન્યના એ પ્રમોગે ॥ ૧ ॥

(૧૪) અનત અનત નાપુત, જમ મહિમા મનાપી, મુરનર
તિરિ ન પ્રાણે, સાલણે જસ વાપી, એક વચન સમજાપી, જેહ
સ્વાદાદ જાણી તર્ગા તે ગુદાખાણા, પામિયા સિદ્ધિરાપા ॥ ૧ ॥

(૧૫) રમ ધમ ધોગી, કર્મના પસ તોરી, કેવલ ઓ
જોરી, જેહ ચોટે ન ચારી દર્શની મદ છોરી, જય લાગ્યા
સધેરી, નમ મુનર કોરી, તે ને સિદ્ધિ ગોરી ॥ ૧ ॥

(૧૬) ને જિન શાતિ, જસ મોનન્ન કાતિ ॥ ગણે જન
બ્રાતિ મોહુ મિથ્યાતન શાતિ ॥ દ્રવ્યલાન અરિ પાતિ^૪ તાસ કરતા
નિમતિ^૩, ધનતા મન ખાતિ, ગોપ મતાપ વાતિ ॥ ૧ ॥ દોય
જિનનર નીવા, ય ધોળા મુરીયા ॥ દોય કા રગીલા, કાકતા

૧ અગ્નિ ઓનો સમુ ॥ ૨ સ્વામા માતાનો પુત્ર ૩ નિયમ
૪ યુગની શ્રધ્ધિ ૫ વિનાશ-વિનસ

કર્મ કીલા ॥ ન જે દોષ હીલા, દાય ગ્યામા મનીયા ॥ સોળ
સ્વામીજી પીળા, આપને મોક્ષ લીલા ॥ ૨ ॥ જિનવરની
વાણી, મોહનદસી કૃપાણી ૧ ॥ સૂત્રે દેનાણી, સાધુને યોગ્ય જાણી
॥ અર્થે ગુલાણી, દેન મનુષ્ય પ્રાણી ॥ પ્રજાએ દિત આણી,
મોક્ષની એ નિશાણી ॥ ૩ ॥ વાધેથી દેવી, હૃદયે દિયે ધરેવી ॥
જિનન પાપ સૈની, સાજ અદા પડેવી ॥ જે નિત્ય સમજેવી,
હું ખેલેહુના હરેની ॥ પદ્મવિનય કહેવી, લબ્યમ તાપ ખેની ૨ ॥ ૪ ॥

(૧૭) કુટુંબ જિનનાથ, જે જે છે સનાથ, તારે લાનપાથ ૩, જે
મહા લબ્ય લાથ, એહનો તમે સાથ, બાવળે દિયે બાથ, તારે
મુનન સાથ, જે મુણે એક ગાથ ॥ ૧ ॥

(૧૮) અગ્ર જિનન ગયા, જેહની રી માયા, શુદ્ધશન
નપ તાયા, જસ મુનર્જી દાયા નદાવત પાયા, દેગના શુદ્ધ દાયા,
સમનમજા નિગ્યાયા હંદ હંદાપી ગાયા ॥ ૧ ॥

(૧૯) મહિજિન નમીએ પુર્ણા પાપ ગમીએ, હદિયગણ
મીએ, આણ જિનની ન કમીએ ૪, લાનમા નવી જમીએ, સર્વ
પરમાન ૫ ગમીએ, નિજગુણમા રમીએ કર્મમલ સર્વ
ધમીએ ૧ ॥ ૧ ॥

(૨૦) મુનિમુનત નામે જે ભવી ચિત્ત લામે, સવિ સપેત્તિ
પામે, દેવર્ગના મુખ જામે, દુર્ગતિ હું ખ નામે, નવિ પડે મોહ

૧ ખામ-તરવા, ૨ લાય કરનારી, ૩ લાન-સમુદ્ર ૪ ઉદાધીએ
૫ ડીએ ૬ દાગીએ

લાપિત નાણી, જ્યારે તી આજા, જ્ઞાનનિમળ ગુણખાલી ॥ તા
એ ઘાય ચાર વખત પળ કાઢે નાચ છે

(૨) શ્રી સીમધર દેવ મુદ્દ કં, મુનિ મન પ કંજ હ સાચ,
કુચુ અનિજન અતર જનમેયા, તિલુઅણુ જસ પરગસાચ,
સુવ્રત નમિ અતર વં દીમા, રામા જગત પનિગમેચ, ઉંચ
પેકાલ જિનાતમા પ્રમુ, જાગ શિવ વહુ પાસેચ ॥ ૧ ॥

(૩) શ્રી શત્રુજય તીરથ સાન, ગિરિનમા જેમમેરૂ ઉંચ,
હાકુરનમ અપાર, મનમાહી નનકારજ જાણુ, તામા જેમ
ચ દ વખાણુ, જળાન જળમા જાણુ, પ પીમા ઉત્તમ જેમ
હુમ, કુળમાહી જેમ કપલનો નગ, નાખિતણા એ અશ,
ક્ષમાનતમા શ્રી અરિહુત, તપશુના મુનિનર મહત, શત્રુજય
ગિરિ ગુણવત ॥ ૧ ॥

(૪) શ્રી શત્રુજય મરણુ, કપલ જિણદ દયાળ, મરૂદના
નદન, નદન કં નલ કાગ, એ તીન્ય જાણી, પુર્ નરાલ
વાર, આદીથર આઠયા, જાણી લાળ અપાર ॥ ૧ ॥ પ્રેવીશ
તીર્થ કર, ચઢીઆ એણે ગિરિ પારે, એ તીરથના ગુણ, મુ
અસુરાદિક માને, એ પાનન તીન્ય, ત્રિભુવન નહિ તસ તોલે,
એ તીરથના ગુણ, સીમધર મુખ બોલે ॥ ૨ ॥ પુર ગિરિ
મહિમા, આગમા પ્રસિદ્ધ, ત્રિમવાચ્ય બેટી, લહીએ
અવિચલ કદ, પચમી ગતિ પહોતા, - મુનિનર

કોઠામેડ, એણે તી-થ આવી, ઝર્મ વિપાક નિષેડ ॥ ૩ ॥
ચીશતુજયકેરી, અહોનિગજ્ઞાજાગી, શ્રીઆત્રિ ત્રિનેશ્વર-આણ
હૃદયમા યાગી, ગ્રી મધવિવનહર, ઝનડ જક્ષ લખપૂ, શ્રીસધના
સેધ, વિષ્ણુમાગર ચૂર ॥ ૪ ॥

(૫) પુડગીક મડલ પાય પ્રણુમીલે, આદીશ્વર જિન
ચદાણ, નેમિનિના ત્રેવીશ તીર્થ ર ગિરિ ચડીયા આણ દાણ
આગમમાહે પુડગીક મહીમા, બાખ્યો જાન દીણ દાણ, ચૈત્રી
પુનમ દીન દેવી ચડેમગી, મૌસાન્ય ત્રો મુખ દાણ ॥ ૧ ॥

(૬) મણિચિત સિંહાસન, બેઠા જગદાધાર, પર્યુપલ
કેમે, મહિમા અગમ અપાન નિજ મુખથી દાખી, સાખી મુર
ન વૃદ્ધ, એ પર્વ પર્વમા, જિમ તાનમા ચર ॥ ૧ ॥ નાગ
કેતુની પડે, ડાપ સાનના કીતે, વ્રત નિયમ આખડી, ગુરુ મુખ
અરિદ્રી લીતે, દાય ભેદે પૂજા, જાન પાત્ર પ્રકાર, ર પડિકમણા
ધર, શીયન અખડિત સાર ॥ ૨ ॥ જે ત્રિકલુ ગુરુ, આગધે
નવ વાર, ભવ સાત આઠ અવ-રોપ તાસ મસા, સહુ સૂત્ર
ગિરિમણિ, હૃદયસૂત્ર મુખજાન, તે શ્રવણ મુણીને, સદ્ગણ રો
અનતા ॥ ૩ ॥ સહુ ચૈત્ય જીહારી, ખમત ખામણા કીલે,
કરી માહમીવત્સલ, કુગતિ દ્વાર પર દીલે, અઠાધ મહોત્સવ,
ચાનદ ચિત્ત લાન, ઈમ જ્ઞાતાં સવને, ગામન દેવ સદાર્થ ॥ ૪ ॥

(૭) ગ બેશ્વર પાસણ પૂજાએ, નજલવનો લાહો લીજીએ
મન વ પ જ સુરતડ, જય વામા મુત અવવેસડ,
દાય અતિ લવા, દાય ધોળા જિનવડ

દોય નીચા દોય રયામળ દહ્યા, મોળે જિન કચન વર્ણ લહ્યા
 ॥ ૨ ॥ આગમ લે જિનનગ વાળીઓ, ગણધર તે હર્ષદે
 રાળીઓ, તેહનો રત્ન લેવો ચાળીઓ, તે હુઓ શિવસુખ
 સાળીઓ ॥ ૩ ॥ ધરણીધર નય પજાનતી, પ્રભુ પાર્થિવતા
 ગુણ ગાનતી નહુ સધના સકર ચૂનતી, નયનિમયના વહિત
 પૂરતી ॥ ૪ ॥ ઇતિ ॥

૬ શ્રી પદ્મવિજયહ-

કૃત સ્તવનો

(૧) પ્રથમ જિનેશ્વર પ્રણમીએ, જામ મુગધો કે ગાય,
 પકટપટ્ટ પડે તામ ઈશાળી-નયન લે, લૂગપરે લપગાય ॥૧॥
 રાગ રહિશ તુજ નરિ નડે, અમૃત જેહ આનના, તેહથી પ્રતિહત
 તેહ માતુ કોઈ નાવ કર, જગમા તુમનુ કે વાદ ॥ ૨ ॥ યગર
 ધોઈ તુજ નિન્મગી, કાયા કચનનાન, નહી પ્રવેશ લગાન, તો
 તુ તેહને, જે ધર તાલકે પ્યાન ॥ ૩ ॥ રાગ ગયો તુજ મન
 થકી, તેહમા ચચિન ન દોય ધગાવ આમિ-ધી રાગ ગયો તુજ
 જ મધી, હર મહોનર હોય ॥ ૪ ॥ ચામોચામ કમળ સમો
 તુજ ઇલોકોત્તર વાત, દેખે ન આહા નિહાર, અમચ્ચુ ધણી,
 એવા તુજ અન ત ॥ ૫ ॥ ચા અતિગય મૂળધી, આગણીગ
 દેનના દીધ, કર્મ ખપ્યાધી અગ્યા, ચાત્રીશ એમ અતિશયા,
 સમનાયામે પ્રતિજ્ઞ ॥ ૬ ॥ જિનન ઉત્તમ ગુણ ગાનતા, ગુણ
 આવે નિજ અગ, પર્માનજ્ય કહે એક મમય પ્રભુ પાળજો,
 જેમ થાઉ અક્ષર અલગ પ્રથમ ॥ ૭ ॥

૧ ક પટ્ટાની પુષ્પમાળાની પેર ન સર્પ ૩ આશ્વ ૪ માસમાથી
 ૫ નારાનાર ગ ૬ સ, સ ૭ નોર્લિક-આશ્વકારી

૦ જિનેશ્વર પ્રભુના ગુણમા આત્મનશ (ગિદ્ય ઉપદેશ) સંહિત

૧ આપણામા એવા ગુણ પ્રગ ૭

(૧) મોળમા શક્તિ જિનેશ્વર દેવ કે અચિનના નદરે,
 જેહની આરે સુરપતિ એવ કે અચિરાના નદરે તિનિ નર સુર
 મહુ મમુદય કે અં એક યોગન માહે સમાય કે અગાશા તેહને
 પ્રભુજની વાણી કે અં પગિતમે સમજે જે ભવિપ્રાણી કે
 અં સહુ જીવના મગય ભાગે કે અં પ્રભુ મેધ ધનિ પરે
 નાગે કે અં ॥ ૧ ॥ જેહને જોયણ સનાસો માન કે અં જે
 પૂર્વના રોગ તેતો થાન કે અં સનિ નારા થાયે નવા નાવે
 કે અં પદમાસ પ્રભુ પ્રભાવે કે અં ॥ ૩ ॥ જિહા જિનજી
 નિચરે જંચ કે અં નવિ મુષક રાવણ પતંગ કે અં નવિ
 કોનિ વયન વિરોધ કે અં અતિવૃદ્ધિ અનાવૃદ્ધિ રોગ કે અં
 ॥ ૪ ॥ નિવપન્યદના ભય નામે કે અં વળી મરગી નાવે
 પામે કે અં પ્રભુ નિચરે તિહા ન દુકાળ કે અં જાયે ઉપદ્રવ
 સ્ત્રિ વતકાસ કે અં ॥ ૫ ॥ જસ મસ્તક પુઠે નજે કે અં
 ભામળા નવિ પેરે છાજે કે અં હર્મશયવી અતિશય અગીયા
 કે અં માતુ યોગ સામ્રાજ્ય પગિના કે અં ॥ ૬ ॥ કબ
 દેખુ ભાવ એ ભાવે કે અં એમ હોગ ધણી ચિત્ત આવે કે
 અં જિન ઉત્તમ દુગ્ધ પ્રભાવે કે અં કહે પદ્મનિજય બની
 આમે કે ॥ ૭ ॥ ગતિ ॥

(૩) નિગ્ધો નેમિ જિહાને અન્હિતાજી, રાજિમતી કર્યો
 ત્યાગ ભગવતાજી, બ્રહ્માચારી સયમ બ્રહ્મો અં અનુક્રમે થયા
 વીતરાગ, ભં ॥ ૧ ॥ આમર ચક્ર સિદ્ધાસન, અં પાદપીઠ
 સચુત, ભં છન ચાલે આકાશમા, અં દેવદુદુલિ વર
 ચુત્ત ભં ॥ ૨ ॥ સહસ જોયણ ધનજ સોહતો, અં પ્રભુ
 આગળ ચાલત, ભં દતક હમલ નન ઉપરે, અં વિચરે પાય
 દવત ભં ॥ ૩ ॥ આ મુખે દિયે દેગના, અં તણ ગદ

ઝાક ઝમાળ, ભાં કેશ રોમ રૂમશ્ર નખા, અં વાધે નહી
કોઈ કાળ ભાં ॥ ૪ ॥ દાગ પલ ઉંધા હોય, અં પચરિપય
અનુકૂળ, ભાં પટનકલુ સમન્થે રૂળે, અં વાયુ નહી પ્રતિકૂલ
ભાં ॥ ૫ ॥ રૂપાળી સુગંધ મુર કુસુમની, અં વૃદ્ધિ હોય
મુરસાય, ભાં પ ખી દીધે મુપ્રદક્ષિણા, અં વૃક્ષ નમે અમસ
રાળ ભાં ॥ ૬ ॥ જન ઉત્તમ પ પદ્મની, અં એવા કંઠે
મુર કોઠ, ભાં ચાર નિકાયમા જઘન્યથી, અં ચેત્યવૃક્ષ તેમ
જેઠ ભાં ॥ ૭ ॥ ૧૧૮ ॥

(૪) જિનજી રેવીગમે જિન પાસ, આશ મુજ પૂરવેરે
લોય ॥ જિં ॥ ઈહ લવ પરભન દુખ દોહગ સનિ ચૂરવે
રે લોય ॥ જિં ॥ આઠ પ્રાતિહારજનુ જગમા તુ જયારે લોલ
॥ જિં ॥ તાહુન વૃક્ષ અરોધી રોમ દૂર ગયારે લોલ ॥ ૧ ॥
॥ જિં ॥ જનનુ પ્રમાણ ગીર્વાણ કુસુમ વૃદ્ધિ કરેરે લોય
॥ જિં ॥ દિવ્ય પનિ મુર પૂરે કે વાસળીએ રનરેરે લોલ ॥
જિં ॥ આમર ઠરી હાન ચલતી એમ કહેરે લોય ॥ જિં ॥
જે નમે અમ પદે તે ભલી ઉધ પ ગતિ લહેરે લોલ ॥ ૫ ॥
જિં ॥ પાદપીઠ સિદ્ધાસન વ્યતર વિરચિયેરે લોલ ॥ જિં ॥
તિહા બેસી જિનગજ ભાનકે દેશના દિધેરે લોય ॥ જિં ॥
ભામ ઠળ ગિન પુઠે કે મૂર્ધ પદે તપેર લોય ॥ જિં ॥ નિરખી
હરખે જેહ તેહના પાતક અપેરે લોલ ॥ ૩ ॥ જિં ૬૧ ૮૬
સિનો નાદ ગભીર ગાળે ધણેરે લોય ॥ જિં ॥ નણુ ધન
કહે તુજકે ત્રિભુવનપતિપણેરે લોય ॥ જિં ॥ એ ત્વેનાઈ
તુજ કે ણીજે નવિ ઘટે રે લોય ॥ જિં ॥ રાગી બેપી ૬૧

— ૨ દાની-મુ ૨ સુમધી જળની અને પુષ્પની - નીચા ૪ દાચા
મખી ■ દેવત એ ૫ ૬ વર્-હની

કે તે ભવમા અટ્ટે લોલ ॥ ૪ ॥ જિં ॥ પૂજક નિદક દોય
કે તાહુ સમપણે રે લોલ ॥ જિં ॥ કમં ધનુષપતિ ઉપરે
સમચિત્ત તુ ગજેરે લોલ ॥ જિં ॥ પણ ઉત્તમ તુજ પાઠ પદ્મ
મેવા કરે રે લોલ ॥ જિં ॥ એહ સ્નાનાને ભવ્ય કે ભવ
સાચર તરે રે લોલ ॥ ૫ ॥ ધૃતિ ॥

(૫) ગાસન નાયક શિવસુખ દાયક જિનપતિ મહાગ લાલ,
પાયક જાસ મુરામુ અણે નરપતિ, મહાં પસાયક સદર્પ કેરા
જિણે નવિ ચિત્ત ધર્યા, મહાં દાયક પાતક છુદ અરણ અગી
ધર્યા મહાં ૧ ક્ષાયક ભાવે કેનલ જ્ઞાન દર્શન ધરે, મહાં
જ્ઞાયક લોભનોડના ભાવ મુનિસ્તરે, મહાં વાયક ધાતિર્મ
મર્મની આપદા, મહાં લાય- અતિગય પ્રાતિહાર્થની સપ ।
મહાં ૨. કારક પટક થયા તુજ આતમ તત્ત્વમા, મહાં વારક
ગુણ સમુદાય સચલ એકત્તમા મહાં નારક નર તિરી દેવ
ભ્રમલવી હું થયો, મહાં કારક જેહ વિજ્ઞાન તિણે વિપરીત
ભયો મહાં ૩ તારક તુ ભવિ જીવનો મમરથ મે લલો,
મહાં લાંક કંઠેલા નસથી કોવાનવ દલો, મહાં વારક જેહ
ઉપાવિ અનાદિની સહચરી, મહાં કાંક નિજ ગુણ રિદ્ધિ
મેવકને બગબરી, મહાં ૪ વાણી એહવી સાલણી જિન
આગમ તણી, મહાં જાણી ઉત્તમ આશ ધરી મનમા ઘણી,
મહાં ખાણી ગુણની તુજ પદ પદની ચાકડી, મહાં આણી
હીયડે હેજ રે નિજ પદ ડગી. મહાં ૫

૭ શ્રી ઉદયરત્નજી કૃત સ્તવનની ચોવીશી.

(રાગ ગીત)

(૧) મરદેવીનો નદ માહરો, રસ્વામી સાચો, શિવનબુની
ચાહ કરો તો, એહને ચાચો રે. મં ૧ કેવલ કાચના કુપા

સુ૦ ૩ પચ ઈંદ્રી રૂપ સુતો જે, કરીય નગન રે, ઉદયન્ત
પ્રભુ બિંદી તેશુ, ખાય સોગન રે. સુ૦ ૪.

(૧૦) ગીતવ શીતવનાથ સેવો, ગર્વ ગાળી રે,
ભવદાવાનળ ભજવાને, મેવમાળી રે. ગી૦ ૧ આશવ કધી
એઁ બુદ્ધિ આસન વાળી રે, ધ્યાન એહનુ મનમા ધરે,
લેજ તાળી રે. શી૦ ૨ કામને બાળી કોને ટાળી ગમને
રાળી રે, ઉ ય પ્રભુનુ ધ્યાન ધરતા નિત હીનાળી રે શી ૩

(૧૧) મૂ તિ જોતા એવાસની માહરૂં, મનકુ મોહુ રે,
ભારે બેરતા ભવના દુખનુ, ખાપજ બોયુ રે સુ૦ ૧
નાથજીએ મહાગી નેહની નજરે સામુ જોયુ રે, મહિંલહી
મહાનજની મે તો, પાપ ધોયુ રે સુ૦ ૨ શુદ્ધ સમન્તિ રૂપ
શિવજી, બીજ બોયુ રે, ઉદયન્ત પ્રભુ પામતા ભાગ્ય,
અનિ. સોહુ રે સુ૦ ૩

(૧૨) જુઓ જુઓ રે જ્યાન- જોતા, હુધં થયો રે,
મુરગુરૂ પજ પાર ન પામે, ન જાય કહ્યો રે જુ૦ ૧ લવ-
અટવીમા ભમતા બટુ, કાળ ગયો રે, કોઈ પુણ્ય કસોલથી
અનસર, આજ લહ્યો રે જુ૦ ૨ શ્રી વાસુપુજ્યને વાદતા
મધજો, દુખ દહ્યો રે, ઉદયન્ત પ્રભુ અગીકરીતે, બાહિ
મહો રે જુ૦ ૩

(૧૩) નિમવ તાહરૂં રૂપ જોતા, રદ લાગી રે, દુખ
ગયા વીસરી ને, બૂખી લાગી રે વિ. ૧ કુમતિએ માહરી

દેઃ તથા, મુખતિ જાગી રે, કોઈ માન મ યા લોભે, શીખ માગી રે. વિં ૨ ૫ થ વિષય ચિકારનો હવે, થયો ત્યાગી રે, ઉદયરત્ન કહે આજથી હું તો, તાહરો ગાગી રે. વિં ૩

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૧૪) અનત તાહન મુખડા ઉપર વાગી જાઉં રે, મુગતની પ્રતે મોજ દીજે, ગુણ ગાઉં રે અં ૧ એરમો હું તલમુ વુને, ધ્યાન ધ્યાઉં રે તુજ મિલવાને દાન્ય તાહરો, દામ થાઉં રે. અં ૨ બજન તાહરે ભરો ભરે, ચિતભા ચાહુ રે, ઉદયરત્ન પ્રભુ જો મિલે તો, દેડો સાહુ રે અં ૩

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૧૫) વાડે વાહલા વાડ તુ તોમે, જિલ નાહી રે, મુજને મોહલગાઓ પોતે, બેપરવાહી રે વાં ૧ હવે હું હઠ લેઈ બેઠો, અન્ન સાહી રે, કેઈ પેટે મેલાનશો કહોને, ઘો બતાઈ રે વાં ૨. દેડ ગમે જો તુજનુ પ્રભુ, કંઈ ગહિસાર્જ રે, તો પણ તુ પ્રભુ ધર્મધારી, હયો નિવાહી રે વાં ૩ તુ તાહરા અધિકાર સાહમુ, જોને ચાહી રે ઉદય પ્રભુ ગુનહીનને તાન્તા, છે વડાર્જ રે. વાં ૪.

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૧૬) પોમહમા પાગેડો રાખ્યો, ગન્ન લેઈ રે, તન સાટે જનાઓ અભગ-દાન દેઈ રે. પોં ૧. અનાય જવનો નાથ કહાવે ગુલાનો ગેહી રે તો મુજને પ્રભુ તાન્તા કહો, એ વાર કેહી રે. પોં ૨ મરીબનિનાજ તુ ગિરઓ સા દિબ, શાતિ એહી રે, ઉદયરત્ન પ્રભુ તુજનુ બાધી, પીન અપેહી રે. પોં ૩.

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૧૭) વાર્જનાઈરે અમરી વીલ નાજે, મુદ ગ નુકે રે ઠમક પાય નિકુવા મમ્મે લેગી લજકે રે. વાં ૧ ઘમઘમઘમ ઘમઘમ

ધમકે, ઝાઝરી ઝમકે રે, નૃત્ય કરતી રેનાગના જાણે, ૧૬૧મની ઢમકે
રે વાગરે, રા દો દો દુહાવાળે, ચુડી ખલકેર, કુદડી લેના કુમતી
ફરકે, ઝાલ ઝણુકે રે. વાગ ૩ કુચુ આગે ધમ નાચ નાચ, ચાલને
ચમકે રે, ઉદય પ્રભુ બોધબીજ આપો, દોવને ઢમકે રે વાગ ૪

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૧૮) અરનાથ તાહરી આખડીએ મુજ, દામલ દીધુ રે,
એક હોળમા મનકુ માહરે, હુડી લીધુ રે અગ ૧. તુજ નવળે
વધણે માહરે, અમૃત પીધુ રે, જન્મ જગતુ જોડ વાગયુ, કાજ
સીંધુ રે અગ ૨. દુરગતિના કારને કુખવુ હવે દાગ દીધુ રે,
ઉદયરતન પ્રભુ શિવપથનુ મે, 'સંખ્ય લીધુ રે અગ ૩

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૧૯) તુજ સગીબો પ્રભુ તુજ દીમે, જોના રવમા રે અગર
દેવ કુણુ એહવો બલિમો, હરિ હનમા રે. તુગ ૧ તાહુન અગને
સરકોમકો, નાગીનરમા રે મહામ હવમા કોઈનાયે, માહરા ૩૬૪મા
રે. તુગ ૨. મશિનિન આવીને માહરા, મનમ દિરમા રે ઉદય
રતન પ્રભુ આવી પતો, તુ નજમા રે તુગ ૩

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૨૦) મુનિમુનન મહારાજ માહુન, મનનો 'વાસી રે
આશા ફાસી કરીને થયો, તુ ઉદાસી રે મુગ ૧ મુતિવિલાસી
તુ અવિનાસી, ભવની ફાસી રે જાણો ભગવત થયો તુ,
સહજવિવાસી રે મુગ ૨ ચૌદ ગજ પ્રમાણ લોકાયોક પ્રકાસી
રે ઉદયરતન પ્રભુ અતરંગી, જોતિવિલાસી રે મુગ ૩.

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૨૧) નમિ નિન્ન નાથ નિર્મલ, ધૃત ધ્યાને ૩ મુદર
 નેહનો ૩૫ સોહો, મોનન ગાને રે ન૦ ૧ વેલ તાહગાહુ મુલવા
 નમીયો, એક તાને રે, નેજી માહુરા ન્હા છે તન્સી, નિરખવાને રે
 ન૦ ૨. એક પલક જો રદસ્ય પામુ, કોઈક થાને રે હું તુ અતર
 મેલી મળુ, અલેહ જ્ઞાને રે ન૦ ૩ આઠ પહોર હું તુજ આગધુ,
 માત્ર ગાને રે, ઉદયરત્ન પ્રભુ નિહાલ કીજે, બોધિ દાને રે ન૦ ૪.

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૨૨) બોવ બોલ રે પ્રીતમ મુજશુ મેવી આટો રે પગલે
 પગલે પીડ મુજને, મેમનો કાટો રે. બો ૧. રાજેમતી કહે
 છાહ છપીલા, મનનો ગાહો રે જિહા ગાહો તિહા રસ નહીં જિમ,
 જયડી આટો રે બો ૨. નન લવનો મને આપ નેમજી નેહનો
 આટો રે ઘોયો કિમ ઘોનાથ જાહવજી પ્રીતનો છાટો રે. બો ૩.
 નેમ નાજુલ જે મુગતિ પહોઆ વિગહ નાહો રે ઉદયરત્ન કહે
 આપને આમિ ! લવનો દાહો રે બો ૪

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૨૩) આવ આવ કુમર આવ તાહગી, આવ ગમે રે તજ
 દીઠા વિના મીઠા માહુરા પ્રાણ ભમે રે આ ૧ બોળામાહિ
 પડતુ મેલે ગીમ દમે રે માવડી વિના આનક ખુદુ કુલ ખમે
 રે. આ ૨ માતા વામા કહે મુખક નેતા, દુખડાગમે રે, લળીલળી
 ઉદયરત્ન પ્રભુ, તુજને નમે રે આ ૩.

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૨૪) આવ આવ રે માહુરા મનડા માહે, તુ છે ખ્યારો રે
 હિલ્લ-હિલ્લ દેવહુતી, તુ છે ન્યાગે રે આ ૧. આહો મહાવીર
 ગલીરતુ તો, નાથ માહુરા રે હું નમુ તુને ગમેમુને, માથ તાહરો
 રે આ ૨. માહીમાહી રે મીઠા હાથ માહુરા, વેગી વારો રે, ઘો
 ઘોરે દર્શન રે મને, ઘેને લારો રે આ ૩. જા વિના નિયોગ

કેલુનો, નથી ચારો ૨ સગા-૧૫ ૧૫ ના ના સ્વામી ! આપને
આપો ૨, આગ ૪ ઉપરના પ્રબુ જગમે લેતા તુ ૩ તાગે
૨ તાર તાગ ૨ મુને તાગ તુ, સગા-૧૫ ૧૫ ૩, આગ ૫

૨૨૨૨૨૨૨૨

૮ ક હાએ કુવા ચોગ્ય મઝાય-પદો

(૧) કહના રૂળ ૩ કોવના, જાની એમ બોલે ડીમતભો
૨૨ જાલીએ, હવાહવા તોયે કહવાગ ૥ ૧ ૥ કોધે કોડ પૂર
વતણુ, સગા-૧૫ જાણ કોધ મહિત તણ વે ૩૩, ને તો લેખે
ન થાય કહના ૦ ૥ ૨ ૥ મારૂં ઘણે નર્પીયા હુનો ધનો મન
વતગ, શિષ્યના કોધ થકી થયો ચડેશીયો નાગ કહવાગ
૥ ૩ ૥ આગ ઉડે જે ધ-થકી, તે પહેલુ ધ-ખાણે જાણે લેગ
જો નરિ મળે, તો પાસેનુ પ-ખાણે કહવાગ ૥ ૪ ૥ કોધતણી
ગતિ એહની, કહે મેવનાથી હાલ કહે ને હેતની, જાણ
વળે એમ જાણી કહવાગ ૥ ૫ ૥ ૮ ય ત્વ કહે કોધને, કાઢ્યો
ગળે સાહી કયા ક ને નિર્મળી, ઉપશમ એ નાહી
કહવા ૦ ૥ ૬ ૥

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૨) ૩ જાન માન ન કીજ્યો, માને વિનય ન આવે ૨,
વિનય પ્રિતા પ્રિયા નહી તો કિમ મમકિત પાવે ૨ે ૩૦ ૥ ૧ ૥
મમકિત વિષ આરિ નહી, આ પ્ર વિષ નહી મુક્તિ ૨ે; મુક્તિના
મુખ છે ગાથના તે કેમ લાલીએ જુક્તિ ૨ે ૨૦ ૥ ૨ ૥ વિનય વડો
સ સારમા, ગુણમા અધિકારી ૨ે માને ગુણ જાયે ગળી, પ્રાણી
જોજો વિચારી ૨ે ૨૦ ૥ ૩ ૥ માન કહ્યું જો રાવણે, તેને નમે

માર્ગે દુર્ગોત્તમ ગ વેદગી અતે સવિ દુર્ગો ૩ ૩૦ ॥ ૪ ॥
 મુમલા ૧ સારિખો, દુ ખદાચી ખોટો ૩, ઉદયનન કહે માનને,
 દેને દેશનરો ૩ ૩૦ ॥ ૫ ॥

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૩) મમકિતનુ મૂળ જાણીએજ મત્તા વચન માણાત
 સાચામા સમકિત રમેજ, અગામા મિથ્યાન ૨ પ્રાણી ૧ મ દગીગ
 મયા લ ॥ ૧ ॥ ૧ ॥ મુખ મીદો જુગો મનેજ, કુડ કપડનો ૩
 ૧૦, જામે તો જાજ કરે જ, ચિતમા તાકે ચોટ ૩ પ્રાણી ૦
 ॥ ૧ ॥ આપ ગ જે આપો પડે જ પણ ન ધરે વિધામ મનજુ
 નખે આત જા, એ આપનો પાસર પ્રાણી ૦ ॥ ૨ ॥ જેહનુ
 બાની પ્રીતડીજ, તેહજુ નહે પ્રતિજ્ઞા મેલ ન હ ૩ મનતલોજા,
 એ માગાનુ મૂળ ૨ પ્રાણી ૦ ॥ ૪ ॥ તપ કીધો માયા કરી જ,
 મિન સુ નાખ્યો ૩ ભેદ મહિ જિનેશ્વર જણબો જ, તે પાગ્યા
 મી ૨ ૩ પ્રાણી ૦ ॥ ૫ ॥ ઉદયનન નહે સાલજો જ, મલો
 માગાની જુદ, મુઝિનુડી જળાવે જ, એ મા ન છે શુદ્ધ
 ૩ પ્રાણી ૦ ॥ ૬ ॥

૨૨૨૨૨૨૨૨

(૪) તુમે સક્ષા જેને લોભના ૩, લોભે મુનિજન પામે ક્ષોભના
 ૩ લોભે દાહ્યા મન ડાવ્યા કરે ૩, લોભે દુષ્ટ પ ધે સચર ૨
 તુમે ૦ ॥ ૧ ॥ તને લોભ તેહના લેઉ ભામળા ૩, વળી પાથ
 નમીને કર ખામળા ૩ લોભે મનનદા ન નહે કેહની ૩, તુમે
 સગત મેલો તેહની ૩ તુમે ૦ ॥ ૨ ॥ લોભે વન મેલી
 રણમા મરે ૩, લોભે ઉચ તે નીચુ આદરે ૩ લોભે પાપ ભણી
 પગવા ભરે ૩, લોભે અકાળ કગતા ન આમરે ૩ તુમે ૦ ॥ ૩ ॥
 લોભે મન ન નહે નિર્મળુ ૩, લોભે સગપલ નામે પેગળુ ૩,
 લોભે ન રહે પ્રીતિ ને પાવડું ૩, લોભે ધન મેળે બહુ એક

ખાપો મૂં ૧૦ ૥ જનમ જ ૧ મરણાદિ દુ ખમે, કાળ અન ત
ગમાયો, અનલ ધરિયા જિમ કહેા યામે, અત અનલુ નવી આપો
મૂં ૧૧ ૩ ૥ ૥ લખ આનગી પોદેયા ચોલના નર નર ૩૫
ખનાયો મિનસમમિત સુધારસ ચાખ્યા ગિજિત કોડિ ન ગિ ખાપો.
મૂં ૧૨ ૬ ૥ એતી પ નરિ માનત મૂંખ એ અચનિત ચિત
આપો, ચિદાનંદ તે તત્ત્વ જગનમે, જિજ્ઞે પ્રભુગુ મન લાપો
મૂં ૧૩ ૫ ૥

(૬) પૂર પૂજ્ય દિવ્ય કડી ચતન, નીમા ન જન પાયા રે પૂં
એ આકાંક્ષી હીનાનાથ દયાલ દયાનિધિ દુર્લભ આધિક ખતાયા
ર, દશ ન્દાતે દોહિયા નરજન, ઉત્તરાધ્યયને ગાયા ૧ પૂં ૧૧ ૧
અવસાન પાય રિચ નસ અચત, તે તો મૂં કદાચારે કાગ દિહા
વજ્ર કાળ નિમ જિમ, ડાર મણિ પકતારા ર પૂં ૧૨ ૧ ૥ નદી
ધોત પ પાળ ન્યાય કં અર્ધ નાક તે આયા રે અર્ધ મુગમ
આગલ ન્દી તિનકુ, જિને કંજુ મોહુ ઘટારા ૧ પૂં ૧૩ ૩ ૥ ચતન
ચા ગતિમે નિચ, મોક્ષદા એ કાયા રે, કંત કામના સુર
પજુ યાકી, જિનકુ અનર્ગલ આયા રે પૂં ૧૪ ૪ ૥ રોહ-
ણગિજિ જિમ નતનખાળ તિમ ગુણ સહુ ધામે સમાયા રે
મહિમા મુખની વન્છત જાકી મુરતિ મન સકાયા રે પૂં
૧૫ ૫ ૥ કલ્પદ્રુક્ષ મમ સયમ કેરી અતિ સીતલ જિદ્દા ઘાયા
રે અન્ન કન્ન ગુણ ધ લ મહામુનિ મધુકં મન લોલાયા
રે પૂં ૧૬ ૬ ૥ ચા તન નિજ તિહુ કાળ કોરો કિને, માયા મુખ
નિખળયા રે, અનસર પાય ન ચૂ- ચિદાનંદ, મરુરુ થુ દરસાયા
રે પૂં ૧૭ ૭ ૥

(૧૦) અનુલવ અમૃતનાળી હો પાસ જિન અં સુ-
પતિ ભયો જે નાગ શ્રીમુખધી, તે વાળી ચિત આળી હો ૧૧
પાં ૧૧ ૧ ૥ સ્વાદનાઈ મુઠા મુદિત શુચિ, જિમ મુરસારિતા-

પણી, અતઃ મિથ્યાલાનસતા જે, ઇંદન તાસ 'કૃપાહી હો
 ॥ ૫૦ ॥ ૧૦ ॥ અહોનિરા નાથ અમ જ્ય મહ્યા તિમ,
 તિરે અચગિર એહી, લોહલોહ પ્રકાશ અશ જગ, તમ
 ઉપમા કહો કેહી હો ॥ ૫૦ ॥ ૩ ॥ નિગ્દ વિચોગહૃદ્ધી એ
 દતી, મધીએ વેગ મિયારે, યાકી અનેક અવચરતાધી,
 આણાભિમુખ હહારે હો ॥ ૫૦ ॥ ૪ ॥ અક્ષર એક અનત
 અગ જિહા, લેપ રહિત મુખ લાખો, તામ લયોપગમ ભાવ
 વગાધી, ગુદ વચન અમ આખો હો ॥ ૫૦ ॥ ૫ ॥ આખાધી મન
 તમે વધુ નરિ ગામારે લોભાવો ? કે કહણા કહણાસ માગર,
 પા જરી તે પાવો હો ॥ ૫૦ ॥ ૬ ॥ એ લનલેગ લલ્યા વિણ
 સાદિખ, અશુભ મુગલગતિ ગરી ચિદાનંદ વામામૃત તારી,
 પાણીની ખવિદ્વાની હો ॥ ૫૦ ॥ ૭ ॥

(૧૧) આત્મ પન્માત્મ પ પારે, જે પરમાત્મગુ લય
 લાવે ॥ આં ॥ મુખકે ગજ, કીર બુજીકો નિજ તનમનકી
 મુદ પ્રિમગવે દખાડુ મગર ચાનકી મહિમા, મોડ કીર બુગી
 હો જારે ॥ આં ॥ ૧ ॥ કૃમુમમ જ તિવ તેલ દેખ કુનિ, હોય
 મુનવ કુલેવ કાવે 'મુનિગર્મ'ગત અવાતિરિત હોય, મુ-તાલ
 અતિ હામ વગરે ॥ આં ॥ ૨ ॥ પુન ટેપિમુમદ પવાગા
 દિકમે, અદનતા નયુ મુનધવી આવે ગગામ જલ આય
 બાયક, ગ ૧૧કકી મહિમા જાવે ॥ આં ॥ ૩ ॥ પા
 મોના પન્મ જ પાય કુનિ, લોહા કનક અરૂપ લિખારે, ખાતા
 ધ્યાન નન્ન ચિતમે ઇંદ, ધ્યેય-પમે જલય મનાવે ॥ આં ॥
 ૪ ॥ જગ નમતા મનતાકુ તજ જન, ગુદ અપરી પ્રિમ
 લગાવે નિદાન-વિસા પ્રેમ મગન જગા, દુવિવા બાવ મુમ્મ
 મિર આં ॥ ૫ ॥ મનારેન તરંગાનમજા.

પાણી અતર મિધ્યાભાનવતા જે, છેદન તાસ 'દૃપાણી હો
 ॥ ૫૦ ॥ ૧૨ ॥ અહોનિશ નાથ અસંખ્ય મહ્યા તિમ,
 તિગ્ધે અચરિજ એહી લોકલોક પ્રકાશ અશ નસ, તસ
 ઉપમા કહો કેહી હો ॥ ૫૦ ॥ ૩ ॥ નિગ્ધ વિયોગહસ્તી એ
 દતી, સધીએ વેગ મિલાને, યાદી અનેક અવચકતાધી,
 આણાલિમુખ દહાવે હો ॥ ૫૦ ॥ ૪ ॥ અક્ષર એક અનત
 અગ નિહા, લેખ રહિત મુખ લાખો, તાસ ક્ષયોપશમ ભાન
 વધ્યાધી, ગુરુ વચન રસ ચાખે હો ॥ ૫૦ ॥ આખ્યાધી મન
 તસ થયુ નવિ, શામાટે લોભાવો ? કર કરણા નરણારસ સાગર,
 પેટ ભરી તે પામે હો ॥ ૫૦ ॥ ૬ ॥ એ લનલેગ લક્ષ્મી નિષ્ણ
 સાહિબ, અશુભ મુગલગતિ ધારી ચિદાનંદ વામામૃત તારી,
 વાણીની બલિહારી હો ॥ ૫૦ ॥ ૭ ॥

(૧૧) આતમ પન્માતમ પ પાવે, જે પરમાતમશુ હય
 લાવે ॥ આ૦ ॥ મુજકે શબ્દ કીટ ભૂગીકો, નિજ તનમનકી
 ગુરુ બિસરાવે દેખાહુ પ્રગટ ધ્યાનકી મહિમા, સોઈ કીટ ભૂગી
 હો જાને ॥ આ૦ ॥ ૧ ॥ કુમુભસ ગ તિલ તેલ દેખ કુનિ, હોય
 મુગલ કુલેય દહાવે રશુક્તિગર્ભગત સ્વાતિઉર્ધ્વ હોય, મુકતાદલ
 અતિ હામ ધનને ॥ આ૦ ॥ ૨ ॥ પુન ગપિયુમદ પવાશા
 દિકમે, ચંદનતા જયુ મુગધધી આવે ગગામે જલ આય
 આયકે, ગગોદકકી મહિમા લાવે ॥ આ૦ ॥ ૩ ॥ પાન
 નકો પન્સગ પાય કુનિ, લોહા કનક સ્વરૂપ લિખાવે ધ્યાતા
 ધ્યાન ધનત ચિત્તમે ઈમ, ધ્યેયરૂપમે જય મમાને ॥ આ૦ ॥
 ૪ ॥ લગ સમતા મમતાકુ તજ જન, ગુરુ સ્વરૂપથી પ્રેમ
 લગાવે ચિદાનંદ ચિત્ત પ્રેમ મગન લયા, દુવિધા ભાન મદળ
 મિ જાને ॥ આ૦ ॥ ૫ ॥ મમાનેય તત્તજ્ઞાનમાલા

આયો મૂ ૥ ૨ ૥ જનમ જ ૬ મરણાદિક દુ ખમે, કાળ અન ત
ગમાયો, અનંત પરિકા નિમ કહેા યામે, અત અનુ નવી આયા
મૂ ૦ ૥ ૩ ૥ ૥ લખ ચાનશી પાડેયા ચાલના નવ નવ ૩૫
બનાયો મિનસમિત મુધાનમ ચાખયા, ગિજીત કોઉ ન િભાયો
મૂ ૦ ૥ ૪ ૥ એતી પનરિ માનત મૂરખ, એ અથનિ શિત
આયો, ચિદાનંદ તે તત્ત્વ જગનમે, જિજ્ઞે પ્રભુગુ મન લાયો
મૂ ૦ ૥ ૫ ૥

(૯) પૂનર પુણ્ય ઉદય કેરી ચેતન, નીમ ન જન પાયા ૨ પૂ૦
એ આખી દીનાનાથ દગલ દયાનિધિ, દુર્લભ અધિક બતાયા
૨, દગ દશાને દોહિયા નરજન, ઉત્તરધ્યયને ગાયા ૨ પૂ૦ ૥ ૧ ૥
અવસર પાય નિચ નસ ાયત, તે તો મૂક કહાયા ૨, કાગ ઉન
વળ કાજ નિમ નિમ કાર મજિ પકાયા ૨ પૂ૦ ૥ ૨ ૥ નદી
ધોવ પપાળ ન્યાય કર અર્ધ વા તે આયા ૨ અર્ધ મુગમ
આગવ રહી તિનકુ, જિને દુષ્ટ મોહ ઘટાયા ૨ પૂ૦ ૥ ૩ ૥ ચતન
ચાન ાતિમે નિશ્ચ, મોક્ષદા એ કાયા ૨, કન્ત દામના મુરે
પજ પાકી, જિનકુ અનર્ગલ માયા ૨ પૂ૦ ૥ ૪ ૥ ગોહ-
જિગિ નિમ નતનખાણ તિમ ગુણ નહુ યામે સમાયા ૨
મહિમા મુખધી વળત જાકી મુખતિ મન શકાયા ૨ પૂ૦
૥ ૫ ૥ કંઈપટ્ટ સમ સયમ કેરી અતિ ગીનવ જિહા ણયા
૨ ચરજુ કન્ત ગુણ ધન્ન મહામુનિ, મધુકર મન લોલાયા
૨ પૂ૦ ૥ ૬ ૥ યા તન નિજ તિર્હુ કાળ કહેા નિને, સાચા મુખ
નિપજાયા ૨, અનસર પાય ન ચુચ ચિદાનંદ, સદગુરુ યુ દરસાયા
૨ પૂ૦ ૥ ૭ ૥

(૧૦) અનુભવ અમૃતનાળી હો પાસ જિન અંત મુ-
પતિ ભયો જે નાગ ઓમુખવી, તે વાળી ચિત આળી હો ૥
પા૦ ૥ ૧ ૥ રયાદનાદ મુદ્રા મુદિત શુચિ, જિમ મુનગિતા-

પાણી, અતર મિધ્યાલાનયતા જે, છેદન તાસ 'કૃપાણી હો
 ॥ ૫૦ ॥ ૧૦ ॥ અહોનિરા નાથ અસખ્ય મળ્યા તિમ,
 તિન્ને અચન્નિ એહી લોહલોક પ્રકાશ અશ જસ, તસ
 ઉપમા કહો કેહી હો ॥ ૫૦ ॥ ૩ ॥ તિન્હુ નિયોગહરણી એ
 દતી, સધીએ વેગ મિલાવે, યાકી અનેક અવચકતાથી,
 આણાલિમુખ જહાવે હો ॥ ૫૦ ॥ ૪ ॥ અમર એક અનત
 અશ જિહ્વા, લેખ રહિત મુખ લાખો, તાસ ક્ષયોપગમ લાન
 વગાથી, શુદ્ધ વચન જસ ચાખો હો ॥ ૫૦ ॥ ચાખ્યાથી મન
 તમે થયુ નનિ, શામોલે લોલાવો ? જુ જરૂણા જરૂણારસ સાગર,
 પો ભરી તે પાવો હો ॥ ૫૦ ॥ ૬ ॥ એ લનલેગ લલ્યા નિજ
 સાહિબ, અગુબ યુગલગતિ યાગી ચિદાનંદ વામામૃત તારી,
 વાણીની બલિહારી હો ॥ ૫૦ ॥ ૭ ॥

(૧૧) આતમ પન્માતમ પન્ પાવે, જે પરમાતમશુ લય
 લાવે ॥ આ૦ ॥ મુલકે શખ કીટ બુગીકો, નિજ તનમનકી
 શુદ્ધ બિસરાવે દેખહુ મગર ન્યાનકી મહિમા, મોઈ કીટ બુગી
 હો જાવે ॥ આ૦ ॥ ૧ ॥ કુમુમસગ તિલ તેલ દેખ કુનિ, હોય
 મુગર કુલેય કહાવે 'શુક્તિગર્ભગત સ્વાતિઉત્તર હોય, મુક્તાઢલ
 અતિ દામ રંગે ॥ આ૦ ॥ ૨ ॥ પુનરૂપિયુમદ પદાશા-
 દિકમે, ચન્નતા બધુ મુગધથી આવે ગગામે જલ આય
 આયકે, ગગોદકકી મહિમા લાવે ॥ આ૦ ॥ ૩ ॥ પાન
 નકો પન્સગ પાધ કુનિ, લોહા કનક સ્વરૂપ લિખાવે ધ્યાતા
 ધ્યાન વન્ત ચિત્તમે ધૈમ ધ્યેય પમે જાય મમાવે ॥ આ૦ ॥
 ૪ ॥ લાજ સમતા મમતાકુ તજ જન, શુદ્ધ સ્વરૂપથી પ્રેમ
 લગાવે ચિદાનંદ ચિત્ત પ્રેમ મગન લયા, દુવિધા લાન સકળ
 મિટ જાવે ॥ આ૦ ॥ ૫ ॥ સમાપ્તેય તત્ત્વજ્ઞાનમાલા

સર્જન-શ્રાવક કોણ કહેવાય ?

- મુખ દુ ખના વખતમા, ધીરજ ધાટે જેહ,
અકતીમા જે નવ છકે, મનજન માનો તેહ ૧
- ભુહુ ન ચાહે કોઈનુ, ભુહુ ન બોલે જેહ,
ભુહુ ન કરે કર્મ જે, મનજન માનો તેહ ૨
- કલેશ કપાલ કટે નહી, વેગ ન રાખે જેહ,
અનગુણ ઉપર ગુણ કટે, સનજન માનો તેહ. ૩
- બોલ વિચારી જે વહે, બોલ્યુ પાળે જેહ,
ગરીબનુ રક્ષણ કરે, સનજન માનો તેહ ૪
- વિદ્યામુને નહી ઠગે, જે ગુણચોગ ન થાય,
નિદા ન કટે પારકી, તે સનજન કહેવાય. ૫
- પરગુણ બોલે મેમથી, ન કરે આપ લકાર્થ,
ગુણગ્રાહી મો વાતમા, તે મનજન કહેવાય. ૬
- કપટકળા જે નવ કરે, ન કરે જે અન્યાય,
માથે રાથે જે મતા, તે મનજન કહેવાય ૭
- પર દુ ખ દાઝ હીલે ધરે, પરહિત કઠી હરખાય,
ગુરજનને હે માન જે, તે મનજન કહેવાય ૮
- મનજન મત ને સત્પુરપ, છે એકાર્થો નામ,
મનજનના લક્ષણ થકી, દુર્જન દૂર તમામ ૯
- શાસ્ત્ર સાભળી ગુરુ કને, અર્થ વિચારે જેહ,
ભુદ્ધિ વધારે આપણી, શ્રાવક બાણે તેહ. ૧૦
- શ્રુત્યુતા પૂરા ધ્યાનથી, તત્વ વિચારે જેહ,
જ્ઞાનકાજ ધન વાવટે, શ્રાવક બાણે તેહ ૧૧

